



Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

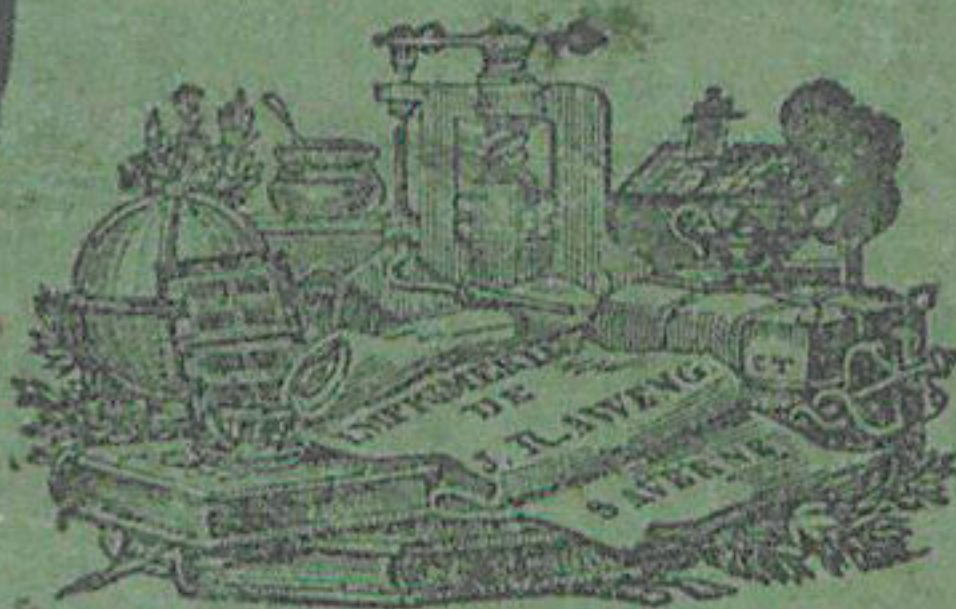
ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԿԱՄ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՅ

ՄՏԵՓԱՆ Պ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆՑ



Ի ՏՊԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅ Ս • ՅԱԿՈԳՐԵԱՆՑ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԻՄ

1868

ԼԵՆ

2182

M.

1999

中國社會科學院

社會學研究所

五二五

社會學研究所

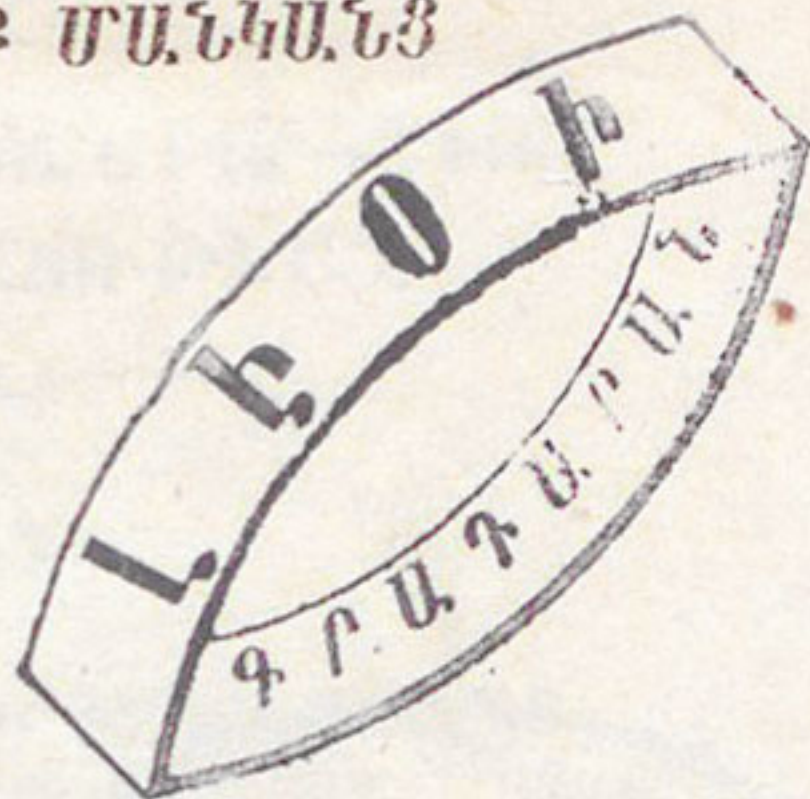


Դ Ա Ս Ա Գ Ի Ր Ք

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ

Կ Ա Մ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ ՄԱՆԿԱՆՅ





Դ Ս Ս Ա Գ Ի Ր Ք

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ

Կ Ա Մ

ՆՈՐ ՆԱԽԵՐԻՏԵԻ ԻՐ ՄԱՆԿԱՆՑ



ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

ՍՏԵՓԱՆ Պ. ՊՕՂՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՏԻՊ ԵՐԿՐՈՐԻ



ՎԱԽԵՐԱՑԵԱԼ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ



Ի ՏՊԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅ Մ. ՅԱԿՈՎԵԼԱՆՑ

ՅԵՐՈՒՍԱԴԵՄ

—1869—ՌՅԺԸ—☆



Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ՏԵԱՌՆ ՏԵԱՌՆ ԳԷՈՐԳԱՅ
ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻ ԱՄԵՆԱՅՆ
ՀԱՅՈՑ

ՀՐԱՄԱՆԱԻ
ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐԺ

Տ. Տ. ԵԱԱՅԵԱՅ
ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԵԻ
Ի ՊԱՏՐԻԱՐԺՈՒԹԵԱՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍՈՅ
Տ. Տ. ՊՕՂՈՍԻ
ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

42182-60

ՀԲ 2186

Սկիզբէն ի վեր մեր Ազգային վարժարանաց մէջ
գործածուած ընթերցանութեան դասագրքերն եղած են
գրաբառ լեզուով գրքեր, Սաղմոս, Գործոց, Նարեկ :
Վերջերս ընթերցանութեան համար պատրաստուեցան
քանի մը աշխարհաբառ գրքեր, և մանաւանդ ուրիշ
եղուէ թարգմանութիւններ :

Մենք այս երկուքին մէջ միջին ընթացք մը բռն-
նելով՝ ներկայ ընթերցարանս պատրաստեցինք, ոչ բո-
լորովին գրաբառ և ոչ աշխարհաբառ, այլ խառն Գր-
բառ լեզուն գրաւոր և հնչման անանկ յատկութիւն-
ներ ունի, որ աշխարհաբառի մէջ չը կան. ուստի եւ
տղայք անոր մէջ ալ վարժուելու կարօտութիւն ունին.
աշխարհաբառ գրուած մ'ալ տղայոց հասկանալի ըլլա-
լուն օգուտներն ունի :

Այս պատճառներուն համար արժան դասեցինք
մեր ընթերցարանը աշխարհաբառ և գրաբառ խառն ը-
նել, և մեծ մասը աշխարհաբառ : Գրաբառ մէկ մասին
աշխարհաբառ թարգմանութիւնները գնել՝ մանաւանդ
Ընթերցարանիս սկիզբը, որ մի և նոյն կամ փոփոխուած
բառերու կրկնութեան տղայոց ընթերցմանն օգնութիւն
ըլլայ : Նիւթերն ալ մինչև ցարդ եղած ընթերցարաննե-
րէն քիչ մը տարբերեցինք. Ս. Գրքէն բարոյական և քը-
րիստոնէական խօսքեր, երևելի հեղինակներու առած-
ներ, հատընտիր ըսուածքներ, քաջ ու յարմար պատառ-
խաններ, որոնք թէպէտ տղայք չեն կարող հասկնալ,
ըստ որում փորձուած է որ տղայք աշխարհաբառ գը-
րուածներն ալ շատ անգամ մեքենաբար կը կարդան,
բայց գոնէ կրնան ըմբռնել ընթերցանութեան դասն ու-
սանելու ճգանց մէջ, և ժամանակին իրենց օգտակար
կ'ըլլան : Այլև կը պարտնակէ Ընթերցարանս Քրիս-

տանկական համառօտ, քաղաքավարութիւն համառօտ, որոնք տղայոց ամենէն կարեւոր դասերն են, առողջութեան կանոններ, մանր վէպեր, օգտակար պատմութիւններ, երեւելի հայրենասէրներու նկարագիրներ, Ազգային պատմութեան^ը գլխաւոր մասեր, և վերջապէս առաւօտեան և երեկոյեան աղօթքներ:

Ընթերցանութիւնը դիւրացնելու համար Ընթերցարանիս գրեթէ կէս մասը խոշոր գրերով պատրաստուած է, մեծ մասն ալ հասարակ գրով, և փոքր մաս մ'ալ մանր գրով, իրարու ետեւ ըստ կարգի: Առաջին մասն ալ երկուքի բաժնուած է, մէկ մասը վանկատուած և բառերը գծերով զատուած է, միւս մասն ալ առանց վանկատութեան, բայց հնչման գրերը մանուանդանձայն ը գրերը յայտնի գրուած են, ինչպէս նաեւ հասարակ գրով եղածներուն մէկ մասն ալ: Պարբերութիւններու մասին ալ ըստ կարելոյն հոգ տարուած է, զանոնք համառօտ ընելու և նոր տողէ սկսելու համար: Ընթերցարանս պատկերազարդ ալ է. Քրիստոսի Տեառն մերոյ տնօրէնութեան խորհուրդը կը պարունակեն կարգաւ սկսեալ Աւետումէն մինչև Համբարձումը եւ հանգերձեալ դատաստանը, իւրաքանչիւր պատկերի խորհրդաւոր նշանակութիւնը իր ներքեւ մանր գրով գրուած է, ոմնիկ աւելի բացատրութիւն մը չի[՞]կայ: Նոյնպէս կուգան կարգ մը ընտանի անասուններու պատկերներ:

Արյուսանք որ մեր աշխատութիւնը իր նպատակին կը հասնի, և Հայ մանկաւոյն օգտակար ծառայութիւն մ'ըրած կ'ըլլանք, որ մեր սրտին բաղձանքն է:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՔՐՈՒՀԻ ՔԵՌՆ ԻՄՈՅ

ՈՐ Ի ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԾԱՂԻԿ ՀԱՍԱԿԻ

ՆՆՋԵԱՅ Ի ՏԵՐ

Ի 19 ԱՊՐԷԼԻ 1850

ԱՐՉԱՆ ԱՆՄՈՌԱՅ

ԵՂԲԱՅԲԱԿԱՆ ՄԻՐՈՅ



ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ա. ՀՆԱՋԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԱՌ ԾՆՈՂՍ

— Պատ ուեա | ըզ հայր | քո |
 և | ըզ մայր, զի | բա ըի | լինի
 ցի | քեզ, և | երկայ նա կեայ |
 լինի ցիս | ի վե ըայ | երկրի :

Հայ ըլլդ | ու | մայ ըլլդ | պատ
 ուե, որ | քեզի | բա ըի | ըլլայ,
 և | երկրի | վը ըայ | շատ | ապ
 ըիս :

— Արդեակ, պահեա | զօ ըե
 նըս | հօր | քո, և | մի | մեր ժեր |
 ըզ խը ըատ | մօր | քո :

Տը դաս, հօ ըլլդ | օ ընէրնէ
 ըլլ | պա հէ, ու | մօ ըլլդ | խը լա
 տը | ըն դու նէ :

—Ար դի | ի մաս տուն | ու լախ
 առ նէ | ըզ հայր . որ դի | ան միտ
 ար հա մար հէ | ըզ մայր | իւր :

Ի մաս տուն | տը դան | հայ ըլլ |
 կ'ու լախացը նէ . ան խելք | տը
 դան | իր | մայ ըլլ | վար | կը զարնէ :

—() րհ նու թիւն | հօր | հաս
 տա տէ | ըզ տու նլա | որդ ւոց,
 և | ա նէ ծք | մօր | խախ տեն | ի
 հի մա նէ :

Հօր | օրհ նու թիւնը | տը դոց |
 տու նէ ըլլ | կը հաս տա տէ, և |
 մօր | ա նէ ծքը | հի մէն | կը խախ
 տեն :

—Աւ լախ | լի ցին | հայր և | մայր |
 բո | ի բեզ, և | խըն դաս ցէ | որ
 ծը նաւ | ըզ բեզ :

Հայրըդ | ու | մայրըդ | ու լախ |
 ըլլան | քու | վերայ, և | խընդայ |
 ա նի | որ | քեզ | ծընաւ :

Բ. ԱՍՏՈՒԱԾՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

— Մի րեւցեա | ըզ տէր | Աստ-
 ուած | քո, և | պա հեւցեա | ըզ
 պատ ու ի լա նըս | նորա | զա մե
 նայն | աւ ու ըրա | կե նաց | քոց :

Քու | տէր | Աստ ու ա ծըդ | սի
 րեա, և | ա նոր | պատ ու էր նե
 ըր | պա հեւ | կե նա ցըդ | բո լոր |
 օրե թուն | մեջ :

— Տեա ու ըն | Աս տու ծոյ | քու մ |
 եր կիր պագ ցեա, և | ըզ նա | մի
 այն | պաշ տեա ցեա :

Քու | տէր | Աս տու ծոյդ | եր
 կըր պա գու թիւն | ը նեա, և |
 զա նի | մի այն | պաշ տեա :

— Հէ ուի | է | Նստ ոււած | յամ
բա ըրչ տաց , և | աղօթից | ար
դա ըոց | լըսէ :

Նստ ոււած | Հէ ուու | է | ամ
պա ըիշտնէ ըէն , ու | արդարնէ
րուէն | աղօթքին | մըտիկ | կ'ընէ :

— Բա կիզ բըն | ի մաս տու
թեան | երկիւղ | Տեա ուրն : Եր
կիւղիւ | Տեա ուրն | խոր շէ | ամե
նայն | որ | ի չարէ :

Ի մաս տու թեան | լա կիզ բը
Տիւր ջը | վախըն | է : Տիւր ջը |
Խախով | ամէն | մարդ | չար | բա
նէ | Հէ ուու | կը կե նայ :

— Պատ ուեա | ըզ տէր | և | զօ
րա ցիր . և | բաց | ի նը մանէ՝ |
յայլ | ու մեքէ | մի երկըն չիր :

Տէրը | պատ ուէ | և | զօրա
ցիր . և | անկէ | զատ | ու ըի շէ |
մը | մի վախ նար :

Գ. ՀԱՒԱՏԻ, ՅՈՅՍ, ՍԷՐ ԵՒ ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԻ

—Երանի | որոց | ոչ | իցէ | տե
սեալ, և | հաւատաւանցն:

Երանի | առնոց | որ | չեն | տե
սած | ու | պիտի | հաւատան :



(Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդը :)

—Յստուած | յուսացայ, և |
ոչ | երկեացց. զի | առաջ | ինձ |
մարդ :

Յոյսը | Աստուծոյ | վերայ |
դրի, և | պիտի | չի վախնամ.
մարդ | ինձի | ինչ | կրնայ | ընել :

—Աստ ոււած | սէր | է . և | որ |
 կայ | ի սէ ըրն՝ | բընա կեալ է |
 յԱստ ոււած , և | Աստ ոււած | ի նը
 մա | բընա կէ :

Աստ ոււած | սէր | է . և | ան |
 որ | սի ըոյ | մէջ | կը կե նայ՝ | Աս
 տու ծոյ | մէջ | բընա կած | է , ու .
 Աստ ոււած | անոր | մէջը | կը բը
 նա կի :

—Սինչ դեռ | ժա մա նա կըս |
 ի ձեռ ըս | է , գոր ծեօ ցուք |
 ըզ բարիա :

—Քա նի որ | ժա մա նա կը |
 ձեռ լը նիս | է , բա ըիք | գոր
 ծենք :

—Ամե նայն | ծառ՝ | որ | ոչ |
 առ նէ | պը տուղ | բարի , հա
 տա նի | և | ի հուր | արկանի :

Այն | ա մէն | ծառը՝ | որ |
 բարի | պը տուղ | չի բե ըէր ,

կը կըստ ըր վի | և | կը ըստ կը | կը
ճըգ վի :

Դ . ԵՂԲԱՅՐՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

—Այի ընտ ցենտ | զըն կեր | քո | իբ
բեւ | զան ճըն | քո : Այի | սի ըն | զըն
կեր ըն | զօ ըն սըն | կա տա ըն :

Քու | ըն կեր ըրգ | ան ճիդ | պէս |
սի ընտ : Այն | ուր | ըն կեր ըր | կը սի
ըն | օ ըն քը | կա տա ընտ | կ'ըլ ըյ :

—Այի ըն ցէք | ըգ թըշնա միս |
ձեր , բարի | արա ընք | ատե
լեաց | ձերոց :

Ձեր | թըշնա մի նե ըր | սի ըն
ցէք , ձեզ | ատող նե ըուն | բա
րիք | ըրէք :

—Եթէ | քաղ ցեալ | է | թըշ
նա մին | քո | կերտ կրեա | ըգնա ,
և | է թէ | ծարաւի | տուր | նը
մա | ըմ պել :

Թէ որ | Թըշնա միդ | ահօ Թի |
 է՝ | ահոր || կէրա կուր | տուր ,
 ու | Թէ որ | ծաբաւ | է՝ | Զուր |
 տուր | խըմէ լու :

—Այն սեր | Թէ | որ պէս | հա
 ընդ իս | գընաց , և | ես | ընդ հա |
 գընացից , հա տուցից | նըմա |
 որ պէս և | զըր կեաց | զիս :

Այն սեր | Թէ | ահի | ին ծի |
 ինչ պէս | որ | ըրաւ , ես | ալ | ա
 հոր | այն պէս | պիտի | ընեմ , ա
 հոր | հա տուցում | պիտի | ը
 նեմ | ինչ պէս | որ | ահի | զիս | զըր
 կեց :

—Ար պէս | կա միք | Թէ | աբաա
 ցեն | ձեզ | մարդիկ , այն պէս |
 աբաա ջիք | և | դուք | նոցա :

Ինչ պէս | կ'ուզէք | որ | մար
 դիկ | ձեզի | ընեն , նոյն պէս |
 դուք | ալ | ահոնց | ըրէք :

Ե. ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ

—Երա նի | ողոր մա ծաց, զի |
 նոքա | ողոր մու թիւն | գրա ցեն :
 Եր նէկ | ողոր մաճ նե բուն ,
 ինչու որ | ա նոնք | ողոր մու
 թիւն | պի տի | գրա նեն :



(Երեք մոգերուն երկրպագութիւնը Վրիստաի :)

—Բար ձրր | ի գը լուխ | պար ծի |
 ողոր մու թիւն | առ դա տա
 տա նա :

() ողոր մու թիւ նը | բար ձրր |
 գը խով | պի տի | պար ծէ նայ |
 դա տա տա նի | օրը :

—Ար | ար բուս ցէ | բա ժակ |
մի | ջուր | ցուրտ, ոչ | կո բուս
ցէ | լող վար ձրա | իւր :

Ան | որ | բա ժակ | մը | ցուրտ |
ջուր | խըմցու նէ, իր | վարձ
քը | պի տի | չը կոր արն ցը նէ :

—Երանի | որ | խոր հի | զաղ
քա արն | և լող ար նանկ . յա
ւուր | չա թի | փըր կէ | լող նա |
Տէր :

Եր նէկ | ա նոր | որ | աղ քա
տին | ու | ար նան կին | հող |
կը աա նի . Տէ րը | զանի | կը
փըր կէ | իր | նէ դու թեան | օ
րը :

—Փոխ | ապ | Աստու ծոյ, որ |
ո զոր մի | ար նան կին :

Աստու ծոյ | փոխ | ար ւ ած |
կ'ըլ լայ | ա՛ն որ | ար նան կին |
ո զոր մու թիւն | կ'ընէ :

2. ԱՄԲԱՐՏԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՈՆԱՐՀՈՒ
ԹԻՒՆ

—Հաս ուած | ամբար տաւան
մար դոց | հա կա ուակ | է , խո
նարհ ներուէն | շք նորհք | կու
տայ :

Հաս ուած | ամբար տաւա
նից | հա կա ուակ | է , և | տայ
շք նոր հըս | խո նար հաց :

—Ան | որ | իր | ան ձը | կը բարձ
րա ցը նէ՝ | պի տի | խո նար հի ,
և | ան | որ | իր | ան ձը | կը խո
նար հէ ցը նէ՝ | պի տի | բարձ
րա նայ :

Որ | բարձ րա ցու ցա նէ | զան
ձըն՝ խո նար հէս ցի , և | որ | խո
նար հէ ցու ցա նէ | զան | ձըն |
բարձ րացի :

—Քեզ | ըն կէ ըլլ | Թող | դո
ւէ , և | չէ | Թէ | քու | բէ րա

նոր . | օ տարր | թող | գովէ , |
 և | չէ թէ | քու | չոր թունքը :
 Գովեսցէ | բղքեղ | ընկե
 րուն , և | մի | քո | բերան . օ տա
 րուն , և | մի | քո չոր թունք :

— Զեղմէ | ով | որ , առաջին
 բլրալ | ուղէ , ձեղի | ծառայ
 արարի | բլրայ :

Ար | կա միցի | ի ձեռք | առա
 ջին | լինել , եղիցի | ձեր | ծա
 ռայ :

— Ի մաս տու նր | իր | ի մաս տու
 թեալ նր | վերայ | թող | չարար
 ծէ նայ , և | ու ժողով | իր | ու
 ժին | վերայ | թող | չարար ծէ
 նայ , և | հաբուսա տը | իր | մե
 ծու թեալ նր | վերայ | թող | չար
 արար ծէ նայ :

Մի արար ծէացի | ի մաս տու
 նրն | ի մաս տու թիւն | իւր ,

և | մի պար ծես ցի | հը զօրըն |
 ի զօրու թիւն | իւր , և | մի պար
 ծես ցի | մե ծա տու նըն | ի մե
 ծու թիւն իւր :

Է . հեջոթիտն եի ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԵԻ
 ԽԱՂԱՂԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

—Տը դան , դոր ծե ըրդ | հե
 դու թիւնով | տեսնես | որ | ըն
 տիր | մար դե ըե | սիր վիս :



(Յիսուսի Գլխաւոր տաճարը ընծայուիլը :)

Արդ եակ , ըզ դոր ծըս | բո |
 հե դու թեամբ | վա ըես ջիր ,

և | յաբանց | ընտրե լոց | օրեա
ցիս :

— Աղէկ | է | այն | մարդը՝ որ |
իր բարկու թիւ նը | կը գրապէ,
քան թէ | այն | մարդը | որ | հը
զօր | քաղաք | մը | կ'առնէ :

Ի աւ | է | այր՝ | որ | յաղթէ |
բարկու թեան, քան | որ | առ
նուցու | ըզքաղաք | հըզօր :

— Քաբը | ծանրու թիւն | և |
աւազը | բեռ | ունի, բայց | ա
նըզ գամ | մարդուն | բարկու
թիւ նը | երկուքէն | ալ | ծա
նոր | է :

Քար | ծանոր | է | և | աւազ |
դըժ վարին | առ ի բառ նալ .
բայց | բարկու թիւն | աւըզ
գամի | ծանրագոյն | է | քան |
զերկոսեան :

— Արնէկ | խաղաղու թիւն |

ք նորդ նե բուռն , ինչու | որ | ա
 նոնք | Աստուծոյ | զաւակներ
 պիտի | կոչ վին :

Երանի | խաղաղաբարաց
 զի | նորա | որ դիք | Աստուծոյ
 կոչեալ ցին :

Ան | որ | մինչեւ | ետքը | կը
 համբեւի , պիտի | ապրի : Չեր
 համբեւի բուժիւնով | հոգի
 նիդ | վաստիկ կեցէք :

Որ | համբեւեաց | իսպառ
 նակեցցէ : Համբեւի բուժեամբ
 ձեռով | ըստաս ջեր | զոգիւ | ձեր :

Ը • ԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆ

Մէկդի | ձրգեցէք | ազա
 հու թիւնը , որ | կը ռապաշ
 տու թիւն | է :

Իբաց | ընկեցէք | զազա հու
 թիւն , որ | է | կը ռապաշտու
 թիւն :

—Այսօր | մը | չի կըրնար | եր
 կու | տիրոջ | ծառայու թիւն |
 ընել : Չէք | կըրնար | ծառա
 յել | Աստուծոյ | և | ըստա կի :
 Այ | որ | կարէ | երկուց | տե
 րանց | ծառայել : Այ | կարէք |
 Աստուծոյ | ծառայել | և | մա
 մանայի :

—Անխելք, աս | գիշեր | հո
 գիդ | քեզ մէ | ետ | պիտի | ու
 ղեն, ուստի | ան | որ | պատրաստ
 տեցիր | օրի | պիտի | ըլլայ :

Անմիտ, յայտով | գիշերի | զո
 գիդ | իբե՛ն | իբաց | պահանջի
 ցեն . իսկ | զոր | պատրաստ տեցե
 րն | ում | լինիցի :

—Ի՞նչ բան | ընդունեցէք | և |
 չէ | թէ | արծաթ . ընտիր | տակի
 էն աւելի | գիտու թիւնը | տե
 րեցէք :

Բն կա լա թու-ք | ըզ խը լատ | և |
 մի | զար ծախթ , և | ըզ գի տու
 թիւն | քան | զոս կի | ըն տիր :

— Ի մաս տուն | մար դը | ու ժով |
 մար դէն | աղէկ | է . բանի բուն |
 մար դըն | ալ | մեծ կալ ու ած
 ներ | ու նե ցո դէն | աղէկ | է :

Ի աւ | է | ի մաս տուն | քան | ըզ
 հը զօր , և | հան ճա թեղ | քան |
 զայն | որ | ու նի ցի | դաս տա կեր
 տըս | մե ծա մե ծըս :



Թ . ԴԱՏԱԴԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԾՈՒՆՈՒԹԻՒՆ

— Իր | Եր կի ըր | գոր ծո զը | հա

ցով | պի տի | լեց ու ի . և | պա րապ |
 կե նալ | ու զո զը | աղ քա առ
 թիւ նով | պի տի | լեց ու ի :

Ար | գոր ծէ | զեր կիր | իւր | լըց
 ցի | հա ցիւ . և | որ | ըզ հեա | եր
 թայ | դա ապար կու թեան | լըցցի |
 տը նան կու թեամբ :

— Երե սիդ | քրտ տին քո վը |
 քու | հա ցրդ | պի տի | ու տեա :
 Ան | որ | գործ | գոր ծել | չու զեր ,
 հաց | ալ | թող | չու տէ :

Քրտ տամբ | երե սաց | քոյ | կե
 թի ցեա | ըզ հաց | քո : Ար | ոչ | կա
 մի ցի | գոր ծել , և | կե թի ցե մի :

— Պա րապ առ թիւ նը | սի րադ |
 ու | ան հոգ | մար գը | միշտ | կա
 րօտ | պի տի | ըլլայ : Ան զու ին |
 գը նա | և | ան կե | տոր վէ | թէ | ինչ
 պէա | գոր ծու ն եայ | է :

Ան ձըն դիւ ըրն | և | ան հո գըն |

ի կա րօ տու թեան | Ե դիցի :
 Երթ | առ մե դուն , և | ու սիր
 զի արդ | գործօն | է :

—Անոնք | որ | արցունքով | կը
 ցանէ ին , ցըն ծու թիւ նով | պի
 աի հըն ձեն :

Այք | վարէ ին | ար տառ ուօր |
 ցըն ծու թեամք | հըն ձեւ ցեն :

—Չեւ քրդ | ինչ | գործ | որ |
 գրտնէ | գործե լու , կըր ցա ծիդ
 չափ | գործէ :

Օր մե նայն | ինչ | որ | ինչ գրա
 ցէ | ձեւ ըն | քո | գործել , որ
 չափ | ի կարի | քում | իցէ | գոր
 ծեւ ջիր :

Ժ • ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԼԾՈՒԹԻՒՆ

—Եր նէկ | անոնց | որ | արտա
 տուրք | են , ինչու որ | անոնք
 զԱստ ուած | պի աի | տեսնեն :

—Ե ըստ նի՛ն այ նո ցիկ | որ | սու-րբ |
ե՛ն | սրբ տիւ-բ , զի | նո.քա | զԱստ
ու-ած | տես ցե՛ն :

—Տէ ըր | Կը սի ըէ | սու-րբ | սիր
տը | և | բո լոր | ա նա ըաա | ան ձե
րը ի ըե՛ն | ըն դու նե լի | ե՛ն :

Սի ըէ | Տէր | ըզ սիրա | սու-րբ |
և | ըն դու նե լի | ե՛ն | նը մա | ա մե
նայն | ա նա ըաադ :

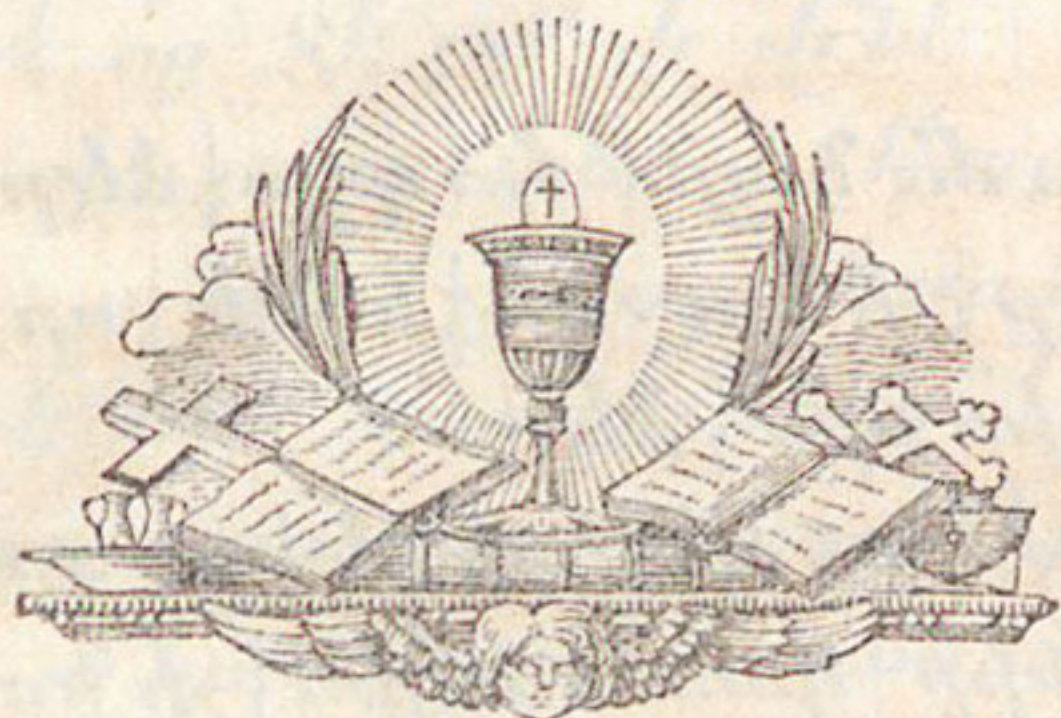
—Տէ ըր | իր | ողոր մու թիւ նը |
չի պակ սե ցը ներ | ա նոնց | վը ըայ
է՛ն , որոնք | ան բը ծու թեամբ |
բկ եան | կ'ան ցը նե՛ն :

Տէր | ոչ | պա կաա | առ նէ | զո
ղոր մու թիւն | իւր | յայն ցա նէ |
որ | գը նան | յան բծու թեան :

—Պիղծ | մար դը | Աս տու ծոյ |
ար.քայ ու թե ա նը | մէջ | ժառան
դու թիւն | չու նի :

Ա մե նայն | պիղծ | ոչ | ու նի | ժա

ուան գու թիւն | յար քայ ու
 թեանքն | Լս տու ծոյ :



— Երանե լի | Էն | անոնք | որ |
 ան բիծ | Էն | ու անոնք | որ | Տիրո
 ջը || օրէնքին մէջ | կը քա լեն :

Երանեալ | Էն | ան բիծք | և |
 յէք | դը նան | յօրէ նրա | Տեա ու ըն :

ԺԱ • ԴԻՄԵԼ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ

Օր մե նայն | սիրտ | քրն նէ |
 Տէր | և | զա մե նայն | խոր հուր
 դրա | ճա նա չէ :

Որ պէս | գը թայ | հայր | ի վե
րայ | որդւոց | իւրոց , այն պէս |
գը թասցի | Տէր | յերկիւ զա ծըս |
իւր :

Օ, ա մե նայն | հո գըս | ձեր | ըն
կեցէք | ի նա . դի | նա | է | որ | հո
գայ | վա արն | ձեր :

Ե թէ | ոչ | Տէր | շի նէ | ըզ տուն ,
ի նա նիր | վաս տա կին | շի նողք |
նորա :

Ե թէ | ոչ | Տէր | պա հէ | ըզքա
ղաք , ըն դու նայն | արք նին | պա
հա պանք | նորա :

Տէրը | կը քըն նէ | ա մե նուն |
սիր տը | և | կը ճան չէ | ա մե նուն |
խոր հուրդ նէ ըր :

Ինչ պէս որ | հայ ըր | իր | զաւա
կաց | վըրայ | գու թ | ու նի , ա
նանկ | ալ | Տէրը | գու թ | ու նի |
իր | երկիւ զած նէ ըուն | վըրայ :

Չեր|բո լոր | հո գը | ա նոր | մը
 րայ|ձը գե ցէք . ին չու որ | ան|է|
 որ | ձե գի | հա մար | կը հո գայ :

Թե որ | Տէ բը | չի չի նէ | տու
 նը , պա րապ | տե դը կ'աչ խա
 տին | ա նոր | չի նող ները :

Թե որ | Տէ բը | չի պահէ | քա
 դա .բը , պա րապ | տե դը | կը հը
 կեն | ա նոր | պա հա պան նե բը :

ԺԲ . ԲԱՐԵԿԱՄ

| աւ | է | բա րե կամ | մեր ձա
 ւոր | քան | գեղ բայր | հե աւաւոր :

| աւ | են | եր կու | քան | ըզ մի .
 զի | է թէ | գը լո թի ցի | մին , կանգ
 նեա ցէ | ըզ նա | ըն կեր | իւր :

Վայ | մի ու մըն | յոր ժամ |
 գը լո թի ցի , և | ոչ գու ցէ | միւս |
 որ | յա րու ցա նի ցէ | ըզ նա :

Բարե կամ հաւա տա թիմ |
 ծած կոյթ | հը դոր . իսկ | որ | գը

տա նէ | ըղ նա | է գիտ | գանձ :
 Եղ բայր | յեղ բօ թէ | օգ
 նեալ | իբ թեւ | ըղ քա դար | ա
 մուր | , և զօ քա ցեալ | բարձ քա
 ցեալ | իբ թեւ | ըղ Թա գաւո
 թու Թիւն | հաս տա տեալ :

* * *

Մօտ | գրա նը վող | բա թե կա
 մը | հե ուռն | գրա նը վող | Եղ
 բօր մէն | աղէկ | է :

Եր կու | բլ բալը | մէկ | բլ բա
 լէն | աղէկ | է . ինչու որ | Ե Թէ
 մէկը | գր թ թի , ըն կե բլ | զա նի
 կը վեր ցը նէ :

Վայ | գր թ թող | մէ կին , որ
 զին քը | վեր ցը նող | ու թիշ | մը
 չու նի | քո վը :



Հաւատա տա թիմ | բա թե կա մը |
զօրաւոր | ծած կոյժ | մ'է . իսկ
դա նի | գլու նո զը | գանձ | գը
տած | կ'ըլ լայ :

Եղ բայր | եղ բօր մէն | օգ
նու թիւն | գլանե լով | ամուր |
քա դա քի | պէս | կ'ըլ լայ . և | կը
զօրանայ | ու | կը բարձրա նայ |
հաս տա տուն | թաղաւորու
թեան | պէս :

ԺԳ . ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՌԱՐԵԿԱՄԻ

Ե թէ | ըս տա նաս | բա թե
կա մը, փոք ճիւ | ըս տա ցիւ |
ըզ նա, և | մի | իսկ և իսկ վրա
տահ | լինիր | ի նա :

Եղ բա թե կամ | քո | և | ըզ

բարե կամ | հայրե նի | մի թո
ղուր : Սի | թո ղուր | ըզբարե
կամ հին , զի | նո ըրն | ոչ | է |
հաւա սար | նըմա :

Սի | նիւ թեր | բարե կամի |
քում | չարիս , որ | յե ցեալ | և |
յու սա ցեալ | ի ցէ | ի քեզ :

Սի | լինիւր | ընկեր | առն
բար կա ցո զի , և ընդ | բարե
կամի | զայրա ցո զի | մի | բընա
կեր . գու ցէ | ու սանի ցիս |
ըզ ճանա պար հըս | նորա :

Սե ծու թիւն | յաւելու | բա
րե կամիս | բա զու միս , և | աղ
քա տըն | և | ի բուն | բարե
կամէ | ան տի | քակի :

Թէ | որ | բարե կամ | ըս տա
նաս , փոր ձէ | ու | անանկ | ըս
տա ցիր | զանի , և | ոչ | ալ | ան

մի ջապէս | վրա տահ | Ե դիր | ա
նոր | վրայ :

Քու | բարե կա միդ | և | հօ
րիդ | բարե կա մի | մի | թո զուր :
Հին բարե կա մի | մի | թո
զուր | ինչու | որ | նորը | ա նոր |
հաւա սար | չէ :

Չարու թիւն | մի մի տա ծեր |
քու | բարե կա միդ | հա մար ,
որ | քեզի | կու թընած | և | յու
սա ցած | է :

Բար կա ցող | մար գուն | հետ |
ըն կե րու թիւն | մի ըներ , և |
զայրա ցող | բարե կա մի | հետ |
բընա կու թիւն | մի ըներ , որ |
չլլայ | թէ | ա նոր | ճամբայ
ները | սոր վիս :

Հարըս տու թիւնը | շատ |
բարե կամ ներ | կ'աւելցընէ ,
բայց | աղքատը | իր | բուն |

բարե կամեն | ալ | կը զատու ուի :

ԺԴ • ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ ՅԱՆԶԳԱՄԷ

Լալ | են | հար ուածք | բա
րե կամի | քան | ըզ կամա կոր |
համ բոց ըլա | Թըշնամւոյ :

Յորժամ | նախա տիցե | ըզ
քեզ | բարե կամ | քո, խոյս |
տուր, մի ար համար հեր :

Ընդ | ա նըզ գամին | մի | յա
ճախեր | բանիւ, և | առ ան
միտըն | մի երթար :

Ի ճանապարհըս | ամբարըշ
տաց | մի երթայցես, և | ի տեզ
ւոջ | ուր | բընա կիցեն, ընդ
այն | մի անցանիցես :

Ար | մեր ձե նայ | ի ձիւթ շա
ղախեսցի. և | որ | հաղորդ |
ի նի | ամբար տաւանի, նըմա
նեսցի | նըմա :

* * *

Բարե կա մին | տը վաճ | վեր
 քե ըր | ա դէկ | են | քան | Թէ |
 Թըչ նա մի ին | տը վաճ | գէշ |
 մըտքով | համբոյր ները :

Բարե կա մըդ | երբ | քեզ |
 նախա տէ , երե սըդ | պահէ ,
 ու | մի տը հա մար հեր | զայն :

Անըզ գամ | մար գու | հետ |
 շատ | խօսք | մի ըներ , ե | ան
 միտ | մար գուն | հետ | մի տե
 նը վեր :

Վաքա ընչա նե բուն | ճամ
 բան | մի եր Թար , ու | անոնց
 բը նա կաճ | տե դէն | մի անց նիր :

Զիւ Թի | մօ տե ցո դը | անով |
 կը պըլըշ կի , ամբար տաւ ան |
 մար գու | հետ | ե զո դը | անոր |
 կը նը մանի :

Սա նուկ | էի | ես | և | ծե բա
ցայ, և | ոչ | տե սի | զարդար |
ար հա մարհ եալ, և | ոչ | ըզ
զաւակ | նո բա | թէ | մու բա
նայ | հայ :

Արդարք | վա յե լես ցեն | ի մե
ծու թեան | ա մրա | բազու մրա,
և | ա նի բաւք | կո բըն չին | վաղ
վադա կի :

Սե ծու թիւն | ա նի բաւու
թեամբ | ժողովեալ | փրա խե սցի :

Սե ծու թիւն | խըւ կեալ
ա նի բաւու թեամբ | պակա
սես ցի . իակ | որ | ասա ուած
պաշ տու թեամբ | ժողովէ ,
բազմաս ցի :

Են | որ | զիւր եանց | սեր մա
նեն, և | բազմա պա տիկ | առ նեն,
և | են | որ | յա նի բաւու թե

նէ | ժողովեն, և կարօ տանան:

Տըղայ | էի | ու | ծէրացայ,
բայց | արդար | անտես | եղած
չտեսայ, ոչ | ալ | անոր | զա-
ւակը | հայ | մուրացող:

Արդար նէրը | իրենց | հա-
րա տու թիւնը | շատ | տարի-
ներ | պիտի | վայելեն . իսկ
անիրաւ նէրը չուտով կը
կորսը վին:

Անիրաւ ու թեամբ | եղած
մէծ ու թիւնը | պիտի | փրախը
վի:

Անիրաւ ու թեամբ | եղած
մէծ ու թիւնը | պիտի | պակ-
սի . իսկ | որ | աստուած պաշ-
տու թեամբ | կը ժողովէ, պի-
տի | շատնայ:

Արդիկ | կան | որ | իրենց |

ու նե ցա ծը | կը ցանեն | եւ |
 շատ | ե վե լօք | կ'առ նեն . մար
 դիկ | ալ | կան | որ | ա նի բաւ ու
 թեամբ | կը ժող վեն , բայց | կա
 րօտ | կ'ըլ լան :

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱՃՆԵՐ

Մարդը լատեղծուած և առհ
 մանուած է , որ ըլլայ առաքինի
 բարի և արդարաւէր :



ճըշմարտութիւնը քննել ,
 լաւը ուղել և ընտիրը գործել ,
 ահա ասոնք են մարդուս կեն

դանու թեան խորհուրդը :

Եթէ կամք չունիս առաքի
նու թեան ետեւէ ըլլալ, ապա
վերջացար դու մարդ ըլլալէ :

Նա միայն բարի է, որ և ոչ
մէկ ժամանակ իր անձը չէ՛ կար
ծած լատ բաւականին բարի,
և կ'աշխատի օրէ օր առաւել
բարի ըլլալ :

Համեատու թեան պակասու
թիւնը խելքի պակասու թիւնէ :

Նրդարաւէր մարդու առաջ
ջին վարձատրու թիւնն է իր
յատուկ սրբաին վրկայու թիւ
նը, որ կ'ըսէ . քու գործը բա
րի է :

Մարդու բարի ու չար գոր
ծերը կենդանի կը մընան, թէ
պէտեւ ինքը մեռած գացած
ըլլայ :

Այլ կենակցիւր ամբարիշտ մար
դոց հետ : Փրտած խընձորը
դիւր մէկ քանի օր դալար խըն
ձորներու քով, և կը տեսնես
որ երկուքն ալ կ'ապականին :

Թող պարծանք ըլլայ քեզի
քու անմեղութիւնդ . ճանչ
ցիւր քու յարգըդ , և պատուէ
օտարին :

Արքան առաւել խոնարհա
միտ ըլլաւ , այնքան եւս առա
ւել փառք կը գրտնէս :

Ինքնահաւանութիւնը՝ հոգ
ւոյ աչքի ցաւ մ'է , որով միւս
մարդիկը քեզի փոքրիկ կ'երե
ւան . բայց զարմանք ան է որ
դուն ալ անոնց շատ չընչին
բան մը կ'երեւաւ :

Այլ որ իմաստութեան պատ
ուէրները կը սորվի բայց չիկա

տարեր, նրման է այն մարդուն
որ իր երկիրը կը հերկէ բայց
չի ցաներ:

Աւրիշները քրննող բայց իր
անձը չի ճանչցող մարդը կը նը
մանի անոր, որ աւելի ծանօթ է
օտար երկրի, քան թէ իր տանը:

Նմենեւին բան մը կարող չէ
այնպէս կըրթել մեր սիրտը
ու միտքը, ինչպէս ազնիւ օ
րինակները, խորատական խօ
սակցութիւնները և բարի ըն
կերութիւնները:

Նմենեւին բան մը մի ըներ
առանց խորհրդածելու. և գոր
ծի մը մի ըսկըսիր, մինչեւ հա
սուն մրտքով յառաջուց կը շ
ռած չըլլաս անոր բոլոր պարա
գայները:

Երազի պէս կ'անցնին մեր ման

կուլթեան օրերը . երանի՛ անոր
որ կարող է անոնցմէ օրինաւոր
օգուտ քաղել :

Թող ժամանակը անցնի , մի
այն թէ չի կորարւի . գետի հո-
սանքը կարող չենք խափանել ,
բայց կարող ենք անկէ ջուր
վերցրնել :

Խրղճմրտանքի ձայնը Աստու-
ծոյ ձայնն է :

Խրղճմրտանքը կաշառք չառ-
նէր . փակէ քու անձըդ , ինչպէս
որ կ'ուզես , բայց նա քեզի հետ
է միշտ . նա քուն չունի , չի
մոլորի :



Աստուծոյ և դաստիարակու-

Թիւնը մեծ բաներ կը կատարեն, երբ մշտադիւրութիւնը եւ հնազանդութիւնը անոնց օգնական են :

Այլ թէ դուն առանձին ըլլա, մի մոռնար թէ խտուած եքու խղճմտանքի մօտ են :

Հասարակ մարդիկ կ'ապրին՝ ուտելով եւ խրմելով համար . բայց կըրթեալները կ'ուտեն ու կը խրմեն՝ ապրելով համար :

Աւելի լաւ է ըլլալ աղքատ արդարութեամբ, քան թէ հարուստ՝ անիրաւութեամբ . արդար աղքատութիւնը կը գլուխէ ցաւակցութիւն, եւ անիրաւ հարստութիւնը կը կատարայ իր արժանի պատիժը :

Արախտագիտութիւնը օրը

տին յիշատակըն է :

Հողագործութիւնը և վաճառականութիւնը ազգաց հարստութիւն կուտան :

Հարուստներուն աւելորդ ծախքերը բազմաթիւ ընտանեաց երջանկութեան պատճառ կրնան ըլլալ :

Մահկանացուք հաւասար են . և չէ թէ զարմը , այլ առաքինութիւնըն է որ իրարմէ կը զանազանէ :

Նըշմարտութիւնը մտաց լոյսըն է :

Սրտախօսին հաւատացող չըլլար , եթէ չիտակ ալ ըսէ :

Թագաւորները միմիայն ժողովրդոց երջանկութեան համար սահմանուած են :

Քաջապըրտութիւնը հոգւոյն

արտաքոյ կարգի զօրութիւնն է :

Օյրապարտութիւնը նախանձոտներուն զէնքըն է :

Ապագային անըստուգութիւնը երջանիկ կարծելած մարդոց խաղաղութիւնը վերդովող է , բայց դժբաղդներուն համար յուսոյ պատճառ , որ զիրենք կը մըխիթարէ :

Մարդուս մըշակութիւնը կըրթութիւնըն է :

Յոյսը կը կենդանացընէ քաջութիւնը , երկիւղը դործունէութիւն կուտայ :

Հաճը պատիւէն նախամեծարընտրելը վատթարութիւն է :

Դժբաղդներուն թափած արցունքները արիւն արցունք են , որոնք սրտի խորերը կը

բրդեին և կը հոսին :

Քաղաքացիի մը առ աջին պարտ
քընէ օրինաց հընազանդ ըլլալը :
Գէտք է յարգել առաքինութեանը,
Թիւնը, աստիճանաւ օրները,
Տերերը և դրժբաղղը :



(Ազօթք Քրիստոսի « Անցցէ բաժակս այս ») :

Գէշ օրինակներըն աւելի վը
տանդաւոր են, քան թէ գէշ
խօսքերը :

Գեղեցկութիւնը անցաւոր
է :

Իմաստուն մարդիկ նախատես
կ'ըլլան :

Աղնիւ անձը միշտ անկեղծ
կ'ըլլայ, իւր գիտցած ճշմար
տութիւնները ամէնուն կը
հաղորդէ, երբ ինքը դատէ, որ
անոնք բարի ու օգտակար են :

Գիշերը երկայն կը թուի այն
վրջաակիր մարդուն, որուն աչ
քերը քուն չի մըտներ :

Հասարակութիւնը երջա
նիկ կ'ըլլայ, երբ հրակող կառա
վարութիւնը բարւոյք և օրի
նաւոր է :

Քրիստոսի սուրբ աւետա
րանը քու հանապազօրեայ ըն
թերցումըդ ըրէ :

Աշխոյժ կըրակոտ և զայրաց
կոտ երիտասարդներն ուրիշ
բան չեն մըտածեր, բայց մի
այն իրենց կամքը կատարել տալ :

Չօրավարին իրաւունքը ընա

րեւիսեպեւ տալը բռնաւորութիւն է :

Ինչպէս որ աղբիւրին ջրոյն յարգը ծարաւութեան մէջ կը ճանչցուի, այնպէս ալ ճշմարիտ բարեկամները աղէտից մէջ :

Օղբարթութիւնը աւելի չորաբեկ կերակուրներու մէջ կը թագաւորէ, քան թէ մեծածախ հացկերոյթներու մէջ :

Ան մարդը որ հասարակաց երջանկութեան և անդորրութեան վրնաս մը հասուցած է, իրաւունք չունի քաղցրը և երջանիկ կենաց մը ակընկալել :

Խիղճը որ մեր թերութեանց ականատես է, միշտ զանոնք կը յիշեցընէ մեզի :

Գերեզմանը արձան մ'է, երբ

կու աշխարհներուն սահմանա-
գլուխը կանգնած :

Իմ հայրըս իմ ընտիր բարե-
կամքս է :

Մարդ չիկայ որ կարող ըլ-
լայ ըսել ես ամենեւին պակա-
սու թիւն մը գործած չեմ :

Քանի որ հարըստանանք ,
այնչափ կը շատնան մեր փա-
փաքները :

Ապիրատ է այն մարդը , որ
իր նախահարցը առաքինու-
թեանց վրատահացած է . մենք
ալ ջանանք անոնց նման աղէկ
մարդիկ ըլլալ :

Մարդըս ընդունայն կ'աշխա-
տի երջանիկ ըլլալ . այս աշխար-
հի վըրայ կատարեալ երջանկու-
թիւն չիկայ :

Կատարեալ երջանկու թիւ-

նր հանդերձեալ աշխարհը երկ
նից արքայութեան մէջ կը գլա
նըվի :



Աթէ կենդանիներուն բա
րերարութիւն ընեա, անոնք
անդամ կ'ըզգան քու աղէկութ
իւնդ :

Աեզի բարերարութիւն ը
նողները արեւ պարտական եմք :

Արիտաարդները կը խօսին
ինչ որ կ'ընեն, ճերերըն՝ ինչ
որ ըրած են, իսկ անմիտները
ինչ բան որ ընել կը փափայրին :

Ներե ուրիշին պակասու
թիւններուն, որպէս զի անոնք
ալ քու պակասու թիւններու գ
ներողամիտ բլան :

Ալ որ չիճանաչէ իր պակա
սու թիւնը, չիկրնար զայն ուղ
ղել :

Իր տոհմը գովելը ուրիշնե
րուն արժանաւորու թիւնը գո
վել ու գրուածել է, չէ թէ
իր արժանաւորու թիւնը :

Օրէնքը յարգող մարդը եր
ջանիկ է, վասն զի խաղաղու
թիւնը իր հետ է :

Ձեր բարեկամներուն թե
րու թեանց ներողամիտ եղիք,
միթէ դուք ալ նոյն թերու
թիւնները չունիք :

Կտուած ըզքեզ բառեղծեց
որ զինքը սիրես, և ոչ թէ զին

քը խմանաս :

Արչափ որ հրգօր բլաս , դարձեալ մի մոռնար որ մարդ ես :

Հատ թշուառ է այն տըղան , որուն իր ուղած ամէն բանը կը խոտաացուի :

Սիրենք ճշմարտութիւնը , սիրենք զայն՝ ամէն բանէ աւելի :

Ճշմարիտ բարին երկինքըն է . պէտք է զայն ըստանալ :

Իր պարտքը կատարող մարդը իրաւունք ունի յարգութիւն ըստանալու պարկեշտանձերէ :

Փորձառութեան դասերը ընտիր դասեր են :

Սեժ իշխանը այն է , որ իր ժողովուրդը երջանիկ ապրեցընել գիտէ :

Աիթէ տարինէն էն ըզմար
դիկ փորձառու ընողը, ոչ ապա
քէն սովորուծիւնըն ու մտա
դիւրուծիւնը շատ անգամ
փորձառու կ'ընեն ըզմարդիկ :

Թագաւորին քիչ խորհած
բանը՝ աղքատաց օգնուծէան
հասնելն է :

Բարեկամուծիւնը հոգի մ'
է որ երկու մարմնոց մէջ կը
բընակի, և սիրտ մը՝ որ երկու
հոգւոց մէջ կը բընակի :

Այն բանը որուն վերայ մար
դիկ քիչ կը խորհին, մահըն է :



ՔԱՂԱՔԱՎԱՐ ՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՌՕՏ

Ը.

Անկողնէն ելնելու համ անկողնէն ճգնելու
ապէն ի՞նչ պարտքս կայ ընելու :

Առաւօտները արթննալուդ
պէտ՝ անկողնէդ ել, Աստուծոյ
փառք տուր :

Հապիկով մի կենար, կուրծք
քրդ և սրբունքներդ բաց մի
պըտըտիր . շուտ մը ըսկըտ
հագուիլ :

Երեսըդ, աչքըդ, բերանըդ
ակռաներդ, ձեռքըդ, ականջ
ներդ լուս . մազերդ ամառ
րէ . եղունգներդ (Թըռնախ
ներդ) կըտրէ :

Հագածներդ փոշիտ (Թռ

դոտ) չըլլան . պատուած քակուք
 և բիծ չըլլայ հազուաաթիւ վը-
 րայ . ոտքի ամաններ ըլլդ մաքուր
 ըլլան :

Եթէ կրնաս եկեղեցի եր-
 թալ, հազվեւո՞ւմ պէս գընա .
 և աղօթք ըրէ Աստուծոյ, շնոր-
 հակալուծիւն տուր, և բոլոր
 անձրդ անոր շնորհացը յանձնէ :

Իսկ եթէ չես կրնար եկե-
 ղեցի երթալ, եղած տեղդ
 աղօթքը ըրէ, խելքը դը-
 լուխը, միտքը ամփոփ . եւ
 Աստուծոյ շնորհքը խընդրէ :

Աղօթքը լամնցունելուդ
 պէս գընա հօրդ ու մօրդ
 ձեռքը պագ . տես ինչ հըրա-
 ման կ'ընեն քեզի, սիրով կա-
 տարէ, և ետքը գընա վարժա-
 րան :

Իրիկուհները պառկելու ա-
տենը, մինչեւ ծննդներէ
հրաման չառնես, մի երթար
պառկելու :

Անկողին շինաւած, աղօթք
ըրէ, վայելու չովը հանվէ, հա-
ղաւարդ մարդէ ծալլէ ու տե-
ղը դիւր :

Աջ կողմից վերայ պառկէ .
և շիրնացած՝ օրուան մէջ ը-
րածները յիշէ . թէ որ յան-
ցանք մը գործեր ես, զըզա ու
մէյ մ'ալ չընելու խօսք տուր
Աստուծոյ :



Բ.

Քաշէլը և նշարէլը ի՞նչ կանոններ ունին :

Քաշէլը իր շնորհքը ունի :
Ստիքը այնչափ վերցուր որ գե-

տինը չեք երէ ու ձայն չի հա-
նէ. քայլը (առըմը) ոչ մեծ է
ոչ պղտիկ՝ այլ չափաւոր բլայ:

Քալելու ատեն գրութիւնը
չատ վեր մի բլաներ, գուռ
զուժեան նըշան է. շատ ա
վար մի բլաներ, գետնի վըրայ
բան բընտրուողի պէս:

Ձեռքըդ ետիդ մի կապեր,
համրիչով (թեզպէ հով) մի խա-
ղար. մէկ կողմէ միւս կողմ մի
շարժիր, շատ ծանր մի քա-
լեր, ոչ ալ շատ արտորնօք՝ ե-
թէ ըտիպող դործ մը չիկայ:

Համբան ձեռքըդ ուտելիք
չըլայ, ինքնիրենը մի խօսիր.
խաղ կամ երգ մի կանչեր, բը-
թիդ տակէն ձայն մի հաներ:

Ցաթկըռտելու պէս ուրիշ
մատվըներուն վըրայ մի քա-

լեր, կամ թէ ոտքը ուժով
գետնին մի գայնէր կառք (ա-
ռապա) անցնելու պէս :

Նրառելն ալ իր շնորհքը
ունի, ծունկերը իրարմէ չե-
զատելով, գինովի պէս չերե-
րալով, հանգարտ և շտակ
նրառէ :

Նրառելու ատենը ծանր
բանի պէս նրառարանին վերայ
մի իյնար փռւիւր. հիւանդի
պէս տըքալով կրոնակը բար-
ձին մի հասցընէր :

Ծուլութեան և անհոգու-
թեան նշան է գլուխը և բո-
լոր անձը ետեւին վերայ առ-
նիլ ու կլութընիլ :

Չեւքերը երկու կողմի
բարձերուն վերայ մի վրէր.
ոտքիդ մէկը մէկ կողմ՝ մէկը

ուրիշ կողմ մի երկնացւոյ,
կրօնակալող ուրիշ մի դարձը
ներ :

Երբ ոտքի վերայ ելլաս, ու
րիշ մի կրօններ . բաժնուե-
լու ըլլաս, և ուրիշ նրատողներ
ըլլան, ներողութիւն խնդրե-
լով և խոնարհութիւն ընելով
գլխա :

Գ .

Խօսելու արեւ ի՞նչ զգուշ-ի-ններ ընե-
լու է :

Խօսքին տեղը չեղած մի խօ-
սիր . մինչեւ քեզի բան մը չի
հարցունեն մի խօսիր : Կուրի
առջեւ կուրի խօսք, կադի առ-
ջեւ կադի խօսք մի ըներ :

Եթէ ուրիշ մը կը խօսի ,

դուռն անոր խօսքը մի կըտրեր,
ըստասէ որ ան իր լսելիքը վեր-
ջացընէ : Տըրտմու-Թեան խօսք
ընողին առջեւ մի խընդար :

Ահա կը գիտցամ պատմու թիւ-
նդդ ընելու ըլլայ, անոր բեր-
նէն առնելով դուռն մի պատշ-
մեր . և գիտնալով ալ շուտ մը
մի յայտներ :

Խօսելու ատենդդ այնչափ
մի մօտենար մշտիկ ընողին, որ
բերնիդ թուքերը ցալթկելով
անոր երեսը կամ հադուտը
թըրջեն : Արու հետ որ կը խօ-
սիս, անոր երեսը նայէ :

Քեզի մշտիկ ընողին կոճա-
կէն կամ ձեռքէն մի բըռներ
որ քեզի մշտիկ ընել տաս, մի
մըշտեր և մի հըրեր անիկայ,
ըսած ըս շիտակ չէ մի հէ, լսելովէ

Երկու հոգի ցած ձայնով
խօսելու ասե՛ննին, անոնց քո
վէն հեռացիր, պատճառ մը
բռնելով:

Քեզմէ վեր մարդու հետ
չատ պարկեշտութեամբ խօսէ,
քեզմէ մեծին խօսքին մի խառ-
նովիր. որչափ որ կարելի է՝
դունքու վերայովդ քիչ խօսէ:

Աւրիշը խընդացընելու կամ
դունքեզ խելացի ցուցընելու
համար մարդ մի ծաղրել. թէ որ
խընդալու բան մը պատմեա, ա-
ռաջ դուն մի խընդար:

Աիշտ լողգուշութեամբ խօ-
սէ. շատ ասե՛ն մարդ խօսե-
լուն կը զըզնայ, բայց լուր կե-
նալուն բնաւ չի զըզնար. խօսե-
լու համար թէ որ մէկը քովդ
գալու լլնայ, ոտքի վրայ ել:

խօսելու համար պէտք է աշխատել ձայնն ոչ շատ բարակ և ոչ շատ հաստ, այլ անուշ և յընտանիք. ձեռքի և մարմնոյն շարժումները բարեխառըն և չընդհատուի. երեսը հանդարտ և աչքի շարժումը համեմատ, և խօսքը կարճ:

Դ.

Ստորագրող և խաղաղող ասեն ի նշան վարձելու է:

Արք բազմաթեան մը մեջ կը գրանցուի՝ առաջ անցնիմ լսելով առջև ընդ գրանցվող մարդիկը մի հըրեր:

Ճամբան ետիդ մի գառնաբուրիչին վերայ նայիր. ան մարդուն անանկ կուգայ որ ըրա

ծին պակասութիւն մը պիտի
գրտնենս :

Քեզմէ վեր մարդու հետ թէ
որ ժուռ գալու ըլլաւ, նայէ
որ վար սեպուած տեղէն քա-
լես. տան կամ պատի քովէն
անցնելու ժամանակդ, վերտե-
ղը տանը կամ պատին մօտըն է :

Երեք հոգի մէկտեղ ճամբայ
գացողներուն, պատուաւոր
տեղը երկուքին մէջ տեղըն է,
ետրը մէջ տեղէն գացողին
աջ կողմըն է :

յուռ եկած ատենըդ ընկե-
լով մի ձրգեր ու առաջ եր-
թար. ճամբու գլուխ քովի
մարդէդ առաջ մի գառնար.
գառնալու ատենըդ կրօնակըդ
անոր մի դարձըներ, երեսըդ
դարձուր :

Խաղալու ատենըդ՝ ոտք մի
կոխեր որ ընկե ընե բըդ . քու ու
զած խաղըդ խաղան :

Չըլլայ որ խուճարի վերա
բերեալ խաղեր խաղաս . խաղը
փարա վատարկելու համար չէ ,
հապա կարդալէդ կամ աշխա
տու թենէդ հոգնու թիւն առ
նելու համար հընարուած է :

Խաղացած ատենըդ յաղթե
լու համար ինքըզինքըդ շատ
մի հոգնեցըներ , յաղթես ալ
յաղթըմես ալ մի ինքըզինքըդ
փոխեր :

Խաղի մէջ թէ որ յաջող ըլլաս՝
մեծ մի խօսիր ուրիշները ծա
ղըր ընելու պէս :

Խաղացած ատենըդ մէկը քե
զի որ ցաւ ցունէ՝ մի բարկանա
լով գանգատ ըներ , որ ցաւ

ցունողը քեզի չընորհապարտ
մընայ, և ընկերներդդ քեզ ա-
ւելի սիրեն :



Ե .

Տան Ռջ ո՞ր բանն ընելը վայել է , ու ո՞ր
բանը անվայել :

Ծանա որ անուշ լեզու, խըն-
տում երես ու համբերող ը-
լաս, և ուրախութիւն բերես
անոնց՝ որ քեզի հետ տեսու-
թիւն ընել կ'ուզեն :

Սենեակի մը դուռը թէ որ
գոց գըտնես, կամացուկ մը զարկ
դուռը . մինչեւ որ ներսէն ձայն
չի հանեն՝ մի բանար դուռը :

Սենեակէն ներս մըտնելուդ՝
դուռը գոցէ, որպէս զի ու-
րիշին հարկ չըլլայ գոցելու :

Դուռը ամուր մի գոցեր, մա-
նաւանդ երբ սենեակին մէջ
քեզմէ վեր մարդ ըլլայ :

Տեղ մը որ մշտնեմ առաջ
բարեւ տուր, ետքը այն տե-
ղի մարդիկը թէ որ նշատեր են՝
դուն ալ նշատէ, թէ որ կայներ
են՝ դուն ալ կայնէ :

Քեզմէ մեծ մարդուն բա-
րեւ տրված ատենըդ ընտանե-
բար (թէ քիֆսիզէ) անոր ձեռ-
քը մի բռնէր. չի վայլած ա-
տենը իրարու վըրայ թէմէլ-
լահներ մի ըներ :

Քեզմէ մեծ մարդ մը քովէդ
անցնելու ըլլայ, անոր ճամբայ
տալու համար քիչ մը ետեւօք
քաշվէ. դուռնէ ներս մշտնե-
լու ատենըդ՝ կայնէ որ առաջ
անմշտնէ. սանդուխի վըրայ թէ

որ գլխներովիս՝ կայնէ որ առաջ
ան ելնէ կամ իջնէ :

Ընկերակցութեան մէջ մարդ
ու առջեւէ անցնելու որ ըլ
լաա, առաջ անոր դարձիւր, գլխ
խով խոնարհութիւն ըրէ, ետ
քը անցիւր :

Բան մը որ տաա կամ առնէս,
ձեռնոցներդ (էլ լոխէններդ)
հանէս, անանկ տաա առնէս. մե
ծիմը առջեւէն ձեռքդ երկըն
ցընելով բան մի՛ առնէր տար :

Քեզմէ գաղտուկ եղած բա
նը հասկընալու մի՛ պըտըտիր.
նամակին հասցէին, գրած նա
մակին, բաց ձրգած գիրքին
կամ թղթին վրայ հետա
քըրքըրութեամբ մի՛ նայիր որ
հասկընաա, տըմարդութիւն է :

Սէկը տուներ կամ սենեակը

չեղած ատենը, այն տուներ կամ
այն սենեակին մէջը ոչ տօլապ
բայ, ոչ ալ ուրիշ գոյ բաներ .
քաղաքավար տղան գիրք մը
անգամ պիտի չի բանայ տի
րոջմէն հրաման չառած . բա
րեկամին տանը պարտեղէն ծա
ղիկ կամ պրտուղ պիտի չի
բըրցունէ՝ բարեկամէն հրա
ման չառած :



Օ.

Օգոստոսի 4-ը սովորութեաները որո՞նք են :

Խօսող մարդ ու մը քով երբե
տըկալ, աչվըները շրփել, ժա
մացոյցը նայիլ, ժամը քանին
ըլալը հարցընել, ընկողմանիլ
(եան գալ), մըրափել . ասոնք

քաղաքավարութիւն չեն :

Խօսքի մէջ մըտնել, խօսքը չի լրմնացած ձրգել երթալ, կրունակը խօսողին դարձընել, ուրիշի հետ խօսիլ . ասոնք ճանձրանալ կը ցուցընեն, և խօսողը մարդու տեղ դըրած չես ըլլար :

Կարօտ մարդու մը ըստակ տալէդ ետքը՝ թէ որ ասդիս անդին անոր անունը տաս և պարծենաս, անվայել բան է :

Տնկերութեան մը մէջ կամ ճամբան երթալու ատեն՝ հին ըզգեստ հագնողներէն հեռու կենաս, ու վայելուչ հագվող մարդոց մօտենաս, կոպտութիւն է :

Հարուստ մարդու հետ շատ մըտերմութիւն չունենաս, և

յանկարծ ելնեա՛ առաջուց չի
մացուցած անոր տունը կերա-
կուրի երթաա, անչընորհ.ք
բան է:

Մեկը չի մտածելով բանի
մը վերայ անյարմար կամ արհաւ
խօսք մը խօսի, կոպիտ մարդը
խընդալէն բերանը բաց կը ձը-
գէ՛ կը կենայ կը կենայ նորէն
կը խընդայ, բայց քաղաքավար
մարդը խընդալը կը զըսպէ, հա-
զիւ քիչ մը կը ժրպտի:

Չափազանց և երկար և յա-
ճախ խընդալ, և խընդացած
ատենը բարձրը ձայն հանել
և երեսը ծրումընկել, խենդու-
թեան գըլխաւոր նըշան մի է:

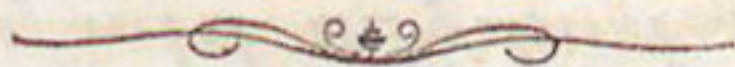
Ուսերուն (օմուզներուն)
մէջ տեղը թաղված գըլուխը
ծուլութիւն կը ցուցընէ. մէկ

կողմը ծըռածը՝ կեղծաւորութիւնն • հարկ չեղած ատենը շարժող գլուխը խելքի թե՛ թեւու թեան նըշան է • գլուխը շատ բարձր բըռնելը հը պարտութեան նըշան :

Կան անանկ մարդիկ որ ընկերութեամբ տեղ մը երթնան, աղէկ սենեակը և հանգիստ անկողինը իրենք կը բըռնեն • իրենց խօսքը քաղցրնել կ'ուզեն, իրենց ըստասել կուտան, կ'ուզեն որ ամէն մարդ իրենց հետեւի • ասոնք կոպտութիւն են :

Կըրակին շատ մօտենալ, պէտք չեղած ատեն կըրակը խառնել, վառարանին բոլորաթիքը բըռնել և դըրսէն եկող ու մը սողին տեղ չիտալ որ տաքնայ, շատ անվայել ու ամօթ բան

է : Նոյնպէս անվայել բան է .
ամենէն ետքը ներս մտնողին
վերայ աչք տընկել, և ոտքէն
մինչեւ գրկուիւր չափել :



Է .

Պանելի, բերող բաները որո՞նք են :

Մարդու առջեւ մի քերվը
տիր, գրկուող մազերը մի շտա
կեր, մատերովդ քիթըդ կամ
ականջըդ մի խառներ . քիթըդ
սրբելէդ ետքը թաշկինակիդ
վերայ մի նայիր . ուժով մի
խրնչեր փողի պէս, քիթըդ վեր
մի քաշեր :

Նրբակի մէջ կամ պատու
հանէն վար առանց նայելու
և կամ մարդու առջեւ մի թըբ
ներ . երեսիդ, ձեռքիդ կամ

հագուստիդ վերայի աղտը
թուփովըդ մի հաներ :

Եղունգներըդ (թունախներ
ըդ) մի կրծեր, մարդու առ-
ջեւ եղունգ մի կրտիր, մար-
դու առջեւ ախտաներըդ մի
խառներ, ոտք ձեռք մի լուար,
ու վերայ գրութիւնըդ մի շտկեր :

Ձեռքըդ կամ թաշկինակըդ
երեսիդ բռնէ և անանկ բը-
ռնդատա, որ թուփերըդ նրա-
տողներուն վերայ կամ քու վը-
րայ չի ցաթկեցունես . ու-
ժով մի բռնդտար :

Ձեռքերըդ աղտոտ մի պա-
հեր . մարդու երեսի կամ ըզ-
գեստին մի դրպցուներ . ինչ որ
ձեռքըդ ունիս, գլրիչ, թուղթ,
ձեռնոց, ծաղիկ, բերանըդ մի
տանիր :

Ատքիդ ամանը հանելով, ոտքը կըրակին երկընցընելով մի տաքցըներ, աղտոտ քրտինքոտ թաշկինակը կըրակին դէմ բռնելով մի չորցըներ:

Գէշ հոտ ունեցող բան մը ընկերիդ հոտվտալու մի տար. գանելու բան մը որ տեանեմ մարդու մի ցուցըներ, և նայէ որ մարդ ալ չի տեանայ:

Մէկուէն բան մը խօսելու ըլլա՝ շունչըդ անոր մի հասցըներ, կարելի է որ անախորժ հոտ ունենայ, քիչ մը հեռու կենալով խօսէ. գաղտնի բան մը լսելու ըլլաս, շունչըդ երեսին մի տար՝ հապաականջին:

Բերանըդ թուղթ կամ ուրիշ բան առնելով մի ծամեր, ու անդադար չըլթունքնէ.

բուդ վերայ բերելով մի կըլ
 րեր ու ապիս անդին նետեր :

Ահա այ կը ճըռցընել, երկաթ
 երկաթի քրտել, ապակի քերել,
 երկու քար իրարու զարնել,
 նրաոսած ակծոսը անդադար
 չարժեք, ոտքերը գեանին զար
 նել, քրծի տակէ բան երգել
 սուլել (ըսլըիս չալել), գանելիք
 բան մի պատմել. ասոնք անքա
 ղաքավարու թիւն են :



Բ.

Աերակո-րի Ժամանակ ի նշան շարժելու է :

1.

Ամէն հըրավիրուած տեղը
 գացող մարդուն պատառա
 բոյժ (տալքաւիութ) կ'ըսեն. բը
 նաւ մէկուն հըրաւերլն ալ

չընդունողին՝ տրամադրի կ'ըսեն:

Սէկուն հրաւերը որ ընդունիս, պէտք է որ գացած տանըդ ամբողջութեանը յարմարիս, որպէս թէ քու ամուսնըդ է:

Տանը գործերուն խառնը վերս չէ. թէ որ քու արժանաւորութեանըդ համեմատ քեզ չի պատվեն՝ նեղութիւն մի ցուցըներ. աւելի սրբափն նայէ քան թէ գործքին:

Սեղանին գլխաւոր և երեւելի տեղը մի՛ նըստիր. համբերէ որ միւս սեղանակիցները տեսնեն ինչպէս որ պիտի նըստին՝ դուն ալ անանկ նըստիս:

Սրիշներէն առաջ անձեռոցքը (բէշկիրը) բանալու մի արտորար, այլ ըսպասէ որ տանը տէրը կամ հոն գլտնըվող

յարգի մէկը բանայ, անկէ ետ
քը դուն բաց:

Երակուրէն առաջ Հայր մե
րդ ըսէ, ելնելու ատենըդ ալ
աղօթքըդ ըրէ և փառք տուր
Նստուծոյ և անանկ սեղանէն
ել. բայց աղօթքըդ ցած ձայ
նով կատարէ:

Սեղանէն ոչ շատ հեռու և
ոչ անոր շատ մօտ նստէ. չի
տակ կեցիր ակնուիդ վերայ.
արմուկըդ (տիրակըդ) սեղա
նին վերայ մի դներ. միայն դաս
տակըդ (պիլէկըդ) կրնաս դը
նել:

Երակուրի բաժինըդ քեզի
տըված ատեննին չափազանց մի
խեղեփնար. աջ ու ձախ կող
միդ դառնալով հըրամէ մի ը
սեր, և ըսպասաւորը իր գոր

ծէն մի խափաներ :

Քեզի տըրուած կերակուրը
առ՝ երեսըդ չի թըթմեցընե-
լով, առջեւիդ ըսկա-առակին
(բիաթային) մէջ դիր . առածիդ
պէս ուտելու մի ըսկըսիր, ու-
րիչներուն ըրածին հետեւէ :

Տանը տէրը քեզի կերակուր
կամ խըմելիք մը որ տայ, չըլլայ
որ ձեռքէն առնես և ուրիշին
տաս . անով ըսել ուզած կ'ըլ-
լաս թէ՛ ինծի տալ չի վայել,
պատուելու մարդըդ ես քեզ
մէ աղէկ կը ճանչեմ :

2 .

Ախորժած կամ չախորժած
կերակուրըդ մի իմացընէր . չա-
խորժած կերակուրէդ քեզի
տալու որ ըլլան, դիր ըսկա-

Լառակիդ մէջ թող կենայ,
մինչեւ որ ուրիշ կերակուր
մը բերեն:

Կերակուրը աղէկ եփեր է
կամ չէ եփեր, համով է կամ
անհամ, պակասութիւն մ' ունի
կամ չունի, քեզի չի վայել որ
ըսես. թէ որ քեզի հարցընեն,
նայէ որ կըրցածիդ չափ գովես:

Ուրիշ տեղ եղած հացկե-
րոյթ (զիաֆէթ) մը գովելը՝
գըտնըված հացկերոյթիդ տի-
րոջը կը դըպչի, եւ անվայել
բան է:

Աղէկ պատառներ մի ընտ-
րեր, և մանաւանդ հեռուն կե-
ցած ամանին ձեռք մի երկըն-
ցըներ:

Կերակուրի ժամանակ որչափ
որ կըրնաս, դուն քեզ զըսպէ

հազարէն, թըքնէն, քիթը
խընչէն. սեղանի վըրայ քը-
թախտ քաշել ամենեւին չի
վայել :

Կերակուրին վըրայ գըլու-
խը մի կախեր, միայն ջըրտտ
կերակուր մը թէ որ ուտելու
ըլլա՝ բերանըդ տանելու ա-
տեն գըլուխըդ քիչ մը առաջ
տար :

Տանը տէրը անհանգիստ կ'ըլ-
լայ երբ քու ծանրը վարձուն-
քըդ և անախորժ կերպով կե-
րակուր ուտելըդ տեսնէ. ա-
նանկ կը կարծէ որ կամ կերա-
կուրնէրէն չես ախորժիր, կամ
քու սովորականէդ հեռանա-
լով անհանգիստ եղար :

Ամէն տեսակ կերակուրի
ձեռք երկընցընել, կերակուր

ուտելէն քիչ մը ետ չի մընա-
լու համար՝ խօսված խօսքին
ականջ չի դնել, աչքը դուռը
տընկել թէ ըստաստորները
ուրիշ կերակուր մ' ալ կը բե-
րեն մի . անբաղարարութե-
լիւն են :

Ոչ բան չուտողի մը պէս ա-
մէն կերակուրէ ետ քաշվէ,
և ոչ ալ շատակեր մարդու
պէս ամէն կերակուրի մէջ
դունջող խօթէ . այս երկու-
ծայրէն ալ ըզգուշացիր :

Քաղաքավարութիւնը կը
պահանջէ որ սեղանի վըրայ ու-
րախ ըլլաս, տըրտմութիւն բե-
րող խօսքեր չընես, տանը տի-
րոջ ազնւութեանը և մարդա-
սիրութեանը շնորհակալ ըլ-
լաս, և անոր խօսքին կամ շարժ-

մուկքին մէջ քիչ մը պակասու-
թիւն ալ տեսնեալ, երեսին
չի տաա :



Թ .

Երազոր կերած աստի՛ն ի՞նչ ըղձուշտ-թիւն
նէր ընելու է :

1 .

Հայր խածնելով մի՛ փրցը-
ներ, սեղանին սրփուոցին վը-
րայ ալ մի՛ կըտրեր. ամէն ան-
գամ պէտք եղածին չափ ձեռ-
քով կամ դանակով փրցու-
ր :

Կանակը միշտ ձեռքըդ մի՛
բըռներ . բան մը կըտրելէդ
ետքը սեղանին սրփուոցին վը-
րայ դիր . ուրիշ անգամ որ նո-
րէն խպէտք ըլլայ ձեռքըդ առ

Այլ դանակին ծայրովը առ .
հաց կամ միս և որ և իցէ բան
աղամանին մէջ մի թաթխեր :
Դանակի ծայրով կամ պատա-
ռաքաղով (չաթալով) ակռա-
ներըդ մի խառներ . դանակով
ալ բերանըդ պատառ մի դը-
ներ :

Քեզի մէկը կերակուր տալու
որ ըլլայ՝ ըսկաւառակըդ անոր
ներկայացուր և խոնարհու-
թեամբ առ . իսկ թէ որ ըս-
կաւառակով քեզի կերակուր
տայ, մէկ ձեռքովըդ առ , և
միւս ձեռքովըդ քու ըսկաւա-
ռակըդ տուր :

Հաւկիթ , պտուղ կամ ու-
րիշ ինչ չոր բան որ տըրվի քե-
զի, ձեռքովըդ առ . խընձորը
տանձը և ուրիշ այս տեսակ

պրտուղները մի խառնե՞ր, դա
նակով կըտրէ. և կերած ա
տենըդ ալ դանակը ձեռքէդ
վար դի՛ր:

Կերած բանիդ փուշերը, ու
կորները, և ինչ որ չուտվի
կամ ուտել թէ որ չես ուզեր,
ըսկաւառակիդ մէջ մէկ քովը
դի՛ր:

Կերած պտուղիդ կուտերը
մասիդ ծայրովը բերնէդ առ.
չըլայ որ ձեռքիդ կամ ըսկա
ւառակիդ մէջը թըքնելու
պէս բերնէդ հանես:

Թանը (չորպան) շատ տաք
որ ըլայ, բերանովդ մի փը
շեր, դըգալովդ կամայ կամայ
խառնէ որ պաղի. ուրիշ կերա
կուրներըն ալ պաղեցընելու
համար մի փըշեր:

Չըլայ որ ըսկաւ առակը բե-
րանրդ առնեա և մէջի մըսի ջու-
րը խըմեա, հապա դըգալովդ
խըմէ. դըգալիդ չեկած բանը
ըսկաւ առակիդ մէջը ձըգէ.
ըսկաւ առակրդ ալ հացով մի
սըրբեր:

Քու առջեւէդ կերակուր
վերցընելով հասարակաց ըս-
կաւ առակին մէջ մի դըներ:
Մէկ բանի մը համը նայիլ և
ետըր ուրիշի մը տալ չի վայել:

2.

Աչ շատ արտորնօք կեր, և
ոչ շատ ծանր. մէկ պատա-
ռըդ վար չի գացած մէկալը
բերանրդ մի դըներ. նայէ որ
չարթուքնեք ուղ ծամելիքնե-
ք ուղ ձայնը չելէ. բերանրդ

լեցուն եղած ատենը մի խօսիր:

Քեզի տրուած կերակուրը
մի հոտվրտար . ատ կրտորը
չեմ ուզեր, նա կրտորը կ'ու-
զեմ մի ըսեր . երբ որ կրտորը
ուզելը հարցընեն և ըստի
պեն, ուղած կրտորը ան ա-
տեն առ :

Վատվըները, պատառաքա-
ղը, դանակը լըզել մարդու
սիրտ գանեցըներ ըբ բաներ են.
ըսկաւառակիդ մէջ եղած բա-
նին վըրայ մազ կամ ուրիշ գա-
նե ըբ բան որ տեսնես, ըզ-
գուշու թեամբ առ և ըսկաւա-
ռակիդ մէկ քովը դիր :

Բերանը բան մը առնես և
նայիս որ քեզի գէշ կ'ընէ, ու
պիտի չի կըրնաս ուտել, ան-
ձեռոցովը բերանը ծած-

կէ և հանէ ու ըսկաւ առակիդ
մէջ դիր . թէ որ չես կրնար,
պատճառով մը դուրս ել և
այնպէս բերնէդ հանէ, որ մարդ
չի տեսնէ :

Սեղանի վրայ ըսպատաւորու
թիւն ըրած ատենըդ թէ որ մէ-
կը քեզմէ հաց ուզէ, ձեռ-
քով մի տար, ըսկաւ առակի
մէջ դիր անանկ տուր : Դանակ,
պատառաքաղ, դըգալ մէկուն
որ տաս, կոթը անոր գարձուր :

Սէկը թէ որ քեզմէ ջուր ու-
զէ, բաժակը (խատէխը) ըսկա-
ւ առակի մէջ դիր անանկ տուր .
ուզող մարդը բաժակը ձեռքը
առնելուն պէս՝ ըսկաւ առակը
մէկդի առ :

Թան կերած ատենըդ խը-
մելիք մի ուզեր, բերանըդ լե-

ցուն եղած ատենը բան մի խը
մեր . խըմեւիք բանիդ վերայ
չատ բարակ բարակ մինայիր :

Խըմեւիդ առաջ անձեռոցդ
վրդ շրթուներդ ու մատե-
րդ սրբէ . մի մէյմը խըմեր
մէյմը կայնիր . բաժակը ձեռ-
քդ մի խօսիր . խըմեւիդ ետ-
քը մի հեփար , ու նորէն բե-
րանդդ սրբէ :

Խըմած ատենդդ աչքըդ առ-
դիս անդին մի ըներ . կոկոր-
դէդ անճոռնի ձայներ մի հա-
ներ . այնչափ արտորնօք մի խը-
մեր որ շրթուներիդ երկու քո-
վէն խըմածըդ կուրծքիդ վը-
րայ վազէ :

Կրչտանալուդ պէս սեղանէն
մի ելներ , ըսպատ որ ամե-
նուն հետ ելնես , սեղանին վը-

րայէն պրտուղ կամ շաքարե-
ղէն ձեռքրդ առած չելնես :

Ժ.

Օ՛րնողաց, վարժապետի, կարգա-որնէրու և
Ռեժէրու է՛նչ յարգանք փառ- է :

Նախ զ՛ստուած սիրէ, պաշ-
տէ, և հոգւով ու մարմնով
անոր ծառայէ, որ քեզ ըստեղ-
ծեր է և կը խնամէ :

Վստուծմէ ետքը սիրէ ու
յարգէ քու ծրնողքրդ, հայ-
րրդ և մայրրդ, որոնք քեզ ծը-
ներ են և կը արնուցանեն, և
բարի կըրթուծիւնով կը պա-
հեն և կը մեծցրնեն :

Հայրրդ ու մայրրդ քեզի
ինչ հրաման որ ընեն, շուտ
մը կատարէ, չըլլայ որ անոնց

սիրտը վերաւորեա, անոնց կա-
րօտութեանը ու ծերութեա-
նը դուն պիտի օգնես :

Հօրըդ ու մօրըդ խրոատին
ականջ դիր . անոնց վերայ պա-
կասութիւն մի գրտներ . միշտ
հընազանդ ու պարկեշտ ըն-
թացք մը ունեցիր, և ջանա որ
անոնց օրհնութիւնը վայե-
լես միշտ :

Օնողներէդ ետքը սիրէ ու
յարգէ քու վարժապետը ,
որ քու բարի բլալուդ պատ-
ճառ է, և քու կըրթութեա-
նըդ և զարգացմանըդ հոգ ունի :

Վարժապետիդ երախտիքը
մի մոռնար . անոր աշխատու-
թիւնը քիչ բանով չես կըրնար
փոխարինել . քեզի ինչ պատ-
ուէր և դաս որ տայ, ու շաղրու-

Թեամբ սորվէ . և քաւ աղէկ
օրըդ զանի մի մոռնար :

Կարգաւորները պատուէ .
անոնք Նստուծոյ փրկարար օ-
րէնքները ու պատուէրները,
Քրիստոսի կենարար վարդա-
պետութիւնները և սուրբ ա-
ռաքելոց և եկեղեցւոյ քարո-
զութիւնները քեզի կը սորվե-
ցնեն :

Տարիքով քեզմէ մեծը, ծե-
րերը և երեւելի անձերը պէտք
է որ յարգես . անոնց քով
պարկեշտութեամբ և ակնա-
ծութեամբ շարժիս . թէ որ ա-
նոնցմէ մէկը եղած տեղըդ գայ,
ոտքի վրայ ելնես, և մինչեւ
հըրաման չի տայ՝ չի նրաօխ :

Չըլլայ որ ծերերը ծաղրես,
անոնց պակասութիւններուն

վերայ խընդաս . միտքը բեր
որ դուն ալ օր մը անոնց պէս
պիտի լլլաս . ծերերը աշխարհ
հիս շատ բանին փորձառու լլ
լալով անոնց խորատին մշտիկ
լրէ և կատարէ :

Քու վերայ երախտիք ու
նեցողները , ով կ'ըլլայ թող լլ
լայ , հայր , մայր , վարժապետ ,
կարգաւոր , ծեր , պատուաւոր
անձ , պաշտական եւ սիրելու
և յարգելու . քեզի աղէկու
թիւն ընողին երախտիքը ամե
նեւին չի մոռնաս :

ԺԼ .

Եղբօր , բարեկամի , մերձաւորի և դասընկերի
հետ ի՞նչպէս կենցաղավարելու է :

Եղբայրը և քոյրը սիրէ ,
ու օգնէ անոնց , ինչու որ մէկ

հօր և մէկ մօր զաւակ էք, աստ
ուածային և բընական օրէնքը
ասանկ կը պահանջէ :

Եղբօրդ պակասութեանց
ներէ, ռիսկալութիւն, նա-
խանձ ու ատելութիւն մի ու-
նենար անոր հետ. հոգ տար
որ անկէ հոգւով ու մարմնով
չի բաժնւիլիս, և ի միասին բը-
նակիք :

Մինչեւ մէկը չի փորձեա,
քեզի բարեկամ չընտրեա. բա-
րեկամ ըլլալիք անձը պէտք է
որ ըլլայ խոհեմ և փորձառու.
հեզ, քաղցր, բարեսիրտ, ա-
ռաքինի, հաւատարիմ և ան-
կեղծ :

Բարեկամիդ հետ ուրիշ
բան չեա, բայց եթէ երկու
մարմնոյ մէջ մէկ հոգի, ուրա-

խառնութեանը ուրախակից և ցաւոցը ցաւակից պիտի ըլլաս . ուստի ան որ քեզի բարեկամ ընտրած ես, պէտք է որ զանի սիրեա բոլոր սրբոովնդ :

Սէր մերձաւորը պէտք է որ սիրենք . մարդ մը իր նրմաննէրուն ունեցած պարտքը կատարելու է, բարեկամ ալ ըլլան թրչնամի ալ : Ուրիշին պակասութեանը ներէ, ինչու որ շատ ատեն ալ դուն ուրիշին ներելուն կարօտ կ'ըլլաս :

Գինովցած մարդուն վերայ մի խրնդար, այլ ցաւէ . բընական պակասութիւնունեցող անձերուն վերայ մի ծիծաղիր, կաղ (թօփալ), սապատող (խամպուռ), կոյր, միականի (մէկ աչքը կոյր) մարդիկը մի ծաղրեր :

Վարժարանի մէջ դասընկե-
րիդ և ուրիշ ընկերներուդ հետ
անուշութեամբ և քաղաքաւ
վարութեամբ վարվէ . միշտ
քաղցրաբարոյ եղիր , և կրօն-
ւէ փախիր :

Վարժարանի մէջ կամ ան-
կէ դուրս քու ընկերիդ նե-
ղութիւն մի տար , անհան-
գիստ մի ըներ զանոնք . թէ
որ մէկուն զարնես կամ պըզ-
տիկ չարութիւն մը ընես , ա-
նըզգամ ըլլալդ կը յայտնես :

Տնկերիդ՝ ձեռքէդ եկած
բարերարութիւնը ըրէ . քեզի
բան մը հարցընեն , կամ թէ որ
սըխալ մը ունին , պատասխան
տուր կամ շնորհ :

Ուրիշին համար ներողամիտ
եղիր , բայց ոչ քեզի համար .

չըլայ որ ընկերիդ աչքին շու-
ղը տեսած ատենըդ քու աչ-
քիդ գերանը (տիրէկը) մոռնաս:



ԺԲ.

Բարոյական խրատներ :

Հոգ տար որ խոնարհ ըլլաս .
չըլայ որ քու գիտութեանըդ
խոհեմութեանըդ , յաջողու-
թեանըդ և այլ ունեցածիդ վը-
րայ պարծենաս . իմաստուն և
փորձառու մարդոց խորհուրդ
հարցուր . հրապարտ մարդու
պէս ինքըզինքրդ խելացի մի
կարծեր :

Աշխարհիս փորձութիւննե-
րուն համբերէ . քեզի վիշտ
կամ ցաւ տըվողին փոխարէն
ներող եղիր . նեղաւրտութիւ-

նը շատ անգամ գէշ վրտանդ
ներու կը տանի մարդը . համ
բերութեամբ շատ ծանրը ու
դժուարին գործեր կը կատար
վին :

Հրնազանդ եղիւ ծընողա
ցըդ , վարժապետիդ , մեծիդ ,
և անոնց պատուէրը ու խըրա
տը պահէ : Հրնազանդ եղիւ
աստուածային ու մարդկային
օրինաց , յարգէ ու մեծարէ
զանոնք :

Խաղաղութիւնը սիրէ . ամէ
նուն հետ սիրով վարվէ . պա
րապ տեղը վէճ ու կռուիւ հա
նելէ ըզգոյշ եղիւ . չըլլայ որ
բանասարկութիւն ընես , խօսք
խառնես , մէկուն խօսքը ու
րիշին երթաս իմացընես :

Պարկեշտ եղիւ . ամէն վար

մուկքրդ չափաւորութեամբ
 և վայելչութեամբ կատարէ .
 ամէն մոլութենէ հեռի կե-
 ցիր . հոգ տար որ բարի անու-
 նրդ չի կորսընցընես :

Քու խօսքրդ ճշմարիտ ըլ-
 լայ . ճշմարտախօս մարդուն
 ըսածին ամէն մարդ կը հաւա-
 տայ , և չի կասկածիր . սիրտը
 ինչ որ է , բերանըդ ալ նոյնը
 թող խօսի :

Քու ընկերոջրդ աղէկու-
 թիւնը տեսնելով , հոգ տար
 որ դուն ալ անոր պէս ըլլաս .
 ուրիշին ունեցածը քեզի օրի-
 նակ բըռնէ , և բարի նախան-
 ձաւորութիւնով այն բանը ու-
 նենալու դուն ալ ջանաս :

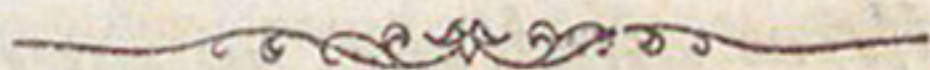
Ուրիշին ունեցածին վըրայ
 մի նախանձիր . ընկերիդ աղէ-

Կուլթիւնը չի քաշելով մը՝ վար
մի՛ զարներ, մի՛ բամբասեր. նա
խանձոտ մարդը ինքրորդները կը
տանջէ և անհանգիստ կ'ընէ :

Ազգըդ սիրէ. ընկերիդ աղէ-
կուլթիւն ընել քու պարտքըդ
է, ընկերուլթեան մէջ քեզի
ամենէն մօտը քու Ազգըդ է,
զայն միշտ սիրելու պարտական
ես. ազգիդ օգուտը ու շահը
քու անձնական օգուտէդ ու
շահէդ վեր բըռնէ. ճշմարիտ
ազգասէրին պարտքը այս է :

Հայրենիքըդ սիրէ, այն եր-
կիրը ուր քու հայրերըդ և նա-
խահայրերըդ բընակեր են, և
անոնց ոսկորները կը հանգչին,
այն երկիրը քու նրվիրական
տեղըդ է. Հայաստան իր ա-
մէն թըշուառուլթիւններովը

դարձեալ քու սիրելի տեղը
 պիտի ըլլայ, և անոր բարօրու-
 թեանը և պայծառութեանը
 հոգ տանիլ և աշխատիլ քու
 պարտքը է, քանի որ Հայ ես:



ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱՃՆԵՐ

Ահա որ իր անձին տերը չէ, չի կրու-
նար ուրիշներուն տէր ըլլալ:

Ուրիշին բարերարութիւն ընելը՝ իր
անձին աղէկութիւն ընել է:

Այլ ըսեր երբէք թէ այս յանցանքը
թեթեւ է, կրնամ զայն աներկիւղ գոր-
ծել:



Ատուած որ կարող է օանձել աշխ-
ներուն կատաղութիւնը, կրնայ նաեւ
չարերը ետ կեցընել իրենց գաղտնի միա-
բանութիւններէն:

Եթէ մէկը թեթեւամտութեամբ
քեզի կը խօսի, ուշադրութիւն մի ը-

ներ . եթէ յիմարուծեամք կը խօսի ,
ցաւէ անոր վըրայ . եթէ ըզքեզ նախա-
տելու մըտօք կը խօսի , ներէ անոր :

Բարի մեռնիլ սորվելու փափաքինք ,
բարի ապրիլն ալ սորվինք :

Առաքինութիւնը՝ գերութեան մէջ
ալ միշտ առաքինութիւն է :

Աի ըներ ուրիշներուն , ինչ որ չեա
ուղեր որ քեզի ընեն :

Արջանիկ են անոնք , որ կարդալ կը
սիրեն :

Ժամանակը կ'անցնի կ'ըսենք , բայց
կը խաբւինք . ժամանակը կեցած է , մենք
ենք որ կ'անցնինք :

Ան որ հարլստութիւն ունեցած ժա-
մանակը զայն գործածել չի գիտեր , պէտք
չէ ցաւի երբ ձեռքէն երթայ :

Սիրենք ըզմարդիկ և մեր ձեռքէն ե-
կած օգնութիւնը ընենք անոնց :

Անր ցաւերը նըվաղցուցած կ'ըլլանք ,
եթէ զանոնք մեր բարեկամաց հաղորդենք :

Օրնողք սրչափ աւելի խընամք տա-
նին իրենց զաւակաց , այնչափ աւելի ե-
րախտիք ունեցած կ'ըլլան , և զաւակնե-
րն ալ այնչափ աւելի սէր և երախտա-

գիտութիւն ցուցնելու պարտական :

Աւագի վերայ նըշանակենք մեր ըրած
ծառայութիւնները , և պըղինձի վերայ
նըշանակենք մեր ընդունած ծառայու-
թիւնները :

Քու յանցանքդ ուրիշին վերայ մի
ձգեր , վատութիւն է :

Աշխանկութիւնը երերման մէջ կ'ըլ-
լայ , եթէ հարրատութեան վերայ հիմ-
նըված ըլլայ :

Աշխանկութիւնը կըրկնապատկած
կ'ըլլանք , եթէ բարեկամ մ'ալ անոր բա-
ժանորդ ընենք :

Այլ եթէ ուրիշները խաբել խորհինք , ան
ատեն մենք աւելի խաբուած կ'ըլլանք :

Ան որ իր անձին տէրը չէ , մեծ չի կռ-
չենք :

Մարդոցմէ ծածկուած գործերը Աս-
տուծմէ չեն ծածկըվիր :

()ըհնեալ ըլլան անոնք որ թըշխառ-
ներուն եղբայրաբար կ'օգնեն :

Ինքնասիրութիւնը ընկերութեան
կապերը կը քակէ :

Այն մարդը որ օրէնքները չի պահեր ,
արժանի է պատժուի :

Ինչ որ օրէնքները կ'արգելուն՝ մարդ-
կային պատիւն ալ կ'արգելու :

Օրնանիլ, ցաւ կրել, և մեռնիլ են
ահա մարդուն ճակատագիրերը :

Աղէկ մարդը իր ընկերին ցաւոցը
ցաւակից կ'ըլլայ :

Չար մարդը ուրիշին դժբաղդու-
թեանը վերայ կը ծիծաղի :

Քու երջանկութեանդ համար պէտք
է խոհեմութեամբ վարվիս և քու պարտ-
քերդ կատարես :

Համբերութիւնը և ժամանակը ա-
մէն բան իր վախճանին կը հասցընեն :

Հրնազանդ եղիր, եթէ կ'ուզես որ
ուրիշն ալ քեզի հրնազանդի :

Յոյսը դժբաղդներու ծոցն ալ կը
ծնանի :

Պէտք է այնպէս վարվի՛ք մեր նրման-
ներուն հետ, ինչպէս կ'ուզէ՛ք որ անոնք
մեզի հետ վարվին :

Վարժապետը կը սիրէ ուսումնասէր
տղաքը, և դանոնք կը քաջալերէ ու կը
վարձատրէ :

Աստուած կ'օրհնէ ողորմած մարդը :

Աստուծմէ վախցիր, և Աստուծմէ

Ետքը վախցիր անկէ՝ որ Աստուծմէ չի
վախնար :



Քիչ կը գըտնըվի որ մարդիկ իրենց
համբաւոյն չափ արժեն :

Մարդոց քիչ հասկըցածը՝ ժամանա-
կին գինըն է :

Տնտիր և օգտակար գըրութիւնները
ըզմեզ կըրթելով տարբեր մարդիկ կ'ընեն :

Անոր պակասութիւնները ուղղենք
մինչդեռ երիտասարդ ենք :

Աշխատութիւնը ամէն բանի կը հաս-
նի և ամէն բանի պակասը կը լեցընէ :

Պէտք չէ որ հըպարտ ըլլանք, վասն
զի տըկար և ամէն յաջողակութենէ զուրկ
ծընած ենք :

Քիչ խօսողը քիչ կը զրզնայ ։

Ով որ հաւատարմաբար կը ծառայէ իր հայրենեացը, արժանի է անոր յարգանացը աւերակստագիտութեանը ։

Աղէկ մարդը դիւրաւ կը մոռնայ նախասիրները ։

Անձնապարծին օրէնքը սա է . ամէն բան իրեն համար, ուրիշներուն համար և ոչ ինչ ։

Ներող եղիր ուրիշներուն համար, և խիստ՝ քեզի համար ։

Քու խրղճմտանքիդ ձայնին հետ խօսէ միշտ ։

Նըբէք մէկը պատուաւոր համբաւ մը չի կրնար ըստանալ առանց ջանից և աշխատանաց ։

Թեթեւամիտ մարդը իր անձին հետ անգամ համաձայն չէ ։

Ինքնակալի մը փառքը իր ժողովըրդեան երջանկութեան վըրայ կը կայանայ ։

Նախասիրները աւագի վըրայ գըրէ, և բարերարութիւնները պըղընձի վըրայ ։

Քրտուն ամէն միջոցներ կը գործածէ իր նըպատակին հասնելու համար ։

Թըշվառին զօրութիւնը յոյսն է ։

Երբ մէկը հարուստ է, պէտք է ուրիշները երջանիկ ընել ջանայ:

Կրօնքը կ'արգելու ըզմեզ ուրիշին բարեաց վերայ նախանձելէ:

Բարերարութիւններու փոխարէն միմիայն կենդանի երախտագիտութիւնն է:

Տէրութիւն մը կը կործանի, երբ գլխգոհութիւնները վերջին աստիճան բարձրանան:

Պէտք չէ ըլլալ ոչ ուշաւ և ոչ կարի զեղիս:

Հայրենեաց սէրը բընական է ամէն մարդոց:

Ուրիշներուն երջանկութեանը նը պատելը ինչ մեծ ուրախութիւն կու տայ:

Հօրը իշխանութիւնը սիրոյ իշխանութիւն է. որդւոյն հրապատակութիւնը սիրոյ հրապատակութիւն է:

Որչափ մեծ բերկրութիւն է մէկուն, երբ տեսնէ այն մարդոց երջանկութիւնը որուն ինք պատճառ եղած է:

Ս'վ ճըշմարիտ կըրօնք, քու բերկրութիւններդ սրբոտերու վերայ որչափ մեծ ազդեցութիւն ունին:

Հահը կայէններ կը ծընանի ընտա-

նեաց ծոցի մէջ :

Մարդիկ զըրջին նըման են , իրենց արժէքը իրենց բըռնած տեղէն կախում ունի :

Նրկդիմի բանիւք կատակները և աշարդ խեղկատակութիւնները՝ անհամ ծաղրաբանութիւններ են :

Պըճնասէրները սընասարծ և ծաղրելի մարդիկ են :

Նշաքինութիւնը և արժանաւորութիւնըն է որ ըզմարդ կ'անմահացընէ , և ոչ յաղթութեան կամարները :

Նշաքինութիւնը , հանճարը և աշխատութիւնը հասարակաց բանալիներն են , որոնք կը բանան փառաց տաճարը :

Բարի օրինակներ թողունք մեր յետագայ որդւոց և թոռանց :

Նըջանիկ է այն՝ որ ունի ճըշմարիտ բարեկամներ :



Ով որ երիտասարդութեան ժամա,

նակ բարիք կը գործէ, իրեն խաղաղ եր-
ջանիկ ծերութիւն մը կը պատրաստէ :

Սիրեցէք այն անձերը որ ձեզի բարի
օրինակներ ու բարի խորատներ կուտան :

Աշխարհիս քաղցրութեանը հետ
Աստուած իմաստութեամբ խառնած է
առողջացուցիչ դառնութիւններ :

Հարուստ և աղքատ հաւասար են
օրինաց առջեւ :

Դամանակը և մահը անողորմ են :

Երանի՜ անոր որ հանդարտ միտք և
խիղճ ունի :

Դամանակ և համբերութիւն անհը-
րաժեշտ պէտք են այն մարդուն որ մե-
ծամեծ բաներ ընել կ'ուզէ :

Բաց ի կրօնքէն՝ աշխարհիս մէջ ա-
մենեւին բան մը ըզմեղ չի կրնար մըխի-
թարել մահուան համար :

Աղէկ բանի մը արժանաւորութիւնը
ծածկելը, անոր յարգը աւելցընել է :

Ամեն բան կը կորսըվի, խիստ մեծ
տէրութիւններն անգամ :

Ինչ բանի յաջողակութիւն և ինչ տա-
ղանդ որ ունենաք, մի պարծենաք :

Քրիստոնեայ մը պարտական է սիրով

տանելու աշխարհիս ամէն փորձութիւն,
ն երուն և վիշտերուն :

Ինչ որ ըլլան ձեր վիշտերը, որչափ որ
մեծ ըլլան ձեր դժբաղդութիւնները, ինչ
քըզինքնիդ Նստուծոյ նախախնամութեան
յանձնեցէք և մի յուսահատիք :

Իմ բարի ու սիրելի բարեկամներդ ,
դատարկութենէն խորշեցէք :

Թէ կեղծ և թէ ճշմարիտ բարեկամ
չեն կրնար միեւնոյն լեզուն ունենալ :

Պարկեշտ երիտասարդ մը իր անձին
վըրայ մեծ ըղգուշութեամբ կը խօսի :

Բարի ըղգացմունք ունեցող մարդիկ
բընական արդարութեան ըսկըզբմունքներ
ըր ունին իրենց վըրայ :

Ս'վ որ միայն իր անձը կը սիրէ, պէտք
չէ ըստասել որ ուրիշներէն սիրվի :

Օտլութիւնը քուն մը է, որուն
մէջ մարդ գըրեթէ բընաւ աղէկ երազ մը
չի կըրնար տեսնել :

Բարի մարդուն կը վայլէ ներողամիտ
ըլլալ քան թէ վըրէժխընդ իր :

Դու որ զիս քեզի բարեկամ կոչեցիր,
միթէ դժբաղդութեանդ անըղգայ պի-
տի ըլլաս :

Եթէ չենք ուղեր մարդկան անհաճոյ
երեւալ, հապա ինչպէս Նստուծոյ անհա-
ճոյ ըլլալէ չենք վախճար :

Նղէտները մարդուս աւելի օգտակար
են, քան յաջողութիւնները . քանզի ա-
ղէտները մարդուս ինքրդինքը ճանչցընել
կուտան, իսկ յաջողութիւնները շատ ան-
գամ զանի հրպարտացընելու կը ծառայեն :

Բարերարութիւնները անմոռաց պա-
հող անձինքը՝ ընդհանրապէս վեհանձն
կ'ըլլան :

Փառասիրութիւնը ու ագահութիւ-
նը ըզմարդ գըժբաղդ կ'ընեն :

Հիւղերու մէջ շատ անգամ կը բը-
նակին խաղաղութիւն ու երջանկութիւն :

Չարերուն փառքը և յաջողութիւնը
քիչ կը տեւեն :

Սկին և արծաթը կ'ըսպառին, բայց
առաքինութիւնը ու կրթութիւնը ա-
նրապառելի են :

Նստուծմէ կախում ունին աղգաց
անկումը ու վերականգնումը :

Հարըստութիւնը եւ վեհանձնու-
թիւնը շատ քիչ անգամ միացած կը գըտ-
նըվին :

Ա՛ի վըշտանար երբէք ուսման համար
զոհած վայրկեաններուդ վըրայ :

Տըղայու թենէն հաստատված բարի
սովորու թիւնները բոլոր կենաց վըրայ մեծ
ազդեցու թիւն ունին :

Անմահ հոգիներու փառաց համար
կանգնելով արձանները՝ մարդոց ունե-
ցած երախտագիտու թիւնը կը յայտնեն :

Այն արդարները որ իմաստութեամբ
կը վարվին , կը սիրվին և կը վարձատրու-
վին . բայց անոնք որ գէշ կը վարվին , ա-
տելի կ'ըլլան և կը պատժւըվին :



Գիտութիւնները ու արհեստները
սահմանված են մարդը երջանիկ ընելու :

()րէնքը սահմանված է մարդոց ան-
դորրութեանը համար :

Ա՛ր սիրար շնո՛ւ կը վերաւորվի , երբ
բարեկամէ մը խաբւի :

Արչափ բազմը է օգնութեան հաս-
նելը՝ յանիրաւի նրկուն եղած առաքինու-
թեան և անիրաւութեան :

Այլ բարեկամք իմ, որովհետեւ բազմը
ձեզի օգնած է, ի՞նչու համար ձեզմէ օգ-
նութիւն խնդրող դժբաղդներուն չէք
հասնիր :

Ի՞նչ գովեստի արդեօք արժանի չեն
այն վեհանձնն մահկանացուք, որոնք ի-
րենց կեանքը մարդկութեան ըստօրինակա-
ցը համար զոհած են :

Արքան գովութիւններ տրուած են
այնպիսի իշխաններուն, որոնք և ոչ իսկ ա-
նոնց մէկուն արժանաւորութիւն ունէին :

Աղքատանոցներ հիմնող մարդիկ մեծ
ծառայութիւն մը ըրած են մարդկու-
թեան :

Այլէկ աշակերտները միշտ իրենց վար-
ժապետին կը հետեւին :

Հայրենիքը զինքը ազատողներուն և
անմահացրնողներուն երախտիքը միշտ չի
ճանաչէր :

Իսկ են սիրելւոյն տրված վերքերը,
քան թըշնամւոյն խաբէական համբոյր-
ները :

Լըջանիկ ըլլալու երեք բան հարկաւոր է . առողջ մարմին , ազատ միտք ու մաքուր սիրտ :

Թէ որ կ'ուզես որ գործըդ կատարվի , դուն անձամբ գընա . իսկ թէ որ կ'ուզես որ չի կատարվի , ուրիշը դըրկէ :

Չախորդու թեան մէջ բընուա մի յուսահատիր . որ մը չէ նէ՝ որ մը բաղդին մէկ ժրպիտը կը հասնի , տըրտմութիւններըդ կը փարատէ :

Լստուծոյ ծառայելուն պէս ուրախութիւն , հանգըստութիւն և զուարճութիւն չիկայ :

Թըշվառութեան մէջ կըրօնքը ըզմարդ կը մըխիթարէ , և կենաց դառնութեանցը հետ երկնային քաղցրութիւն կը խառնէ :

Լստուածապաշտութիւնը բոլոր մարդու հոգին է :

Բարկացած ատենըդ ոչ դատաստան կըտրէ և ոչ պատիժ տուր , անով շատ անիրաւութենէ կ'ազատիս :

Կաթիլ կաթիլ վազող ջուրը քարը կը փորէ , և կըրկնըված թեթեւ հարուածներով բարձր կաղնիներ վար կ'առնըվին :

Եթէ խանութըդ աղէկ պահես, խանութըդ ալ ըզքեղ աղէկ կը պահէ :

Գոյ ձեռքով ճանճ անգամ չի բռնըվիր :

Եւ որչ մընալ ուզողը պէտք է որ չափաւոր ուտէ խըմէ :

Երիտասարդութեան աղէկ կըրթուծենէն կախում ունի ժողովըրդոյ երջանկութիւնը :

Շնորհակալ ըլլանք Աստուծոյ, որուն կը պարտաւորինք մեր ամէն ունեցածները :

Խոհեմ մարդը իմաստուն է, կը տեսնէ ուրիշին պակասութիւնները, բայց ամենեւին չի խօսիր :

Սղութեան ուրիշ կերպով չենք կրնար յաղթել, բայց միայն անկէ փախ չելով :



ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ

Աստուած ոչնչ է ըստեղծեց երկինքը
ու երկիրը և ասոնց մէջ եղած բոլոր բա-
ները :



Աստուած ըստեղծեց ըզմեզ որ զինքը
ճանչենք, սիրենք, և իր սուրբ կամքը
կատարենք, և անմահ կեանքը ժառան-
գենք արքայութեան մէջ :

Աստուած մէկ է, և երեք անձրն է,
Հայր և Արդի և Հոգի սուրբ, և այս ե-
րեքանձնեայ մի աստուածութիւնը կ'ըս-
վի Ամենասուրբ Արրորդութիւն :

Արրորդ անձը Արդին Աստուած
Յիսուս Քրիստոս աշխարհ եկաւ, մարդ
եղաւ որ բոլոր մարդիկ սառանային գե-
րութենէն ազատէ :

Քրիստոս աշխարհի վերայ զԱս-
տուած և անոր սուրբ կամքը մարդոց յայտ-

նեց ըսքանչելի վարդապետութեամբ և
շատ հրաշքներով :

Քոստաներ ու բորոտներ բրժըշկեց ,
կաղեր քալեցուց , անդամալուծներ ողջնե-
ցուց , կուրերու աչք բացաւ , մեռելնե-
րու յարութիւն տրւաւ , և ուրիշ շատ
հրաշքներ գործեց Քրիստոս մեր տէրը :

Քրիստոս՝ Նստուած և մարդ էր ,
և իբրեւ կատարեալ մարդ ամէն բան
քաշեց , և միայն մեղք չունեցաւ . յոգ-
նեցաւ , անօթեցաւ , ծարաւեցաւ , լա-
ցաւ , վերջապէս չարչարւեցաւ , խաչվե-
ցաւ ու մեռաւ :

Քրիստոս մարմնավը երեք օր գե-
րեզմանը մընացած ատենը հոգւովը դը-
ժոխքը իջաւ , և հոն սատանային գերի
եղող արդարները ազատեց :

Նրեք օրէն ետքը իր աստուածային
զօրութեամբը յարեաւ , և իրեն հաւա-
տացողներուն երեւեցաւ , քառասուն օր
աշխարհի վերայ մընաց , և իր առաքեալնե-
րուն պատուէրներ տրւաւ , յետոյ անոնց
աչքին առջեւ երկինք համբարձաւ , և
Հօր Նստուծոյ աջ կողմը նըստաւ :

Հաւատոյ ճշմարտութիւնները Հանգանակի մէջ կը պարունակվին, որ միշտ եկեղեցիին մէջ կը կարդացվի, և այս է.

Հաւատամք ի մի Մատուած ի Հայրն ամենակալ յարարիչն երկնի և երկրի, երեւելեաց և աներեւութից:

Եւ ի մի Տէր Յիսուս Քրիստոս Արդին Մատուծոյ ծնեալն Մատուծոյ Հօրէ միածին, այսինքն յեութենէ Հօր:

Մատուած յաստուծոյ, լոյս ի լուսոյ, Մատուած ճշմարիտ Մատուծոյ ճշմարտէ ծնունդ և ոչ արարած:

Նոյն ինքն ի բնութենէ Հօր, ուրով ամենայն ինչ եղեւ յերկինս և ի վերայ երկրի, երեւելիք և աներեւոյթք:

Ար յաղագքս մեր մարդկան և վասն մերոյ փրկութեան իջեալ ի յերկնից՝ մարմնացաւ, մարդացաւ, ծնաւ կատարելապէս ի Վարիամայ սրբոյ կուսէն Հոգւովն սրբով:

Արով էառ մարմին Հոգի և միտ, և զամենայն որ ինչ է ի մարդ, ճշմարտապէս և ոչ կարծեօք:

Չարջարեալ խաչեալ թաղեալ, յերորդ աւուր յարուցեալ, ելեալ ի յերկն

նրա նովին մարմնովն նրսուաւ ընդ աջմէ
Հօր :

Վալոց է նովին մարմնովն և փառօք
Հօր ի դատել ըզկենդանիս և ըզմեռեա-
լս , որոյ թագաւորութեանն ոչ գոյ
վախճան :

Հաւատամք և ի սուրբ Հոգին յա-
նեղն և ի կատարեալն , որ խօսեցաւ
յօրէնրս և ի մարգարէս և յաւեստարա-
նրս :

Ար էջն ի Յորդանան , քարոզեաց զա-
ռաքեալն , և բնակեցաւ ի սուրբսն :

Հաւատամք և ի մի միայն ընդհան-
րական և յառաքելական եկեղեցի , ի մի
մըկըրտութիւն , յապաշխարութիւն , ի
քաւութիւն և ի թողութիւն մեղաց , ի
յարութիւն մեռելոց , ի դատաստանն
յաւիտենից հոգւոց և մարմնոց , յարքայ-
ութիւնն երկնից և ի կեանսն յաւի-
տենականրս :

Իսկ որք ասեն՝ էր երբեմն յորժամ
ոչ էր Արդի , կամ էր երբեմն յորժամ
ոչ էր սուրբ Հոգի , կամ թէ յոչէից ե-
ղն , կամ յայլմէ էութենէ ասեն լինել

զորդին Աստուծոյ և կամ ըզտուրք Հոգին, և թէ փափսխելիք են կամ այլայլելիք, զայնպիսիսն նըղովէ կաթուղիկէ և առաքելական սուրբ եկեղեցի:



Քրիստոնեայն պարտական է որ ի բոլոր սրբոէ այս ճրջմարտութեանց հաւատայ . և հաւատքը կենդանի ըլլալու համար պարտական է որ Աստուծոյ և իւր եկեղեցւոյ պատուիրանքը պահէ:

Աստուծոյ պատուիրանքը ասոնք են, որ Տասնաբանեայ պատուիրանք ալ կ'ըսովին:

Առաջին, Ես եմ քու Տէր Աստուածը . ջըլայ որ ինձմէ զատ ուրիշ աստուած ունենաս:

Երկրորդ, Դուն քեզի կուռք չի շինես:

Երրորդ, Պարապ բաներու վըրայ Աստուծոյ անունը բերանըդ չառնես:

Չորրորդ, Հաբաթ օրը պատուէ,

(առաքեալները շաբաթը կիրակիի փոխեցին :)

Հինգերորդ , Հայրը ու մայրը պատուէ :

Վեցերորդ , Նսպանութիւն մի ըներ :

Եօթներորդ , Շինութիւն մի ըներ :

Ութերորդ , Պողոտութիւն մի ըներ :

Իններորդ , Սուտ վըկայութիւն մի ըներ :

Տասներորդ , Նկերիդ տանը և ուրիշ ունեցածին աչք մի տընկեր :

Պատուիրանաց ամենէն գըլխաւորը այս չորսն են . Նստուած բոլոր անձով և սըրտով սիրել : Մարդիկ իր անձին պէս սիրել : Իրեն համար չուզածը ուրիշին չընել : Իրեն համար ուզածը ուրիշին ընել :

Եկեղեցւոյ պատուիրանքը այս հինգըն են .

Նաաջին , Գանէ կիրակի և տօն օրերը եկեղեցի երթալ եւ սուրբ պատարագ տեսնել :

Երկրորդ , Կիրակի և տօն օրերը խանութ չի բանալ և բան չի բանիլ , այլ ա-

ղօթքի կարգալու և իրարու հետ անմեղ
տեսութեան պարապելով անցընել :

Երրորդ , Վոնէ տարին հինգ անգամ
հինգ տաղաւարին՝ քահանային երթալ
կատարելապէս խոստովանիլ :

Չորրորդ , Տարին գոնէ երկու ան-
գամ Օլնուհիս և Օլատիս արժանա-
պէս սուրբ Հաղորդութիւն ընդունիլ :

Հինգերորդ , Եկեղեցւոյն սահմանած
օրերը պահք և ծով բըռնել . եւ ինչ որ
այն օրերը ուտելը արգելւած է՝ չուտել :

Պատուիրանաց դէմ գործողը մեղք
գործած կ'ըլլայ : Եօթը գըլխաւոր մեղք
կան , որոնցմէ շատ մեղքեր կը ծընանին ,
և մահացու կ'ըլլին և ասոնք են . հրապար-
տութիւն , նախանձ , բարկութիւն , ծու-
լութիւն , ագահութիւն , որկրամոլու-
թիւն , և բըղջախոհութիւն :

Այս եօթը մահացու մեղաց հակա-
ռակ եօթը առաքինութիւն կան , որ ա-
սոնք են . խոնարհութիւն , եղբայրասի-
րութիւն , հեղութիւն , արիութիւն , ան-
շահասիրութիւն , ժաժկալութիւն , և ող-
ջախոհութիւն :

Եկեղեցին եօթը խորհուրդ ունի .

մըկըրտութիւն , դըրոշմ , ապաշխարութիւն , հաղորդութիւն , ձեռնադրութիւն , պըսակ և վերջին օծումըն :

Մըկըրտութիւնը այն խորհուրդն է՝ որ քահանայն քրիստոնեայ ըլլալու անձը կ'առնէ , և « Մըկըրտի ծառայս Աստուծոյ յանուն Հօր և Արդւոյ և Հոգւոյն սըրբոյ » ըսելով՝ մինակ երեք անգամ ջուրը կը խօթէ կը հանէ :

Մըկըրտըվողը Ադամէն ժառանգած մեղքէն կ'ազատվի , քրիստոնեայ կը կոչվի , յաւիտենական կենաց ժառանգ կը գըրվի :



Դըրոշմը այն խորհուրդն է՝ որ քահանայն մըկըրտըված անձին ճակատը և աչքը և քիթը և բերանը և ականջը եւ կուրծքը և կրունակը և ձեռքը և ոտքը

սուրբ Սիւսանով կ'օծէ յանուն Յիսուսի
Քրիստոսի :

Ապաշխարութիւնը այն խորհուրդն
է՝ որ քահանայն իրեն կատարելապէս խոս-
տովանող մեղաւորին մեղքերը՝ Աստուծոյ
մէջ առած իշխանութիւնովը ձեռքն անոր
գրչսուն գրնելով և ողորմեացի ըսելով կը
քաւէ :

Հաղորդութիւնը Քրիստոսի տեառն
մերոյ կենարար սուրբ մարմնոյ և արեան
խորհուրդն է, որ սուրբ Վատարագ ալ
կ'ըսվի :

Արժանաւորապէս հաղորդվողը Քրի-
ստոսի հետ կը միանայ, և անոր չարչա-
րանաց և մահուանը զօրութեամբ մար-
դոյ համար ըստացած ամէն արդիւնք-
ները կը վայելէ :

Ձեռնադրութիւնը եկեղեցւոյ կերպ
կերպ պաշտօնները կատարելու ընտրված
մարդոցը կամ գրչութիւնուն վերայ ձեռք
գրնելով միայն, կամ օծելով ալ նոյն պաշ-
տօններուն յատկացընելու խորհուրդն է :

Փոքրր աստիճանները ասոնք են . դրո-
նապանութիւն, ընթերցողութիւն, երգ-
մընեցուցչութիւն, ջահընկալութիւն :

Այս աստիճանները առնողները Վրպիւ
կ'ըսվին :

Սուրբ աստիճանները ասոնք են . կի
սասարկաւագուծիւն , սարկաւագու
ծիւն , քահանայութիւն , եպիսկոպոսաւ
ծիւն , կաթուղիկոսութիւն :

Պրտակը այն խորհուրդն է՝ որ քա
հանայն այր մը և կին մը հաստատ պայ
մաններով և կրօնքին պահանջած կերպով
կը միաւորէ , սահմանեալ կարգը կատա
րելով . և անկէ ետքը այր և կին չեն կրը
նար զատվիլ :

Վերջին օծումը այն խորհուրդն է՝
որ քահանաները ծանրը հիւանդներուն
վերայ սուրբ աւետարան և աղօթք կը
կարդան , սուրբ խաչով կամ սրբոց մա
սունքով խաչահանգիստ կ'ընեն , և ար
ձակման աղօթքը կը կատարեն :

Քրիստոնէին գլխաւոր պարտքըն է
իր նրմաններուն օգնութեան հասնիլ և
ողորմութիւն ընել : Արկու տեսակ ողոր
մութիւն կայ , մարմնաւոր և հոգեւոր :

Մարմնաւոր ողորմութիւնները այս
եօթըն են .

Քաղցածը կերակրել.

Օտարաւին ջուր տալ.

Սերկը հագվեցընել.

Օտարը տունը տանիլ.

Հիւանդին տես երթալ.

Բանտարկեալը երթալ մըխիթարել.

Տէր չունեցող մեռելը թաղել:

Հոգեւոր ողորմութիւններն ալ այս
եօթըն են.

Լերկմիտ մարդը խրրատել.

Տըգէտին բարի բան սորվեցընել.

Սեղքէն ետ չի կեցողը սաստել.

Տըրտումը մըխիթարել.

Յանցաւորին ներել.

Նեղութեան համբերել.

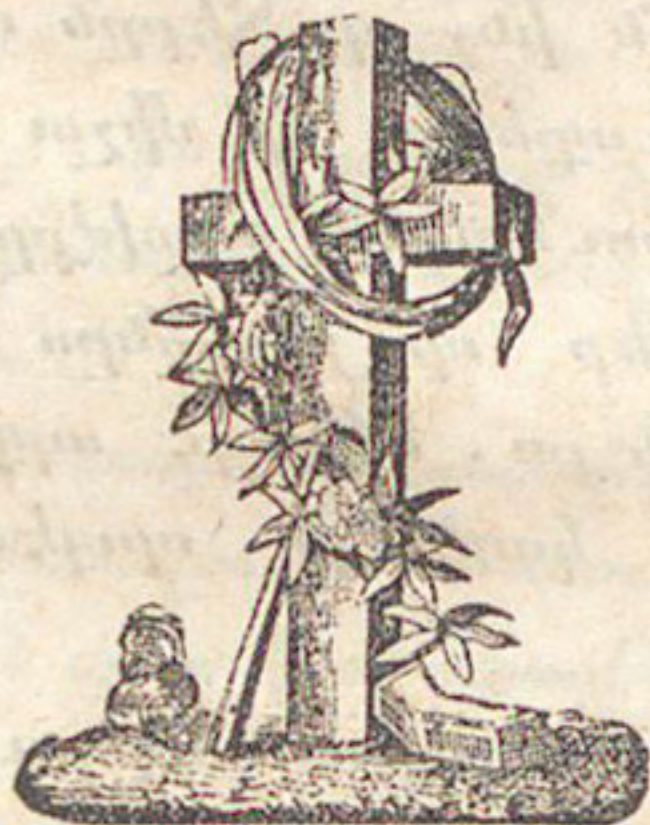
Ամէնուն համար աղօթք ընել՝ թէ
կենդանեաց և թէ նընջեցելոց :

Այլտ բարեգործութիւն ընելու և
ամէն մեղքէ ըզգուշանալու համար սա
չորս բանը մեր մըտաց մէջ ունենալու
ենք , մահը , դատաստանը , դըժօխքը և
արքայութիւնը :

Սահը՝ մարմինը կենդանացընող հո-
գին մարմինէն զատվելն է , որ մեռնիլ

կ'ըսենք, որով մարդը անկէ ետքը բան
մը ընելու կարող չէ :

Դատաստանը այն է որ աշխարհիս
վերջը Նստուծոյ հրամանով ամէն մար-
դու հոգի իր մարմնոյն հետ միանալով
յարութիւն առնելէն ետքը Վերիստոս
տէրըն մեր պիտի գայ, և ամէն մարդու
բարի և չար գործերը դատելով արժանի
հատուցում պիտի ընէ :



Նրժոխքը սատանաներու համար պատ-
րաստըված յաւիտենական տանջանաց տե-
ղըն է : ուր Նստուած պիտի զըրկէ չար
գործք աւնեցող և առանց զըղջալու եւ
ապաշխարելու մեռնող մարդիկը :

Նքքայութիւնը՝ յաւիտեան Նստու-
ծոյ հետ ըլլալով անվախճան փառք և եր-

ջանկութիւն վայելելու տեղըն է, որ բարի գործք ունեցող և կատարեալ ապաշխարութիւնով մեղքէ մաքրրոված մարդիկը պիտի ժառանգեն :

Այս չորս բանը միշտ միտքի մէջ ունենալու համար ալ ամէն ատեն աղօթքով Աստուծոյ օգնութիւնը և շնորհքը խնդրելու եմք :

Անոր խնդրովածները պէտք է որ յարմար ըլլան ինչ որ Տէրըն մեր սորվեցուց իր առաքելոց որ միշտ խնդրեն, և այն է Տէրունական աղօթքը :

Հայր մեր որ յերկինքս ես՝ սուրբ եղիցի անուն քո, եկեսցէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո որպէս յերկինքս և յերկրի :

Բ՛զհաց մեր հանապազօրդ սուր մեղայսօր, և թող մեզ ըզպարտիս մեր՝ որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց, և մի տանիր ըզմեզ ի փորձութիւն այլ փրկեա ի չարէ :

Օ՛ ի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանքս, ամէն :



ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Մեր կենաց առաջին կերակուրը եւ սընուանդը օդըն է :

Հագ տանելու ենք որ մեր բընակած տեղին օդը մաքուր եւ բարեխառըն ըլլայ եւ մեզի յարմար :

Բընակութեան համար չափաւորապէս բարձրը եւ չոր տեղերը աղէկ են :

Բընակութեան տեղին մօտերը հողաւ ջուրեր , կենդանեաց դիեր (լէշեր) եւ ուրիշ վընասակար արտաշընչութիւններ չըլլան :

Սաստիկ տաք եւ սաստիկ ցուրտ օդէն ըղգուչանալու է . մանաւանդ մէկէն ի մէկ տաքէն պաղ կամ պաղէն տաք անցնելու չէ :

Խուցերուն (օտաներուն) պատուհանները (փէնջիլիւնները) աստէն աստէն բանալու է . մանաւանդ պառկելու խուցերունը , որ մաքուր օդ բանի :

Հատ առողջարար բան է՝ ամէն օր տունէն դուրս ելնել ու գոնէ կէս ժամ մը դըրսի պարզ ու մաքուր օդը վայելել :

Արեւին ելնելէն քիչ մը յառաջ եւ

անմիջապէս մարը մըտնելէն ետքի օդը՝
սովորաբար թաց կ'ըլլայ և օգտակար չէ :

Այն խուցերը որ լոյս չեն տեսներ ,
կամ խիստ քիչ կը տեսնեն , բընակու-
թեան յարմար չեն և մնաս կուտան :

Այսը թէ կենդանիներուն և թէ բոյ-
սերուն մէկ հատիկ կեանք տրվող բանն է :

Առսաւոր տեղ բընակող մարդիկ սո-
վորաբար աւելի առողջ կ'ըլլան , կերպու-
րանքնին և գոյներնին աւելի զուարթ և
քաղցր :

Յուրա ժամանակ նայելու է որ խու-
ցին տաքութիւնը չափէ դուրս չըլլայ ,
թէ չէ՝ զանազան հիւանդութիւններու և
ցաւերու պատճառ կ'ըլլայ :

Թանիրի սովորութիւնը շատ վրտան-
գաւոր և վընասակար բան է , և մարդը
շատ կը թուլցընէ :

Աճուխի կըրակը եթէ աղէկ մը վառ-
ված չըլլայ , շատ վրտանգաւոր կ'ըլլայ ,
կըրակը աղէկ մը հըրահըրված ըլլալու է :

Արդըս մըտեղէն և խոտեղէն կե-
րակուրներով կ'ապրի :

Արտեղէն կերակուրները աւելի սը-
նունդ և ուժ կուտան , բայց խոտեղէն

ները աւելի դիւրամարս են :

Թէ մրտեղէն և թէ խոտեղէն կերա-
կուր խառըն ուտելը աւելի օգտակար է :



Պարզ կերակուրները աւելի առողջա-
րար են . համեմները (թէրպիլէները) և
պահարեղէնները միշտ դժվարամարս են :

Առանց ակտորժակի (իշտահի) սեղան
նըստելու չէ . այնչափ կերակուր ուտե-
լու է որ միշտ քիչ մը ակտորժակ մընայ
բան ուտելու :

Կերակուրը չի կըլլած՝ աղէկ ծամելու
է . թէ չէ՝ դժվար կը մարսուիլն , ըստա-
մոքսը (միտէն) կը ծանրանայ :

Վարդուս բնական խրմելիքը ջուրն
է . անոր պէս առողջ և օգտակար ու ան-
մեղ խրմելիք չիկայ :

Աղէկ ջուրը պայծառ ու թեթեւ կ'ըլ-
լայ , համ հոտ չունենար :

()դին (բաբր) և անոր նրման ոգելից խրմելիքները մարդուս կենացը թոյն են :

Փափուկ ու թոյլ անձերը քիչ մը ջըրախառըն գինի կըրնան խրմել կերակուրի վըրայ , և չէ թէ անօթի փորանց :

Երիկվան կերակուրը որչափ քիչ ու թեթեւ ըլլայ , այնչափ աւելի օգտակար կ'ըլլայ :

Երնու թեամբ թոյլ եղող և կամ նրսատողական կեանք ունեցող անձինքը շատ ըզգուշութիւն ընելու են որ իրենց կերակուրը դիւրամարս ու քիչ ըլլայ :

Արսողութիւնը դիւրաւ ըլլալու համար , ամէն բանէ առաջ կերակուրը աղէկ ծամելու է . ասոր համար պէտք է որ ակռաները առողջ զօրաւոր և աղէկ պահւած ըլլան :

Եզգուշանալու է որ ակռաները մէկէն ի մէկ տաքէն պաղ՝ կամ պաղէն տաք բանի չի հանգիպին , ասոր համար ոչ սառնիկ տաք և ոչ ալ սառնիկ պաղ բան բերան առնելու չէ :

Շատ հարկաւոր ու շատ օգտակար բան է առաւօտները բերանը լըվալ և էրած հացի փոշուով մաքրել . նոյնպէս ալ

մէն անգամ որ կերակուր ուտվի, պէտք է աղէկ մը լըվալ բերանը,

Սարգուս առողջութեան շատ հարկաւոր է չափաւոր շարժումները: Շարժմանց մէջ օգտակարներէն մէկըն է ժուռ գալը:

Շարժումը օգտակար ըլլալու համար անօթի փորանց պիտի ըլլայ, կամ կերակուրէն ետքը՝ վերան շատ ատեն անցած ըլլալու է:

Շարժման ատեն մարդուս վերայ երբ քրտինք գայ կամ շունչը ըսկրտի ծանրանալ և վերան թուլութիւն մը գալ, պէտք է հանգչիլ:

Յոգնելէն ետքը պաղ առնելէն շատ ըղգուշանալու է, մանաւանդ քրտինքը չի պաղած պաղ ջուր բընաւ խըմելու չէ:

Սարգուս ուժը կը պակսի երբ աշխատի կամ հիւանդանայ, այս պակսած ուժը նորոգելու խիստ կ'օգնէ քունը:

Քունին չափը ամէն մարդու իր աշխատանքը և սովորութիւնըն է. բայց քնասան և չորս ժամու մէջ՝ եօթը կամ ութը ժամ միակերպ քննանալը բաւական է:

Չափաւոր քունը թէ՛ մարմինը և թէ՛

միտքը կը թեթեւցընէ . իսկ չափազանցը
մարմինը կը ծանրացընէ , և բանի գործի
հետ ըլլալ չի թողուր :

Պառկելու խուցին մէջ ամենեւին
պէտք չէ ծաղիկ , սլաքաւղ , կամ հոտա-
ւետ բաներ պահել . և ցորեկը պատու-
հանները բաց պէտք է թողուլ որ մէջի
աւրրված օդը փոխուի :

Չափէ դուրս արթուն կենալը շատ
վնասակար է , մարդուս ուժը կը կրտրէ ,
կը տրկարացընէ , և առողջութեանը շատ
վնաս կուտայ :

Վարդուս հազած ըզգեսաները իր
հասակին , տարւոյն եղանակին և իր բը-
նական երկրին օդուն յարմար պիտի
ըլլայ :

Ար և իցէ ըզգեստ նայելու է որ
բաւական լայն ու յարմար ըլլայ , և միշտ
մաքուր . անանկ որ կուրծքը , փորը ,
թեւերը և ոտքերը համարձակ ու դիւ-
րաւ շարժին :



Այն կապերը, գօտիները, կոճակները, վրդնոցները և այլն, որոնք որ շատ կը սրխմեն, շատ վնասաներ կը բերեն առողջութեան, և պատճառ կ'ըլլան անթիւ հիւանդութիւններու :

Սաքրութիւնը առողջութեան աղբիւրն է : Բոլոր (ուշուղ) և մարմնի հիւանդութիւններուն մեծ մասը անմաքրութենէ յառաջ կուգան :

Որչափ փոխադրական (մէկէն մէկալին անցնող) հիւանդութիւններ կան, աղտոտ և քոյ տուներու մէջ նըստողներէ և աղտոտ հագուստ հագնողներէ գըրեթէ միշտ կ'ըսկըսին :

Ուստի հրնար եղածին չափ ճերմակեղէնները (ջամաշիրները) ու անկողինի լաթերը յաճախ (սրխ սրխ) պէտք է փոխել :

Բաղնիքի սովորութիւնը օգտակար է, բայց բաղնիքի մէջ երկար առնն կենալու չէ, որ շատ վնասակար է, և լըվացվելու ջուրն ալ խիստ տաք ըլլալու չէ, այլ չափաւոր տաք :

Լըվացվելու համար բաղնիք երթալու է, չէ թէ ըզբօսանք ընելու քացածի

պէս մէկ քանի ժամ երգելու, հաց ուտելու և քնանալու :

Բաղնիքէն զատ ամէն օր պէտք է լուսնալ ձեռքը և երեսը և ոտքը և ակռաները : Վերջապէս ամէն քանի մէջ մաքրութիւն պէտք է :

Նշոտտ մարդը ուրիշին գարշելի երեւնալէն զատ, իր կոպիտ և անկիրթ ընլալուն ալ ապացոյց տրված կ'ըլլայ. կըրթեալ մարդը հարկաւ մաքրասէր ալ կ'ըլլայ :

Նշոտտ մարդը թող իր աղքատութիւնը պատճառ չի բրնէ, վասն զի առածը կ'ըսէ. աղքատութիւնը Նստուծմէ է, բաց անմաքրութիւնը մարդէն է :



ՄԱՏԹԵՈՍԻ Ս . ԱՒԵՏԱՐԱՆԵՆ

ԳԼԷԻ Ե .

Եւ տեսեալ (Յիսուսի) ըզժողովուրդսըն՝ ել ի լեառըն, և իբրեւ նրատաւ անդ, մատեան առ նա աշակերտքըն նորա, և բացեալ ըզբերան իւր ուսուցանէր ըզնոսա, և ասէր .

Լըրանի աղքատաց հոգւով, զի նոցա
է արքայութիւն երկնից :

Լըրանի սրգաւորաց, զի նոքա մըխի
թարեացին :

Լըրանի հեղոց, զի նոքա ժառանգեւ
ցեն զերկիր :

Լըրանի որ քաղցեալ և ծարաւի իցեն
արդարութեան, զի նոքա յագեացին :

Լըրանի ողորմածաց, զի նոքա ողոր
մութիւն գլուցեն :

Լըրանի այնոցիկ՝ որ սուրբ են սրբ
տիւք, զի նոքա զՆստուած տեսցեն :

Լըրանի խաղաղարարաց, զի նոքա որ
դէք Նստուծոյ կոչեացին :

Լըրանի որ հալածեալ իցեն վասրն ար
դարութեան, զի նոցա է արքայութիւն
երկնից :

Լըրանի է ձեզ՝ յորժամ նախատիցեն
ըզձեզ և հալածեսցեն, և ասիցեն զամե
նայն բան չար ըզձէնջ օուտ՝ վասրն իմ.
ցընծացէք և ուրախ լերուք, զի վարձ
ձեր բաղում են յերկինքս, զի այսպէս
հալածեցին ըզմարգարէսըն որ յառաջ
բան ըզձեզ էին :

Յուք էք աղ երկրի, ապա թէ աղըն

անհամի՛ իւ յաղիցի . ոչ իւիք ազդիցէ
այնուհետեւ , բայց եթէ ընկենուլ ար-
տաքըս՝ և կոխան լինել ի մարդկանէ :



Իււք էք լոյս աշխարհի . ոչ կարէ
քաղաք թագչել՝ որ ի վերայ լերին կայցէ .
և ոչ լուցանեն ճրրագ՝ և դրնեն ընդ
գլորուանաւ . այլ ի վերայ աշտանակի , և
լոյս տայ ամենեցուն՝ որ ի տանըն իցեն .
այնպէս լուսաւորեացէ լոյս ձեր առաջի
մարդկան , որպէս զի տեսցեն ըզգործըս
ձեր բարիս , և փառաւորեացեն ըզհայր
ձեր որ յերկինքս է :

Աի համարիք եթէ եկի լուծանել զօ-
րէնքս կամ ըզմարգարէս , ոչ եկի լուծա-
նել՝ այլ լընուլ :

Ամէն ասեմ ձեզ՝ մինչեւ անցցեն եր-
կինք և երկիր , յովտ մի՝ որ նըշանախեց

մի է, ոչ անցցէ յօրինացն և ի մարդա-
րէից մինչեւ ամենայն եղիցի :

Ար ոք լուծցէ մի ինչ ի պատուիրա-
նացրս յայսցանէ ի փոքունց, և ուսուս-
ցէ այնպէս ըզմարդիկ, փոքրը կոչեսցի
յարքայութեան երկնից :

Իսկ որ արասցէ և ուսուսցէ, նա մեծ
կոչեսցի յարքայութեան երկնից :

Իայց ասեմ ձեզ, զի եթէ ոչ առա-
ւելուցու արդարութիւն ձեր աւելի քան
ըզդրպրացն և ըզփարիսեցւոց, ոչ մլտա-
նիցէք յարքայութիւն երկնից :

Սուարուք զի ասացաւ առաջնոցն,
թէ մի ըսպանաներ, զի որ ըսպանանիցէ՝
պարտական լիցի դատաստանի :

Այլ ես ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն որ
քարկանայ եղբօր իւրում տարապարտուց՝
պարտաւոր լիցի դատաստանի. և որ ա-
սիցէ ցեղբայր իւր յիմար՝ պարտաւոր լի-
ցի ատենի. և որ ասիցէ ցեղբայր իւր
մօրոս՝ պարտաւոր լիցի ի գեհէն հըրոյն :

Եթէ մատուցանիցես զպատարագ քո
ի վերայ սեղանոյ, և անդ յիշեսցես՝ եթէ
եղբայր քո ունիցի ինչ խեթ ըզքէն, թող
ըզպատարագն քո առաջի սեղանոյ, եւ

Երթ նախ հաշտեաց ընդ Եղբօր քում, և
ապա եկեալ մատուցիր ըզպատարագ ըն քո:

Սեր իրաւ ասոհ ընդ ոստի քում վա-
ղագոյն մինչդեռ իցես ընդ նմա ի ճա-
նապարհի. գուցէ մատնիցէ ըզքեզ ոստ-
խըն դատաւորին, և դատաւորն դահ-
ճի, և արկանիցիս ի բանո:

Սմէն ասեմ քեզ, ոչ ելանիցես անտի
մինչև հատուցանիցես ըզյետին նաքարա-
կիտըն:

Սուարուք զի ասացաւ՝ մի շնար.
բայց ես ասեմ ձեզ, թէ ամենայն որ
հայի ի կին մարդ առ ի ցանկանալոյ նը-
մա, անդէն շնացաւ ընդ նմա ի սրբոյ
իւրում:

Սթէ ակըն քո աջ գայթակղեցուցանէ
զքեզ, խըլեա զնա և ընկեա ի քէն. զի
լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց կորի-
ցէ, և մի ամենայն մարմինըդ քո անկա-
նիցի ի գեհէն:

Սլ եթէ աջ ձեռնն քո գայթակղե-
ցուցանէ ըզքեզ, հատ զնա և ընկեա ի
քէն. զի լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց
քոց կորիցէ, և մի ամենայն մարմինըդ
քո արկանիցի ի գեհէն:

Աղաքէն ասացաւ, թէ որ արձակիցէ
ըզկին իւր՝ տացէ նրմա զարձակմանն :

Իայց ես ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն
որ արձակէ ըզկին իւր առանց բանի պո-
ռընկաւթեան, նա տայ նրմա չընալ, եւ
որ զարձակեալն առնէ՝ չընայ :

Իարձեալ լուարուք զի ասացաւ ա-
ռաջնոցն. մի երդնուցուս սուտ, բայց
հատուսցես Տեառն զերդմունքս քո :

Այլ ես ասեմ ձեզ՝ ամենեւին մի երդ-
նուլ, մի յերկինքս՝ զի աթոռ է Աստու-
ծոյ, և մի յերկիր՝ զի պատուանդան է ու-
սից նորա, և մի Այրուսաղէմ՝ զի քա-
ղաք է մեծի արքայի. և մի ի գլուխ քո
երդնուցուս, զի ոչ կարես մազ մի ըսպի-
տակ առնել կամ թուի :

Այլ եղիցի ձեր բան, այոն՝ այո, և
ոչն՝ ոչ, զի աւելին քան զայն ի չարէն է :

Իլուարուք զի ասացաւ, ակն ընդ ա-
կան, և ատամնն ընդ ատաման :

Այլ ես ասեմ ձեզ, մի կալ հակառակ
չարի :



Այլ եթէ որ ածիցէ ապտակ յաջ ծը-
նօտ քո՝ դարձո նրմա և ըզմիւսըն :

Եւ որ կամիցի որ դատել և առնուլ
ըզապիկս քո, թող ի նա և ըզբաճկոն քո :

Եւ որ տարապարհակ վարիցէ ըզքեզ
մըղոն մի, երթ ընդ նրմա և երկուս : Ս-
րում խընդրէ ի քէն՝ տուր, և որ կամի
փոխ առնուլ ի քէն՝ մի դարձուցաներ զե-
րեսրս :

Սուարուք ապաքէն զի ասացաւ, սի-
րեսցես զընկեր քո, և ատեսցես ըզթըշ-
նամին քո :

Այլ ես ասեմ ձեզ. սիրեցէք ըզթըշ-
նամիս ձեր, օրհնեցէք զանիծիչս ձեր,
բարի արարէք ատելեաց ձերոց, և աղօ-
թըս ի վերայ այնոցիկ՝ որ լըկենն ըզձեզ
և հալածեն, զի եղիջիք որդիք հօր ձերոց
որ յերկինսըն է. զի զարեգակըն իւր ծագէ
ի վերայ չարաց և բարեաց, և ածէ անձ-
րեւ ի վերայ արդարոց և մեղաւորաց :

Օի եթէ սիրիցէք զայնօսիկ որ սիրե-
նըն զձեզ՝ զի՛նչ վարձք իցեն, ո՛չ ապաքէն
և մաքսաւորք ըղնոյն գործեն. և եթէ
տայցէք միայն ողջոյն բարեկամաց ձերոց՝
զի՛նչ աւելի առնէք, ո՛չ ապաքէն մաքսա-

ւորք և մեղաւորք ըզնոյն դործեն :

Արդ եղերուք դուք կատարեալք ,
որպէս և հայրն ձեր երկնաւոր կատա-
րեալ է :

ԳԼԽ Թ.

Տգգոյշ լերուք ողորմութեան ձե-
րում՝ մի առնել առաջի մարդկան , որ-
պէս թէ ի ցոյց ինչ նոցա , դուցէ և վար-
ձրս ոչ ընդունիցիք ի հօրէն ձերմէ՝ որ
յերկինսն է :

Այլ յորժամ առնիցես ողորմութիւն ,
մի հարկաներ փող առաջի քո , որպէս
կեղծաւորքն առնեն ի ժողովուրդս և
ի հրապարակս , որպէս զի փառաւորես ,
ցին ի մարդկանէ :

Ամէն ասեմ ձեզ այն իսկ են վարձք
նոցա :

Այլ դու յորժամ ողորմութիւն առ-
նիցես , մի գիտասցէ ձախ քո զինչ դործէ
աջ քո , որպէս զի եղևցի ողորմութիւնն
քո ի ծածուկ , և հայրն քո որ տեսանէ
ի ծածուկ՝ հատուցէ քեզ յայտնապէս :

Եւ յորժամ յաղօթըս կայցես , մի լի-

նիցիս որպէս կեղծաւորքն . զի սիրեն ի
 ժողովաւրդս և յանկիւնս հրապարա-
 կաց կալ յաղօթս , որպէս զի երեւեացին
 մարդկան :

Ամէն տեմ ձեզ այն խոկ են վարձք
 նոցա :

Այլ դու յորժամ կայցես յաղօթս ,
 մուտ ի սենեակ քո՝ և փակեա ըզդուրս
 քո , և կայ յաղօթս առ հայր քո ի ծա-
 ծուկ . և հայրն քո որ տեսանէ ի ծա-
 ծուկ հառուսցէ քեզ յայանապէս :

Եւ յորժամ կայցէք յաղօթս , մի շա-
 տախօսք լինիք իբրեւ ըզհեթանոսքն , զի
 համարին թէ ի բաղում խօսից իւրեանց
 լըտելի լինիցին . արդ մի նրմանիցէք նոցա .
 զի գիտէ հայրն ձեր զինչ պիտոյ է ձեզ
 մինչեւ ձեր խնդրեալ ինչ իցէ ի նը-
 մանէ :

Եւ արդ այսպէս կայէք դուք յաղ-
 թս . Հայր մեր որ յերկինս , սուրբ ե-
 ղիցի անուն քո . եկեսցէ արքայութիւն
 քո . եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և
 յերկրի . ըզհաց մեր հանապազորդ սուր
 մեզ այսօր , և թող մեզ ըզպարտիս մեր ,
 որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապա-

նաց . և մի տանիր ըզմեզ ի փորձութիւն ,
այլ փորկեա ըզմեզ ի չարէ . զի քո է ար-
քայութիւն և դօրութիւն և փառք յա-
ւիտեանրս . ամէն :

Օ , ի եթէ թողուցուք մարդկան ըզ-
յանցանրս նոցա , թողցէ և ձեզ հայրն
ձեր երկնաւոր :



Ապա թէ ոչ թողուցուք մարդկան
ըզյանցանրս նոցա , և ոչ հայրն ձեր
թողցէ զյանցանրս ձեր :

Եւ յորժամ պահիցէք՝ մի լինիք իբ-
րեւ ըզկեղծաւորսն տրբումեալք , որ ա-
պականեն զերեսս իւրեանց , որպէս զի ե-
րեւեացին մարդկան թէ պահիցեն :

Ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ այն իսկ են վարձք
նոցա :

Այլ դու , յորժամ պահիցես , օժ ըզ-
գլուխ քո և լուա զերեսքս քո , զի մի ե-

ընկերացիս մարդկան իբրեւ ըզպահող, այլ հօրըն քում ի ծածուկ. և հայրըն քո որ տեսանէ ի ծածուկ, հատուցէ քեզ:

Այլ գանձէք ձեզ գանձըս յերկրի, ուր ցեց և ուտիճ ապականեն, և ուր գողք ական հատանեն և գողանան:

Այլ գանձեցէք ձեզ գանձըս յերկինքս, ուր ոչ ցեց և ոչ ուտիճ ապականեն, և ոչ գողք ական հատանեն և գողանան. զի ուր գանձք ձեր են, ճնդ և սիրտք ձեր եղիցին:

Ղըրագ մարմնոյ ակըն է, եթէ ակըն քո առատ է, ամենայն մարմինըդ լուսաւոր եղիցի. ապա թէ ակըն քո չար է՝ ամենայն մարմինըդ խաւարին եղիցի:

Իսկ արդ՝ եթէ լոյսըդ որ ի քեզ է՝ խաւար է, խաւարըն որչափ եւս:

Աչք կարէ երկուց տերանց ծառայել. կամ ըզմին ստիցէ և ըզմիւսըն սիրիցէ, կամ ըզմին մեծարիցէ և ըզմիւսըն արհամարհիցէ. ոչ կարէք Աստուծոյ ծառայել և մամոնայի:

Վասըն այդօրիկ ասեմ ձեզ. մի հագայք վասն ոգւոց ձերոց՝ զինչ ուտիցէք կամ զինչ ըմպիցէք, և մի վասըն մարմնոյ

ձերոց՝ թէ զինչ ապանիցիք . ոչ ապաքէն
 ոգի առաւել է քան ըզկերակուր՝ և մար-
 մին քան ըզհանդերձ :

Հայեցարուք ի թռռչուննրս երկնից
 զի ոչ վարեն և ոչ հրնձեն , և ոչ ժողո-
 վեն ի ըշտեմարաննրս , և հայրն ձեր եր-
 կնաւոր կերակրէ ընոսա . ոչ ապաքէն
 դուք առաւել էք քան ընոսա :

Իսկ արդ ո՞ ի ձենջ առ հոգալ իւրում
 յաւելուլ կարիցէ ի հասակ իւր կան-
 դուն մի :

Եւ վասն հանդերձի զի հոգայք .
 հայեցարուք ի շուշանն վայրենի՝ որպէս
 աճէ . ոչ ջանայ և ոչ նիւթէ . ասեմ՝ ձեզ
 զի և ոչ Սողոմոնն յամենայն ՚ի փառսն
 իւրում ըզգեցաւ իբրեւ ըզմի ի նոցանէ :

Իսկ եթէ ըզխտարն ի վայրի , որ այսօր
 է և վաղիւ ի հրնոց արկանի , Աստուած
 այնպէս ըզգեցուցանէ , որչափ եւս առա-
 ւել ըզձեզ , թերահաւատք :

Այսուհետեւ հոգայցէք և ասիցէք .
 զինչ կերիցուք , կամ զինչ արբցուք , կամ
 զինչ ըզգեցցուք . զի զայդ ամենայն հեթա-
 նաւք խընդրեն . քանզի գիտէ հայրն ձեր
 երկնաւոր՝ թէ պիտոյ է ձեզ այդ ամենայն :

Խընդրեցէք նախ զարքայութիւն Ար-
տուծոյ և զարդարութիւն նորա , և այդ
ամենայն յաւելլի ձեզ :

Աի այսուհետեւ հոգացէք վասն
վաղուի՝ զի վաղիւրն վասն իւր հոգացի .
չառ է աւուրլն չար իւր :

Գլխի Լ :

Աի դատիք՝ զի մի դատիցիք . զի որով
դատաստանաւ դատիք՝ դատելոց էք , և
որով չափով չափէք՝ չափեսցի ձեզ :

Օի տեսանես ըզլիղ յական եղբօր
քոյ , և ի քում ական ըզգերանրդ ոչ տե-
սանես . կամ զիմորդ ասես ցեղբայր քո ,
թող հանից ըզլիղդ յականէ քումմէ . և
ահաւտդիկ ի քում ականրդ գերան կայ :



Կեղծաւոր . հան նախ ըզգերանրդ յա-
կանէ քումմէ , և ապա հայեցիս հանել
ըզլիղն յականէ եղբօր քոյ :

Այն տայք ըզարքու թիւն շանց, և մի
արկանէք ըզմարդարիա ձեր առաջի խո-
ղաց, զի մի առ օտըն կոխիցեն ըզնսա,
և դարձեալ երդիծուցանիցեն ըզձեզ:

Խընդրեցէք և աացի ձեզ, հայցեցէք
և գլուխիք, բախեցէք և բացցի ձեզ. զի
ամենայն որ խընդրէ՝ առնու, և որ հայ-
ցէ՝ գլուխնէ, և որ բախէ՝ բացցի նրմա:

Ո՞րքն ի ձէնջ մարդ՝ ցոր խընդրիցէ
որդի իւր հաց, միթէ քա՞ր տայցէ նրմա.
և կամ խընդրիցէ ձուկըն, միթէ օձ տայ-
ցէ նրմա:

Ա՛րդ եթէ դուք որ չարքըդ էք՝ գիտէք
պարդեւըս բարիա տալ որդւոց ձերոց,
որչափ եւս առաւել հայրըն ձեր որ յեր-
կներս է՝ տայցէ բարիա այնոցիկ որ խընդ-
րեն ըզնս:

Օ՛րմենայն զոր միանգամ կամիջիք՝ թէ
տրտացեն ձեզ մարդիկ՝ այնպէս և դուք
արարէք նոցա. զի այս իսկ են օրէնքըն և
մարդարէք:

Արտէք ընդ նեզ դուռըն. քանի՞ ըն-
դարձակ է դուռնըն և համարձակ ճանա-
պարհըն՝ որ տանի ի կորուստ, եւ բա-
ղումք են որ մըտանեն ընդ նա. քանի՞ ան-

ձուկ է դուռներն և նեղ ճանապարհըն՝
որ տանի ի կեանքս, և սակաւք են որ գլ-
տանեն ըզնա:

Բզգոյշ լերուք ի սուտ մարգարէիցն՝
որ գան առ ձեզ հանդերձիւք ոչխարաց,
և ի ներքոյ են գայլք յափրշտակողք. ի
պրազոյ նոցա ծանիջիք ըզնոսա:

Աիժէ քաղիցէն ի փրշոյ խաղող, կամ
ի տատասկէ թուղ:

Այսպէս ամենայն ծառ բարի՝ պը-
տուղ բարի առնէ, և ծառ չար՝ պըտուղ
չար առնէ:

Այ կարէ ծառ բարի պըտուղ չար
առնել, և ոչ ծառ չար՝ պըտուղ բարի
առնել:

Ամենայն ծառ՝ որ ոչ առնէ պըտուղ
բարի, հատանի և ի հուր արկանի:

Ապա ի պրտողոյ նոցա ծանիջիք ընոսա:

Այ ամենայն որ ասէ ցիս՝ Տէր Տէր.
մըտցէ յարքայութիւն երկնից. այլ որ
առնէ զկամքս հօր իմոյ որ յերկինսն է:

Բազումք ասիցեն ցիս յաւուրքն յայն-
միկ. Տէր Տէր՝ ոչ յանուն քո մարգարէ-
ացաք, և յանուն քո դեւս հանաք, և յա-
նուն քո զօրութիւնլս բազումքս արա-

րաք, և յայնժամ ասացից ցընտա՝ եթէ ոչ
երբէք գիտէի ըզձեզ, ի բաց կացէք յի-
նէն ամենեքեան՝ ոյք գործէիք զանօրէ-
նու թիւն :

Ամենայն որ լըսէ ըզբանրս իմ զայսու-
սիկ և առնէ ըզստա, նրմանեցէ առ ըն-
խմաստնոյ՝ որ շինեաց ըզտուն իւր ի վե-
րայ վիմի. իջին անձրեւք՝ եւ խաղացին
գետք, շընչեցին հողմք՝ և բախեցին ըզ-
տուներն, և ոչ կործանեցաւ. քանզի ի վե-
րայ վիմի հաստատեալ էր :

Աւ ամենայն որ լըսէ ըզբանրս իմ զայ-
սասիկ՝ և ոչ առնէ ըզստա, նրմանեցէ
առ ըն յիմարի, որ շինեաց ըզտուն իւր
ի վերայ աւաղոյ. իջին անձրեւք, յարեան
գետք, շընչեցին հողմք՝ հարին ըզտուներն
և անկաւ, և էր կործանուամբն նորա մեծ
յոյժ :

Աւ եղև իբրև կատարեաց Յիսուս
զամենայն ըզբանրս զայսոսիկ, զարմա-
նային ժողովուրդքն ընդ վարդապետու-
թիւն նորա, զի իբրեւ իշխանութեամբ
ուսուցանէր, և ոչ որպէս դրպիւրքն :

Լ.

Աղէքսանդրը Սակեդոնացին տեսնելով որ իրեն համանուն զինուոր մը գետը նետուելու և միւս կողմը անցնելու կը փախնար, կը բռնէ անոր ձեռքէն՝ կամ առնունքդ փոխէ, կ'ըսէ, և կամ սիրտըդ :



Մէկէն զինուորը սիրտ կ'առնէ և գետը կը նետուի :

Բ.

Աղէքսանդրի հարցուցին թէ, քու գանձերդ ուր կը պահես, պատասխանեց, իմ բարեկամներուս քով :

Գ .

Թեոփրաստոս հացկերպեթի մը մէջ
մարդու մը բոլորովին լուռ կենալը տես-
նելով, ըսաւ . եթէ յիմար ես՝ ըրածդ ի-
մասնաբար է, եթէ իմաստուն ես՝ ը-
րածդ յիմարաբար է :

Դ .

Թեմակրիտէսին հարցուց շատախօս
մարդ մը, վաղը ո՞ր տեղ կ'ընամ գլխիդ տես-
նել . պատասխանեց Թեմակրիտէս, այն
տեղ, ուր տեղ ես գլխիդ տեսնելու չեմ :

Ե .

Վակեգեմոնացի մը թշնամեաց բազ-
մու թիւնը տեսնելով, սարսափելով կը
պատմէր իր հայրենակցացը . պատասխա-
նեցին Վակեգեմոնացիք, աւելի աղէկ
զանոնք յաղթելով մեր պարծանքն ալ այն-
քան մեծ կ'ըլլայ :

Յ .

Վակոնացի կին մը լսելով թէ իր որ-
դին պատերազմի մէջ սպաննուեր է, պա-
տասխանեց, շատ ուրախ եմ, որովհետեւ

այն խորհրդով ծնած էի զինքը, որ իր
հայրենեացը համար մեռնելու պատրաստ
ըլլար:

Է.

Յուշաց մէջ Ատտիկեցի ըլլալը պար-
ծանք սեպուած ըլլալով, անմիտ Ատտի-
կեցի մը Անաքարոսի երեսը կը դարնէր
անոր Ակիւթացի ըլլալը. պատասխանեց
Անաքարոսի, ինծի նախատինք է իմ հայ-
րենիքս, բայց դուն նախատինք ես քու
հայրենեացդ:

Ը.

Ղիոզինէսի հարցուցին թէ՛ ի՞նչու
համար մարդիկ մուրացկաններուն աւել-
լի առատաձեռն կ'ըլլան քան փիլիսոփայ-
ներուն. պատասխանեց, վասն զի անոնք
աղէկ դիտեն որ աւելի շուտով կարող
են կազանալ եւ կուրնալ, քան թէ փիլի-
սոփայ ըլլալ:

Թ.

Ղեմոնաքս տեսնելով որ մարդ մը իր
զգեստովը կը պարծենայ, բռնեց զգես-
տէն ու ըսաւ. ի՞նչու այս հանդերձով կը

պարծենաս, զոր քեզմէ առաջ ոչխարը կը
հագնէր, և դարձեալ ոչխար էր:

Ժ.

Անաքարսիս փիլիսոփայն ներկայ գրա-
նդէւելով Աթենացւոց մէկ ժողովին մէջ,
ըսաւ, կը զարմանամ, որ Յունաց մէջ
խօսողները իմաստուններն են, բայց դա-
տողները յիմարներն են:

ԺԱ.

Արդ մը իր բարեկամին հանդիպելով
ըսաւ, երազիս մէջ տեսայ և խօսեցայ քե-
զի հետ. պատասխանեց միւսը, ներո-
ղութիւն կը խնդրեմ որ քեզի ականջ
չեմ դրած:



(Լուսաւորութիւն հաւատոյ:)

ԺԲ .

Սարգու մը հարցուցին թէ Նստուած
մը տեղ է . պատասխանեց , ըսէք նախ թէ
մը տեղ չէ :

ԺԳ .

Վազինէսի հարցուց մէկը , թէ ի՞նչ
բան աւելի շուտով կը մուցուի . պատաս-
խան ընդունեց , բարեբարութիւնը :

ԺԴ .

Վախասանութեան արժանի է Նքիւ-
տասի այն խօսքը , որ գիւղացիի մը վրայ
բարկանալով ըսաւ , ի՞նչպէս պիտի պատ-
ժէի զքեզ եթէ բարկացած չըլլայի :

ԺԵ .

Օտուայ մը երբ տիրոջմէն կը պատժը-
ւէր , կ'ըսէր , ահամայ դործեցի այն յան-
ցանքը . պատասխանեց տէրը , ուրեմն և
ահամայ պատժուէ :

ԺԶ .

Նգեսիզայոսի հայրը պահանջեց իրմէ
որ դատաստանական ատենի մը մէջ օրէն-
քի դէմ վճիռ տայ , ըսաւ Նգեսիզայոս ,

ով հայր , մանկութենէս ի վեր սորվեր
եմ քեզմէ հնազանդ ըլլալ օրէնքին , ու
րեմն հիմա ալ քեզի կը հնազանդիմ ա-
ռանց օրէնքը լուծելու :

ԺԷ.

Գող մը Ղեմոսթենէսի առջեւ ինքը
զինքը արդարացնելու համար կ'ըսէր ,
չէի գիտէր որ աս քուկդ է , պատասխա-
նեց Ղեմոսթենէս , բայց աղէկ գիտէիք
որ աս քուկդ չէ :

ԺԸ.

Սպանի հարցուցին թէ , թագաւո-
րութիւնը ինչպէս կրնայ պահպանուիլ ,
պատասխանեց , երբ քաղաքացիք հնա-
զանդ ըլլան իրենց վարչութեան պաշտօ-
նեայներուն և պաշտօնեայներն ալ օրէնք-
ներուն :

ԺԹ.

Աղքատ կին մը կ'աղաչէր Փիլիպպոս
թագաւորին՝ որ իր դատը տեսնէ . թա-
գաւորը պատասխանեց թէ , ժամանակ
չունիմ , ուրեմն թագաւոր ըլլալու ալ
ժամանակ չունիս , ըսաւ կինը :

Փիլիպպոս զարմանալով կնոջ աղաառա-
խօսութեան վրայ, ոչ թէ միայն անոր
դատը տեսաւ, այլ եւ ունկնդիր եղաւ
այն մեծ բաղմութեանը, որ իրաւունք
կը պահանջէր :

Ի .

Մարկոս Աւրելիոս երբ Հռոմայ կայսր
եղաւ, ինքը իմաստասէր ըլլալուն համար՝
Պլատոնի սան խօսքը յիշեց, երանի այն ժո-
ղովրդոց, ուր իմաստասէրները թագաւոր
են, և թագաւորներն ալ իմաստասէր :

ԻԼ .

Սեւերոս՝ Հռոմայ կայսր ըլլալուն
պէս, բոլոր շողոքորթ մարդիկը վռնաեց
պալատէն դուրս . թշնամիքս, ըսաւ,
ինձմէ քանիմը երկիր միայն կրնան առնել,
իսկ շողոքորթները կրնան զիս առաքինու-
թիւններէս զրկել և անուանարկ ընել :

ԻԲ .

Փիլիպպոս թագաւորը՝ օր մը գինով
ցած ժամանակը կնոջ մը դատաստանը
ուղիղ չկատարեց ու դատաւարտեց զայն :
Ամէն կինը աղաղակեց, ուրիշին կը բողո-
քեմ քու անիրաւ դատաստանիդ համար :



Թագաւորը սաստիկ բարկացած՝ որո՞ւ
պիտի բողոքես, ըսաւ. պատասխանեց
կինը, սաստիկ արբեցած և քունը գլու-
խը կոխած Փիլիպպոսին համար կը բողո-
քեմ արթուն և անօթի Փիլիպպոսին :

Կնոջ այսքան համարձակ պատասխանը
զգաստացուց Թագաւորին թմբրութիւ-
նը և փախուց անոր քունը. որով ոչ թէ
զայրացաւ անոր վրայ, այլ անոր դատը
աւելի մտադիւր քննելով՝ արդար վճիռ
տուաւ :

ԻԳ.

Սոկրատ փիլիսոփան իր հայրենեաց ա-
պերախտութեան վրայ առանց վշտանա-
լու, սիրով յանձն առաւ մեռնիլ. և բան-
աին մէջ ալ իր աշակերտաց խրատ կուտար
թէ, քաղաքացիին առջի առաքինութիւ-
նն է հայրենեաց օրինացը հնազանդիլ.
Ճշմարիտ փառքն առաքինութիւնն է :

Սարդս միշտ իր կիրքերուն հետ պիտի կռուի, և ուրիշներուն կրիցը հետ խաղաղութեամբ պիտի երթայ:

Երջանիկ ըլլալու համար պէտք է որ մարդս ըլլայ աղէկ ազգական, աղէկ բարեկամ ու աղէկ քաղաքացի:

Ի՛՛՛.

Երբ Սպարտացիք վհատեր ու սարսափեր էին Պիւռոսէն, և իրենց կանայքն ու որդիքը թշնամւոյն ձեռք չի ձգելու համար, կ'ուզէին Վրետէ կղզին խրկել, յանկարծ Երբիդամիս անունով կին մը ձեռքը թուր մ' առած ժողովատուներ կը մոնէ ու կ'աղաղակէ.

Պատուեցեք այդ նախատալի հրովարտակը, չենք ուզեր մենք հնազանդիլ. այնչափ վաճառ կը կարծէք զմեզ, որ մեր հայրենիքը կործանելէն ետքը ալ ապրիլ ուղենք, ամենքս ալ հաստատ մեր միտքը դրած ենք, որ ձեզի հետ կամ յաղթենք կամ մեռնինք:

Բաւական եղաւ այս քաջասիրտ կնոջ այսչափ խօսքը. ղենք առին բոլոր կանայք և արք, և ազատեցին հայրենիքը:

ԻԵ.

Տիբերիոս կայսրը մեռնելէն առաջ՝
Սօրիկ քաջասիրտ զօրավարն ընտրելով ի-
րեն յաջորդ, սա գեղեցիկ և ազդու խը-
րատները տուաւ .

Թագաւորէ Սօրիկ, յոյսս պարասլ մի
հաներ . ականջդ բաց ըլլայ ճշմարտու-
թեան, և գոց՝ շողփորդութեան :

Արդարութիւնը քեզի ակթուակից ը-
րէ . գիտցիր որ ծիրանին իր պայծառու-
թիւնը կը կորսընցնէ՝ եթէ ակստերու մի-
այն ծածկոյթ ըլլայ :

Պաւաղանդ ժողովրդեան նեցուկ ըւ-
լալու համար է . նայէ որ ժողովուրդն
երջանկացընես :

Բարի թագաւորն իր գերագոյն իշ-
խանութիւնը՝ փառաւոր ծառայութիւն
մը պիտի սեպէ :

Թագաւորէ Սօրիկ, քու յաղթու-
թեանդ նշանները՝ իմ գերեզմանիս զար-
դերն ըլլան, և առաքինութիւններդ ին-
ծի դամբանական ներբողներ :

ԻՕ.

Բերդի մը մէջ թշնամիներէ պաշար-

ուած կայսր ժը սա հետեւեալ գեղեցիկ
խօսքերով իր զինուորները կը քաջալերէ
ու կը վառէ :

Մեր թշնամիները մեր երկպառա
կութեամբը միայն այսչափ զօրացան, մի
աբանինք դարձեալ, չեն կրնար մեր առ
ջեւը դիմանալ :

Մեզ կ'ըսպասէ փառքը . հայրենիքն
զմեզ կը կոչէ . մեր դիւցազուները մեզ կը
նային, երթանք :



Թէ պատերազմին վտանգացը և թէ
յաղթութեան փառացը ձեզի մասնակից
պիտի ըլլամ. եթէ բերդս առնուի, եթէ
իմ քաջ զինուորակիցներս մեռնին, պէտք
է որ ես ալ անոնց հետ մեռնիմ :

Ի՛նչ .

Երբ քաջն Պայառ ասպետ իր թա-

գաւորին և հայրենեաց պաշտպանու թեան
համար Պուրպոններուն դէմ պատերազ-
մած միջոցին վիրաւորուելով մեռնելու
վրայ էր, Պուրպոնեան զօրավարն անոր
հանդիպելով սկսաւ խղճալ. պէտք չէ որ
իմ վրաս ցաւիս, ըսաւ քաջազն Վայառ,
քու վրադ ցաւելու է որ թագաւորիդ
ու հայրենեացդ դէմ կը պատերազմիս:

ԻՐ.

Կարողոս կայսրը երբ տեսաւ որ հըռ-
չակաւոր Սիբէլ—Ննձէլօ պատկերահանն
ու ճարտարապետը կուգայ, մէկէն ոտք
ելեր ու ըսեր է. կայսերք շատ կան, բայց
քեզ նման արուեստաւոր չկայ: ()ր մ'
ալ Կարողոս սա խօսքն ըսեր է. ուսում
նական մարդիկ զիս կը կրթեն, վաճառա-
կանք զիս կը հարստացնեն, իմ մեծամեծ
ներս զիս կը մերկացնեն:

ԻԹ.

Հենրիկոս թագաւոր ըլլալուն պէս
խրախուսեց իր զօրքն ու ըսաւ. զինուո-
րակիցք իմ, դուք Վաղղիացի էք, և ես
ձեր թագաւորն եմ, ահա թշնամին:

Որդեակք , ձեզի հետ կ'ուզեմ յաղթել
կամ մեռնիլ :

Եթէ դրօշնիդ կորսնցնելու ըլլաք ,
գլխուս ճերմակ փետուրին ետեւէն եկէք .
մինչեւ որ արեանս վերջին կաթիլը թափ-
ուի , ան զձեզ պատուոյ և փառաց ճանա-
պարհը կ'առաջնորդէ :

Պատերազմին ժամանակ երբ զինուոր-
ները վհատած ետ քաշուիլ սկսան , Հեն-
րիկոս կեցուց զանոնք կանչելով . սա կողմ
դարձէք , եթէ պատերազմիլ ալ չէք ու-
զեր , գէթ մեռնիլս տեսէք :

Աս ըսաւ ու նետուեցաւ թշնամեաց
վրայ . բոլոր զօրքն ալ իր ճերմակ փետու-
րին ետեւէն վազեցին , և յաղթութիւնը
վաստրկեցան :

Լ .

Հենրիկոս իր ժողովուրդն երջանկա-
ցնելու համար հողագործութիւնը շատ
ծաղկեցուց . արօրն ու արօտը Բաղդիոյ
երկու ստինքն են , կ'ըսէր , ժողովուրդն
անոնցմով պիտի սնանի :

Անգամ մը երբ կը յորդորէին Հեն-
րիկոսը , որ թշնամեաց հետ աւելի խըս-

տուլթեամբ վարվի, պատասխան տուաւ,
մարդուս վրէժխնդրութենէն զգացած
ուրախութիւնը վայրկեան մը միայն կը
տեւէ. իսկ գթութենէն առաջ եկած ու-
րախութիւնը մշտնջենաւոր է:

()տարազգի դեսպան մը երբ տեսաւ
Հենրիկոսի թիկնապահաց քիչ-որութիւ-
նը՝ զարմացաւ, ըսաւ անոր Հենրիկոս,
ուր որ արդարութեան օրէնք կը թագա-
ւորեն, հոն բռնութեան կարօտութիւն
չիկայ:

I. Ա.

I յուդովիկոս հնգետասաներորդին որ
դին իր գթասիրութեամբը մեծ համբաւ
ու համակրութիւն ստացած էր ժողո-
վորդէն:



Եւ պատմեն թէ ասիկա օր մը Ապա-
նիոյ դեսպանին ըսեր է թէ, որպէս զի
թագաւոր մը իր սեղանին կերակուրներէն
համ առնէ, պէտք է ստոյգ գիտնայ որ
այն օրը իր հպատակաց մէջ առանց կերա-
կուր ուտելու անօթի պառկող չկայ:

Եւոր որդւոյն ծննդեանը համար Փա-
րիզու բնակիչները որոշեցին որ վեց հա-
րիւր հազար լիրայի հրախաղուծեան
հանդէս ըլլայ:

Եւ դոմիկոս այն գումարին վրայ ու-
րիշ գումար մ' ալ աւելցնելով ու վեց օր
այն ստակն աղքատ աղջիկներու օժիտ
տրուի. որով այն օրը եօթն հարիւր եօ-
թանասուներովեց հարսնիք եղան:

ԼԲ.

Եւ—Ռօշտաքէն աղնուական դիւցա-
զունն երբ հազիւ 20 տարեկան ըլլալով
զօրավար դրուեցաւ, կ'ըսէր իր զօրացը.
պատանի եմ, բայց արիւծթեամբս ձեզ
հրամայելու արժանի պիտի ընեմ ինքզին-
քրս: Եւ թէ առաջ երթամ, ետեւէս եկէք.
եւ թէ ետ քաշուիմ, սպաննեցէք զիս, իսկ
եւ թէ մեռնիմ, վրէժս առէք:

ԼԳ.

Նաբոլէոն Պոնաբարթ զօրաց սպարապետ կարգուած ըլլալով, անոնց սիրտ տալով և վստահութիւնը շահելով Փիեմոնթէի վրայ քալեցնելու համար սա խօսքերն ուղղեց.

Ով զօրականք, ըսաւ, ձեր կերակուրը կերակուր չէ, հագուստնիդ ալ հագուստ չէ. տէրութիւնը շատ բան պարտական է ձեզի, բայց տալու կարողութիւն չունի. ձեր քաջութիւնն ու համբերութիւնը ձեզ պատիւ կ'ընեն, բայց ուրիշ օգուտ մը չեն բերեր. եկէք ես զձեզ աշխարհիս ամէն դաշտերէն աւելի պողաբեր երկիր մը տանիմ. ուր մեծամեծ քաղաքներ ու հարուստ դաւառներ պիտի տեսնէք, ուր պատիւ՝ փառք և հարստութիւն միանգամայն պիտի գտնէք:

Չօրքը մեծ ուրախութեամբ ընդունեց այս խօսքերս. ու պատրաստուեցաւ իր զօրավարին խօսքէն դուրս չելնելու. և յաջողեցաւ ալ իրենց:

Յետոյ Նաբոլէոն չօրքը Նոմպարտիոյ դաշտը իջեցընելու ատենը խրախուսեց այսպէս. զօրականք, տասն և հինգ ա-

ւուր մէջ վեց յաղթու թիւն ըրիք, քսանը
 մէկ դրօշ առիք, յիսուներհինգ թնդա-
 նօթ, շատ ամուր քաղաքներ, տասներհինգ
 հազար գերի. պատերազմներու յաղթե-
 ցիք առանց թնդանօթի, գետերէ անցաք
 առանց կամուրջի, քաղեցիք առանց ուղի
 ամանի: Ասոնք այնպիսի բաներ են որ
 Հասարակապետութեան փաղանգներն ու
 ազատութեան զինուորները միայն կրնան
 ընել: Օջորականք, հայրենիքը դեռ ձեզմէ
 մեծամեծ բաներու ակնկալութիւն ունի,
 իր յոյսը պարապ մի հանէք:

ԼԳ.

Երբ Հռովմայեցիք յաղթեցին Վար-
 քեդոնացւոց, ծանր պահանջմունք ըրին և
 ուղեցին որ բոլոր զէնքերնին, նաւերնին
 ու փղերնին և մեծագումար տուրք մ'ալ
 տան:

Վարքեդոնացիք ամէն բան սիրով տը-
 ւին. բայց երբ տուրք վճարելու եկաւ
 կարգը, ծերակոյտը սկսաւ լալ:

Աննիբատ Վարքեդոնացի քաջ զօրավա-
 րը գիտնալով թէ զէնքերնին ու նաւեր-
 նին տալով Վարքեդոնը արդէն կործանած

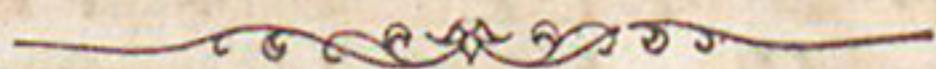
ըսել է . ծերակոյտին վատութիւնն ալ
տեսնելով սկսաւ ծիծաղիլ ու ըսել .

Օ գէնքերնիս ու նաւերնիս առնուած
ատեն պէտք էր լսլ . դուք Վարքեդոնը
անգէն յաղթուած ու անպաշտպան տես-
նելով չհառաչեցիք, կաթիլ մը արուստւք
ալ չթափեցիք, որովհետեւ կարծեցիք որ
անոնք ձերը չեն, ձեզ ամենակարեւորները
չեն . իսկ երբ կարգը տուրք տալուն ե-
կաւ՝ սկսաք լսլ, վասն զի դուք ալ պիտի
պարտաւորիք տուրքէն ձեզ ինկած մասը
վճարել :



Միտներ, Վարքեդոն կործանեցաւ,
անոր գէնքերը ու նաւերը տուիք . անոր
կեանքն ալ մէկտեղ տուիք, Հռովմայեց-
ւոց ձեռքը գերի եղանք . ի՞նչու կալուած-
ներ և ստացուածքներ ունենալու հոգ-
իք տանիք, անոնք ձերը չեն՝ այլ Հռով-
մայեցւոյն են, որոնք գէնքերնուդ հետ

տուիք . ասոր ցաւը քիչ ատենէն պիտի
զգար , որուն հետ բաղդաստելով արդի
ցաւերնիդ գրեթէ ոչինչ է :



ՕԴՏԱԿԱՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ը.

Ղիմոն և Պիւթիաս Պիւթագորեան
քը այնպիսի հաւատարիմ բարեկամու
թիւն հաստատեցին իրենց մէջ , մինչեւ
պատրաստ էին մէկմէկու համար մեռ
նելու :

Երբ Ղիմոնէսիոս բռնակալը կ'ուզէր
սպաննել զՊիւթիաս և օրը սահմանեց ,
դատապարտուածը քանի մ' օր ժամանակ
ինդրեց իր գործերը կարգի դնելու հա
մար , և Ղամոնը երաշխաւոր մնաց այն
պայմանով , որ եթէ իր բարեկամը ետ չի
դառնայ , ինքը մեռնիլ յանձն կ'առնէր :

Մենքը , ևս առաւել Ղիմոնէսիոս կը
սպասէին թէ այս նորանշան և տարակու
սական բանը ինչպէս կը վերջանայ :

Վստեցաւ սահմանեալ օրը և չվերա
դարձաւ բարեկամը . ամենքը սկսան բամ

բասել այն երաշխաւորը, որպէս թէ յի
մար եղած ըլլար: Բայց երբ որոշեալ օրն
խկոյն վրայ հասաւ միւս բարեկամը,
Վիոնէիոս բռնակալը զարմացած ու հիա-
ցած անոնց հաւատարմութեան վրայ,
փոխեց իր վճիռը. և խնդրեց որ ան ալ
ընդունին իրենց մէջ իբրեւ երրորդ բա-
րեկամ:

Բ.

Պերիկլէս ատենի մէջ հասարակաց
գործերու պարապած ատեն, ամպարիշտ և
անդգամ մարդ մը սկսաւ հայհոյել անոր
դէմ: Ասոր համբերեց Պերիկլէս, և ոչ
մէկ պատասխան մը տուաւ. բայց 'ի վե-
րայ այսր ամենայնի այն մարդը բոլոր օրը
հայհոյելէ չդադարեցաւ:

Արբ իրիկունը հանգարտ երեսով և
գնացքով տուն կուգար Պերիկլէս, նոյն
անամօթը անոր ետեւէն երթալով, ամէն
նախատինք բերնէն կը թափէր: Պերիկ-
լէս տունէն ներս մտնելով ըստ որում
գիշեր էր, հրամայեց իր ծառաներէն մէ-
կուն որ ճրագ վառ է և առաջնորդէ այն
մարդուն որ հանգիստ իր տունը երթայ:

Երբ 'Յեմոսթենէս ճարտարախօսը
բանտէն և նոյն իսկ Լ'Թենացւոց քաղա-
քէն կը փախչէր, տեսաւ որ իր Թշնամի-
ներէն մէկ քանին սաստիկ վազելով իր ե-
տեւէն կուգան, և վախնալով պահուը-
տելու տեղ մը կը փնտռէ:

Բայց անոնք 'Յեմոսթենէսի անուըն-
տէս ստէս ձայն տալով, վերջապէս հա-
սան անոր և խնդրեցին որ չվախնայ, այլ
հետն առնէ այն արծաթը որ տունէն բե-
րեր էին անոր համար իբրեւ ճամբու պա-
շար և օգնութիւն, այլեւ սիրտ կուտային
անոր որ շատ չորումի իր վատաբաղդու-
թեանը վրայ:



Ենոնց պատասխանեց 'Յեմոսթենէս,
ինչպէս համբերեմ այս վատաբաղդու-
թեանը, որ կը հեռանամ այն քաղաքէն,

որոնց մէջ այնպիսի թշնամիք ունիմ, որ
եթէ անոնց պէս բարեկամներ ունենայի,
չատ ու շատ երջանիկ կ'ըլլայի:

Դ.

Ահ՜ն Վիոնէսիոս, որ Աիկիլիայի
բռնաւորն էր, իր բերանովը խոստովա-
նեցաւ թէ իր երջանկու թիւնն ինչպէս էր:

Երբ անոր մարդահաճ պալատական-
ներէն մէկը, Վամոկլէս անունով, խո-
սակցութեան մէջ կը պատմէր անոր զօր-
քերը, հարստութիւնները, թագաւո-
րութեան մեծութիւնը, կերակուրնե-
րուն առատութիւնը, արքայական ապա-
րանքի փառաւորութիւնը, և կ'ըսէր թէ՝
և ոչ մէկն այսչափ երջանիկ եղած չունի,
այսպէս խօսեցաւ Վիոնէսիոս. ո՛վ Վա-
մոկլէս, ըստ որում իմ այս կեանքս զքեզ
կ'ուրախացնէ, ուրեմն կ'ուզե՞ս անոր հա-
մը տեսնել և իմ երջանկութիւնս փոր-
ձով իմանալ:

Վամոկլէս համաձայնեցաւ. վերջը
հրամայեց Վիոնէսիոս նստեցնել այն մար-
դը ոսկեղէն աթոռի մը վրայ, ներքեւը
չատ գեղեցիկ օթոց ձգած, վրան փառա-

հեղ գործուածներով հիւսած ծածկոց ,
չորս կողմը զանազան տախտակներ շարած՝
որ զարդարուած էին ոսկի և արծաթի
քանդակագործութեամբ :

Այս հրամայեց մէկ չքնադռնէն սե-
ղանի մը մօտ կանգնեցնել ընտիր ընտիր
մանկուհիք , ամենայն արթնութեամբ նա-
յելով անոր հրամանին և անոր սպասաւա-
րելով . դրուած էին հոն օժանելիք և թա-
գեր , խունկերու անուշահոտութիւն կը
բուրէր , և պատրաստուած էին հազուա-
գիւտ կերակուրներով լեցուն սեղաններ :

Վամսկէս բազդաւոր կարծեր էր իր
անձը : Իսկ Վիոնէսիոս այս փառահեղ
պատրաստութեան մէջ հրամայեց որ շող-
շողուն սուր մը մագով մը կապուած ա-
ռաստաղէն կախեն այն երջանիկ մարդուն
գլխուն վրայ :

Վամսկէս նկատելով այս զարհուրե-
լի առարկ , ոչ այն գեղեցիկ սպասաւորներուն
կը նայէր , ոչ այն բազմարուեստ զարդա-
րանքներուն , և ոչ ձեռքն երկնցուց սեղա-
նին . այլ մանաւանդ թէ աղաչեց Վիոնէսի-
ոսի որ թոյլ տայ իրեն հեռանալ անկէ , ըստ
որում ալ կամք չունէր երջանիկ ըլլալու :

Ահա ինքը բռնակարը բացայայտ ցոյց
տուաւ թէ՛ երբեք երջանիկ չէ այն մար-
դը, որուն գլխուն վրայ վտանգ մը կախ-
ուած կայ :

Ե.

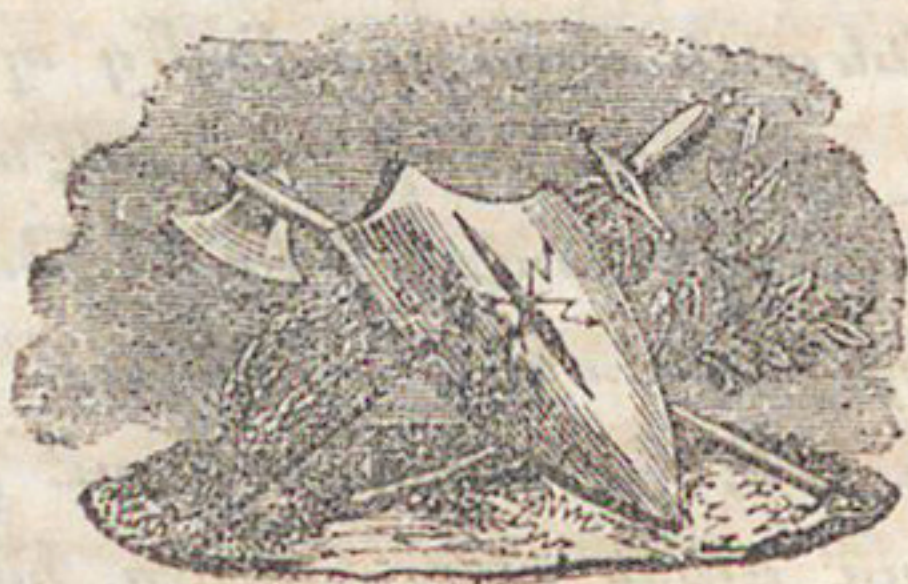
Ակիւլութ, Ակիւթացւոց թագաւո-
րը, մեռնելուն մօտ հրամայեց որ բերնն
պրակ մը գաւազաններ, և ամէնը ի մի-
ասին կապուած տուաւ իր ութսուն որ-
դւոցը որ խորտակեն զանոնք :

Երբ ամէն մէկ որդին ըսաւ թէ չեմ
կրնար այդ բանն ընել, վերջը ինքը թա-
գաւորը քակեց ան կապուած պրակը և
մէկիկ մէկիկ կոտորեց զանոնք, ասանկ
խրատ տալով անոնց, ահա տեսէք, իմ
որդիքս, եթէ միասիրտ ըլլաք, անյադթելի
կը մնաք. բայց եթէ բաժնուիք մէկմէկէ,
տկար կ'ըլլաք :

Օ.

Ղիոգորոս Ակիւլացին կը պատմէ,
թէ հին Ագիւտացւոց մէջ սովորութիւն
կար վախճանած թագաւորներու մարմին-
ները չթաղել, մինչեւ անոր բոլոր գոր-
ծերը չի քննուին ու չիմանան :

Ամէն մարդու համարձակու թիւն տրուած էր մեռեալին վրայ դանդաժ յառաջ բերել. դատաստան կը բացուէր, և եթէ ապացոյցով հաստատուէին թագաւորին վատ գործերը, կը մնար առանց թաղման:



Այս խայտառակութիւններէն երկիւղ ունենալով շատերը, երկիւղածութեամբ և արդարութեամբ թագաւորութիւն ըրին:

Է.

Ամէն օր պէտք է մեր սիրտը հաշիւ տայ մեզի: Այսպէս կը վարուէր Սեբաստիոս Հռոմայեցին. օրը վերջացուցած և գիշերային հանգիստ մտած ժամանակը կը հարցանէր իր անձին. այսօր քու վրայդ որ պակասաւոր բանն ուղղեցիր, որ յանցանքին ընդդէմացար, և ինչ բանով աւելի

կատարեալ եղար : Արդարեւ մէկ ամենա-
գեղեցիկ սովորութիւն մը , որով մարդս
պէտք է քննութիւն ընել թէ ինչպէս ան-
ցուցեր է իր բոլոր օրը :

Բ :

Չինեացի Սանտարին մը դատաւար-
տուած էր մեռնելու , ըստ որում յան-
ցաւոր էր գտնուած իր պաշտօնին մէջ :
Անոր տասն և հինգ տարեկան որդին գնաց
թագաւորին դուռը . որ աղաչէ և թող-
տըւութիւն խնդրէ իր ծնողին տեղը մեռ-
նելու :

Թագաւորը հիանալով այս գործին
վրայ , և գութը շարժելով այն ազնիւ որդ-
ւոյն հայրասիրութեանը վրայ , ոչ միայն
չնորհեց անոր հօր կեանքը , այլ և կամե-
ցաւ իր կողմէն անոր առանձին պատիւ
և մեծարանք ցոյց տալ , որ այնպիսի դա-
ւակն օրինակ ըլլայ ապագայի համար :

Ասոնցմէ հրաժարեցաւ մանուկը՝ ը-
սելով , այդպիսի գերազանց շնորհ մը
միշտ կը նորոգէ այն պատճառներուն յի-
շատակը , որոնց համար իր ծնողը դատա-
ւարտուած էր , և կեղտ անուն կ'ըլլար :

Պիւթիաս, որ ի դայի մէկ քաղաքին
կառավարիչ էր, հարուստ և ժլատ մարդ
ըլլալով, հրամայեց որ աշխարհին բոլոր
ոսկեհանքերը փոփուին, անանկ որ գրե-
թէ ամենեւին հող չմնաց երկրագործու-
թեան համար: Անոր կինը քաջ հնարագի-
տութեամբ մը անոր հասկցուց այս գոր-
ծին անմտութիւնը:

Անը հրամայեց ոսկիէ սեղան մը շի-
նել բոլոր իր սպաններովը. նոյնպէս ոսկի-
է շինել այն կերակրոց ձեւը և կերպա-
րանքը և պատրաստել տուաւ, որոնք որ
իր ամուսնոյն սիրելի էին:

Պիւթիասին հաց ուտելու ժամանակը
անոր առջեւ դրին պատրաստուած ոսկե-
ղէն սեղանը. այս բանս յառաջ զանի ու-
րախացուց, բայց անօթութիւնը երբ
սկսաւ տանջել, հրամայեց որ կերակուր
բերեն. բերին այն ոսկեղէն յօրինուածքը,
որ արդէն պատրաստուած էին:

Պիւթիաս սկսաւ ճանձրանալ այս խա-
ղերէն, և բարկանալով խնդրեց բան
մ'ուտելու:

Ահա տես և հասկցիր, ըսաւ անոր իր

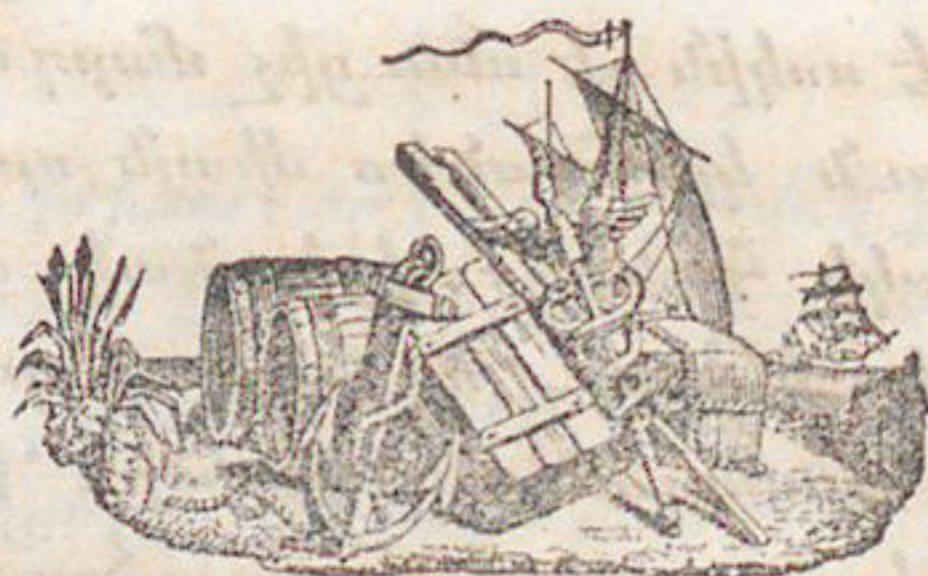
կինը, թէ ոսկին չէ սնուցիչ մարդու հա-
մար . դուն կը մտածես միայն որ հողին
ծոցէն ոսկի հանես, փոխանակ այնպիսի
պտուղներ կ'ընտրու որ հարկաւոր են կե-
նաց պահպանութեան համար : 'Դուն կը
խանգարես բոլոր երկրագործութիւնը,
որով և քու հաւատակներդ շուտով սովա-
մահ պիտի ըլլան, եթէ շարունակես այդ
ընթացքդ : Պիւթիտա օգուտ քաղելով
այս խրատներէն փոխեց իր վարքը :



Ժ.

ՀԵՒԳՈՒՂՈՍ :

Հումայեցւոյ հիւպատոս Հռեգու-
ղոս շատ մեծամեծ քաջութիւններ ընե-
լով իր հայրենիքը պաշտպանելէն վերջը,
երբ Արքեդոնոսցւոյ ձեռքը գերի ին-
կաւ, ուղեցին Արքեդոնոսցիք որ հաշտու-
թիւն ընեն Հումայեցւոյ հետ . և Հռե-
գուղոսը որ չորս տարի բանտը պահած
էին, Հռոմ խրկեցին որ գերեաց փոխա-
նակութեան վրայ խօսի . երգում ալ առին
անկէ որ եթէ յանձն չառնուն Հումայ-
եցիք, նորէն Արքեդոն դառնայ :



Հռեգուղոս Հռոմ հասնելուն պէս,
 փոխանակ Հռովմայեցիները յորդորելու
 որ հաշտուին, աւելի ջանաց զանոնք հա-
 մոզել, որ երբէք հաշտուին. քանզի կ'ը-
 սէր, Արարեգոնացւոցմէ գերի բռնուած-
 ները երեւելի և ընտիր անձինք են. իսկ
 մեզմէ գերի բռնուողներն ամէնն ալ ին-
 ծի պէս ծեր և այսուհետեւ պատերազ-
 մի անյարմար անձինք:

Հռովմայ ծերակոյտը դժուարաւ հա-
 ւանեցաւ այս խորհրդոյն. և Հռեգու-
 ղոս ինչպէս որ երգում տուած էր վերա-
 դառնալու ի Արարեգոն՝ եթէ հաշտու-
 թեան պայմանը չյաջողէր, դարձաւ ան-
 տարբերութեամբ, առանց իր բարեկա-
 մաց թախանձանաց և իր կնոջն ու որդ-
 ւոց արտասուաց մօտիկ ընելու:

Արարեգոնացիք տեսնելով Հռեգու-
 ղոսին վերադարձը, և լսելով որ ընդհա-

կառական է յորդորեր իրենց հաշտութեան
 պայմանը չընդունելու, չարաչար մահ-
 ուամբ սպաննեցին շահագուղոս, սուր-
 ու գուրս ցցուած գամերով լեցուն սրն-
 առակի մը մէջ գոցեցին, և գիշեր ցերեկ
 անդադար մնառակը ասդիս անդին շար-
 ժելով տանջեցին, և վերջապէս խաչի վը-
 րայ կախելով մեռցուցին:

ԺԸ.

Մուկիս Սէւըլ:

Ալուսիոնի Պորսենա թագաւորը բար-
 կանալով շահմայեցւոյ վրայ, թէ ինչո՞ւ
 իրենց Տարկուինոս թագաւորն իշխանու-
 թենէն ձգեցին. վերստին զանի թագաւ-
 րեցընելու համար պատերազմի ելաւ
 շահմայեցւոյ դէմ, և եկաւ շահմը
 պաշարեց:

Մուկիս ազնուական երիտասարդ
 մը անարժան տեսաւ իրենց քաջարու-
 թեան՝ այնպէս պաշարուած մնալ, ու զեց
 որ տարօրինակ քաջութեամբ մը իր հայ-
 րենիքն ազատէ: Աստի հրաման խընդ-
 րեց ծերակուտէն և շահմէն գուրս ե-

լաւ : Գնաց Մուկիտ թշնամոյն բանա-
կը , իր զգեստին ներքեւ սուր մը պահած :

Մուկիտ մինչեւ Պորսենային վրանը
հասաւ , ուր էր Պորսենա , և իր ատենա-
դրպիրը միեւնոյն զգեստը հագած թու-
շակ կուտար զօրականին :

Մուկիտ չկրցաւ լաւ տեղեկանալ
թէ ո՞րն է թագաւորը . և իր խորհուրդն
յայտնելու տեղի չտալու համար՝ ատե-
նադպիրը թագաւոր կարծելով վրան վա-
ղեց , զարկաւ սրով և սպաննեց զայն :

Իսկոյն բռնեցին Մուկիտը , և թա-
գաւորին առջեւ տարին : Հարցուց թա-
գաւորը , ո՞վ ես դուն : Մուկիտ առանց
խռովելու և մեծ քաջասրտութեամբ կը-
պատասխանէ , Հռոմայեցի եմ ես , և իմ
անունս ալ Մուկիտ է , եկայ որ զքեզ
իմ հայրենեացս թշնամին սպաննեմ , այն-
քան սիրտ ունիմ մեռնելու , որչափ սիրտ
ունէի զքեզ սպաննելու . մենք հռոմայե-
ցիքս քաջութեամբ գործելու և քա-
ջութեամբ համբերելու սովորած ենք :

Պորսենա արիասիրտ Մուկիտին այս
խօսքերէն բոլորովին խռոված , երբ խրոխ-
տաբար հրաման ւրաւ , որ կրակ վառեն

և կրակով չարաչար այրեն Մուկիտը
որ ճշմարիտը խօսի, և այս դարանագործ
ծուխեան հանգամանքները յայտնէ. Մու-
կիտս աճապարեց, և ցուցնելու համար
թէ Հռոմայեցիք մարմինը բանի տեղ
չեն դներ, և փառքն աւելի մեծ համա-
րում ունի անոնց քով, աջ ձեռքը կրա-
կը խօթեց. ես ինքնին կ'այրեմ այս ձեռ-
քը որ սխալեցաւ՝ ըսելով:

Պորտենա զարհուրած այս սքանչելի
դարձին վրայ, ցատկեց աթոռէն և հրա-
մայեց որ Մուկիտը հեռացնեն կրակա-
րանէն ու ազատ թողուն:



Յետոյ Մուկիտս իբր թէ իր շնորհա-
կալութիւնը յայտնելու համար խոստո-
վանեցաւ թէ, մեկը երեք հարիւր Հը-
ռոմայեցի կտրիճ երիտասարդներ դաշինք
դրինք մէջերնիս այս եղանակաւ զքեզ
սպաննելու, և մեր հայրենիքն ազատե-

լու : Անոնցմէ առաջինն ես եղայ , միւս-
ներն ալ ամէն մէկն իր ժամանակին կը
հանդիպին քեզի :

Պորսենա արդէն այլայլած ըլլալով ,
խփոյն հաշտութիւն ըրաւ Հռոմայեցւոց
հետ , և Հռոմի պաշարումը վերցուց :

Սուկիտը ալ ձեռքն այրած ըլլալով
Սկեվոյա կոչուեցաւ , որ ըսել է ձախ
ձեռնեայ . բայց իր քաջասրտութեամբը
մեծ պատիւ բերաւ Հռոմայեցի երիտա-
սարդայ . և հայրենեաց աղաւտութեան
համար ունեցած անձնանուիրութիւնն
ալ փառաւորուեցաւ և կը փառաւորուի
միշտ :

Ժ Բ .

Մեքրոնիոս :

Մեքրոնիոս Հռոմայեցին Ալիպիոն
Ափրիկեցի մեծ զօրավարին հետ թըշ-
նամութիւն ունէր :

Մեքրոնիոս Հռոմայեցւոց դատաւ-
որ եղած ատենը , երկու հոգի դատաւ-
տանի կանչեցին Ալիպիոնը :

Ամէն մարդ ըսաւ որ , հիմա Մեքրո-
նիոս իր վրէժը հանելու ազէկ առիթ մը

դատաւ . բայց Աեմբրոնիոս իր որչափ ազ-
գասէր ըլլալը և ազգասէր մարդուն յար-
դըն ալ ինչ աստիճան ճանչելը ցուցուց :
Ամենեւին չեմ ուզեր ըսել , ըսաւ Աեմբ-
րոնիոս , այն ամբաստանութիւնները որ
Ակիպիոնին համար կ'ըլլան . Ակիպիոն ե-
րեւելի մարդ է , և ազգին ու հայրենեաց
մեծամեծ ծառայութիւններ ըրած է . ա-
նոր երախտիքը փոքրիկ փոխարէնով չհա-
տուցուիր :

Այս կերպով բոլոր անոր աղէկու-
թիւնները մի առ մի յիշեց , որով ոչ
միայն բոլորն ալ դարմացուց , այլեւ դա-
տախաղներուն սիրտն ալ անանկ շարժեց
որ ետ կեցան դատաստանի կանչելէ Ակի-
պիոնը : Ասանկով գովուեցաւ Ակիպիոնին
ազգասիրութիւնը և Աեմբրոնիոսին ներս
դամտութիւնը :

Ժ. Գ .

Ա իվիոս և Ներոն Հառմայեցիք :

Ա իվիոս սաստիկ ատելութիւն ունէր
Ներոնի դէմ , ըստ որում ատենօք Ա ի-
վիոսի աքսորուելուն գրգռիչ եղած էր
Ներոն :

Դամանակը բերաւ որ ասոնք երկու-
քն ալ Հռոմացեցւոց բռնելա եղան :

Ի խլիտս և Ներոն բռնելա եղած մի-
ջոյնուն փոխանակ իրար ատելու , իրարմէ
վրէժխնդրութիւն ընել մտաբերելու ,
երկուքն ալ հաշտուեցան , և սիրով միա-
ցան , որպէս զի հայրենեաց աղէկութիւն
և օգուտ ընելու կարող ըլլան : Եւ յի-
րաւի բոլոր վաղեմի ատելութիւնները
մոռցուեցան , վրէժխնդրութեան գաղա-
փար անդամ չմնաց իրենց մտքին մէջ , և
երկուքը միացած մեծամեծ բարիք ըրին
հայրենեաց :

ԺԴ .

Կողբոս :

Երբ Թորացիք սրով և հրով կ'աւրըշ-
տակէին Ատտիկէ աշխարհը , Աթենացւոց
Թագաւորը Կողբոս անցոյս ըլլալով անոնց
ձեռքէն ազատելու , մարդ յուզարկեց
Վելփիս , պատգամ հարցնելու համար
թէ ի՞նչ հնարքով կարելի էր այդպիսի ծա-
նըր ստատերազմէ ազատուիլ :



Արտէն թէ պատգամ ելեր է որ, եւ
թէ ինքը թագաւորը թշնամեաց ձեռքով
սպաննուի, պատերազմը կը վերջանայ:

Այս համբաւը տարածուելով ոչ միայն
Աթենացւոց մէջ, այլեւ Թորացւոց մէջ
ալ, ուստի հրաման եղաւ որ և ոչ մէկ
Թորացի չվերաւորէ Ադրասը:

Բայց Ադրաս որ մի միայն իր հայրե-
նիքն ու ազգն աղատել կը խորհէր և ոչ
իր անձը, առանց մէկու մը իմացընելու
հանեց իր թագաւորական զգեստներն
ու նշանները, և հասարակ զինուորի հա-
գուստ հագնելով, մտաւ թշնամեաց բա-
նակը. և այնքան կատաղաբար կը սպառե-
րազմէր, որ թշնամիք առանց զգալու զար-
կին սպաննեցին:

Յետոյ անմիջապէս անոր մարմինէն
իմացան Թորացիք թէ Ադրաս ինքն է,
առանց սպառերազմելու սկսան ցիր և ցան

ըլլալ . և Վթենացիք իրենց թագաւորին
անձնանուէր մահովը հայրենեաց աղա-
տու թեան համար՝ պատերազմէ ու թըշ-
նամեաց ձեռքէն ազատեցան :

ԺԵ .

Վեռնիդաս :

Քսերքսէս Պարսից թագաւորը մեծ
բանակաւ երբ Յունաստան կ'արշաւէր ,
միտքը դրած էր որ Յոյք իր անթիւ բազ-
մաւթիւնը լսելնուն պէս իսկոյն կը խո-
նարհին և անձնատուր կ'ըլլան :

Բայց շատ զարժացաւ , երբ տեսաւ
որ Յոյք տակաւին իր անցնելու ճանա-
պարհն ալ կտրելու և գոցելու կը ջանան .
Աստի Քսերքսէս խորամանկութեամբ
ուզէց որ Սպարտացւոց Վեռնիդաս թա-
գաւորը իրեն գրաւէ . անոր համար նա-
մակ գրեց անոր թէ , ընդունայն տեղը մի
պատերազմիր . անցիր իմ կողմս , զքեզ
բոլոր Յունաստանի թագաւոր կը դնեմ :

Իսկ հայրենասէրն և առաքինի Վեռ-
նիդաս սա արիական պատասխանը տուաւ .
աւելի կ'ուզեմ հայրենեաց համար մեռ-
նիլ , քան թէ անոր վրայ իշխել :

Քսերքսէս ուրիշ թուղթ մ' ալ գլ-
րեց, որուն մէջ սա խօսքը միայն կար,
զէնքերդ տնւր: Աւոնիդաս ալ անոր
ներքելը գրեց. եկնւր սա:

Քսերքսէս զայրացաւ Աւոնիդասին
վրայ, և մեծ գունդ մը խրկեց անոր դէմ
պատերազմելու: Օ, ինուոր մը Պարսկաց
բազմութիւնը իմացնել ուղեւով Աւոնի-
դասին՝ ըսաւ. Պարսկք այնչափ շատ են,
որ ամէնը մէկէն նետ նետելու որ ըլլան՝
կրնան արեւուն լոյսը խափանել: Աւ-
ոնիդաս պաղ արիւնով մը անոր պատաս-
խանեց. աւելի աղէկ, մենք ալ շուքի մէջ
կը պատերազմինք և արեւէն չենք նեղուիր:

Այլ յիրաւի պատերազմը սաստիկ կա-
տաղութեամբ սկսաւ, և յաղթութիւնը
Աւոնիդաս ժառողկեցաւ: Քսերքսէս ե-
րեք անգամ այս կոտորածին վրայ աթո-
ռէն վեր ցատկեց, և իմացաւ որ հետը
մարդ շատ ունի եղեր, բայց խիստ քիչ
պատերազմող զինուոր:

Ժ.Օ.

Արիֆիդէս:

Արիստիդէս երեւելի էր Աթենացւոց

մէջ . որ իր հաստատուն բնաւորութեամբը
և անյողդողդ արդարութեամբը ոչ
սուտ խօսիլ գիտէր , ոչ շողոքորդել և ոչ
կեղծաւորել :



(Ընձուղտ , Զիւրաֆէ)

Այս միշտ դէմ կը կենար թեմիատակ
դէսի առաջարկութիւններուն , որ շատ
փառասիրութիւն եւ իշխանասիրութիւն
ունէր : Թեմիատակդէսի ճարը հատնելով
կը ջանայ աքսորել տալու Արիափոկէսը ,
և կը յաջողի ալ :

Քիչ ժամանակէ ետքը երբ Քսերքսէս
մեծ բանակով Յունաստանի վրայ արշա-

ւած ժամանակը, Աթենացւոց դաշնակից
 զօրաց գլխաւորները Պարսից բաղմուծիւ
 տեսնելով՝ կ'ուզէին անձնատուր ըլլալ.
 Թեմիստոկլէս ոտք կը կոխէր՝ թէ պէտք է
 գէմ կենալ ու պատերազմիլ: Այլ հաղիւ
 թէ Թեմիստոկլէս իր սրտաշարժ ճարտա-
 սանուծեամբը շատերը համոզէր էր, իսկ
 պարտացի ծովակալ մը բարկուծիւնը չը
 կրնալով բռնել՝ վերուց գաւազանը որ
 անոր գլխուն զարնէ. զանկ, լուաւ Թե-
 միստոկլ, բայց մոխի ըրէ:

Այն միջոցին վրայ հասաւ Արիստի-
 դէս, որ աքսորանքէն նոր դարձեր էր, և
 սկսաւ խելքով ու ճարտասանուծեամբ
 իր ոտխին՝ այսինքն Թեմիստոկլէսին օգ-
 նել, և մէկէն սա գեղեցիկ խօսքն ըսաւ
 անոր. ուրիշ ժամանակի թողունք մեր
 անձնական կռիւները, հիմա նայինք թէ
 քնչալէս կրնանք իրարմէ աւելի օգնել
 հայրենեաց: Ասանկով ընդունելի եղաւ
 Թեմիստոկլէսի խորհուրդը, և Սաղամի-
 նայի նեղուցին մէջ Այնք յաղթեցին
 Պարսից:

ԺԼ.

ԹԵՄԻԱՏՈՒԿԷՍ ։

ԹԵՄԻԱՏՈՒԿԷՍ ԱԼԹԵՆԱԿԵԼՈՅ քաջ ու
անուանի զօրավարը իր աղգն ու հայրե-
նիքը Պարսից ձեռքէն ազատելովը մեծ
համբաւ ու պատիւ ստացաւ . և իր ըրած
բարիքներն ալ այնչափ մեծ կ'երեւային
ԱԼԹԵՆԱԿԵԼՈՅ , որ մատով կը ցուցնէին
զինքը իրենց որդւոց և օտարներուն ճանչ-
ցնելու համար ։

Այսոր դէմ նախանձելով ոմանք ամ-
բաստանու թիւն ըրին , մինչեւ անգամ աք-
սորեցին ԹԵՄԻԱՏՈՒԿԷՍը , հայրենեաց բա-
րերարը ։

ԹԵՄԻԱՏՈՒԿԷՍ զգաց որ իր թըշնա-
մեաց նախանձէն հանգիստ չախտի կրնայ
ընել իր աքսորանքին մէջն ալ , փախաւ
Պարսկաստան . և հոն Արտաշէս թագա-
ւորին ներկայանալով . ես եմ տէր արքայ ,
ըսաւ , ԹԵՄԻԱՏՈՒԿԷՍ ԱԼԹԵՆԱԿԵԼՈՅ , որ
այնչափ չարիք հասուցի Պարսից . և հի-
մա Յունացմէ հալածուած՝ եկայ քեզի
ապաւինեցայ . քու ձեռքդ է ԹԵՄԻԱՏՈՒԿ-
ԷՍին բաղդը ։

Օլորմացաւ թագաւորն անոր արիա-
սիրա համարձակութեանը վրայ, ներեց
անոր և ուրախութեամբ շատ պարգեւ-
ներ և արտօնութիւններ տուաւ իրեն որ
հանգիստ ապրի :

Ետքը երբ Արտաշէս Յունաց վրայ
պատերազմ բացաւ, թեմիսատկղէսը ըս-
պարապետ անուանեց, և կը յուսար որ
իր կրած նախատանաց վրէժը կը հանէ
թեմիսատկղ :

Սակայն թեմիսատկղ չուղեց ամենե-
ւին անոր դէմ սուր վերցընել, չուղեց իր
հայրենեաց ապերախտութիւնը պատժե-
լու համար՝ ինք ապերախտ գտնուիլ իր
հայրենեացը : Եւ որովհետեւ իր բարերար
թագաւորին դէմ ալ նաեւ ապերախտ
գտնուիլ չէր ուղեր, ուստի աւելի լաւ
ընտրեց կամաւ մեռնիլը, քան թէ ան-
երկու առաջագորութիւններէն մէկը գոր-
ծել, թոյն տուաւ այն վսեմ և արիասիրտ
զօրավարը, և իր հայրենիքէն հեռու,
տարագրուած և հալածուած, հայրեն-
եաց դէմ չմեղանչելու համար մեռաւ
վաթսուներհինգ տարեկան :



ԺԲ:

Նշագամինոնդաա =

Թեբէի ընտիր և քաջ զօրապետն էր
Նշագամինոնդաա, որ իր հայրենեաց փառ-
քին և ազատութեանը համար Նեւկարա
քաղաքին քով Սպարտացւոց դէմ քա-
ջութեամբ պատերազմելով, երբ յաղթա-
նակաւ Թեբէ դարձաւ, փոխանակ պը-
տկուելու և փառաւորուելու, ամբաս-
տանուեցաւ թէ, որոշուած ժամանա-
կէն աւելի զօրապետութիւն ըրած է,
ուստի պէտք է որ մեռնի:

Իսկ Նշագամինոնդ ուրախութեամբ
պատասխանեց թէ. ուրախութեամբ կը
մեռնիմ, միայն թէ գրուի դատակնքոյն
մէջ որ Նշագամինոնդ Նեւկարացի պատե-
րազմին մէջ Թեբացւոց յաղթութեան
պատճառ ըլլալուն համար ի մահ դատա-
պարտուեցաւ:

Ամէցաւ ժողովուրդն իր ապերախսու-
թեան վրայ, և Ապամինոնդաս պատերազ-
մէն նոր դարձածի պէս՝ յաղթութեամբ
և ծափահարութեամբ դատաստանարա-
նէն դուրս ելաւ:

Ապամինոնդաս ուրիշ շատ քաջու-
թիւններով իր հայրենիքը պաշտպանելէն
և զայն փառաւորելէն ետքը՝ Վանտինե-
այի քով Ապարտացւոց դէմ պատերազ-
մելու տոներ ծանր վերք մը առաւ կուրծ-
քին. երբ տեսաւ որ պիտի մեռնի, հար-
ցուց թէ, վահանս պահպանուած է, քո-
վի մարդիկը լալով պատասխանեցին, այո՛,
և բերին իր քովը:

Դարձեալ հարցուց Ապամինոնդ թէ,
պատերազմն ի՞նչ վախճան ունեցաւ. երբ
լսեց թէ թերացիք են յաղթողք, և թըշ-
նամիները կը հալածուին, ուրախու-
թեամբ դռնէց. աս չէ՞ թէ իմ կենացս
վերջին օրն է, մանաւանդ թէ երջանկու-
թեանս սկիզբն է, որովհետեւ թերէն
յաղթող կը թողում, Ապարտան խոնար-
հած, և Յունաստան ազատ: Այս լսելով
քաշեց երկաթը հանեց վերքէն, և ու-
րախութեան և յաղթութեան մէջ ա-

ընկնով շաղախուած՝ վճարեց իր կեանքը :

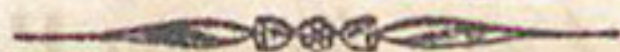
Դ. Թ. .

I լակեդեմոնացի կանայք :

Ազգասիրութիւնն և հայրենասիրութիւնն այն աստիճան զօրացած էր I լակեդեմոնացւոց մէջ, որ մայրերն անգամ կը յորդորէին իրենց զաւակը պատերազմի խրկելու ատենը թէ, գնա՛ տղաս, պատերազմէ հայրենիքդ պաշտպանելու համար . թէ որ տուն դառնաս, կամ վահանովդ դարձիր, եւ կամ վահանիդ վրայ դարձիր : Բնել կ'ուզէին թէ, կամ յաղթէ թէ եւ վահանովդ եկուր . կամ մեռիր հայրենեաց համար, որ դիակդ վահանին վրայ դառնայ հոս, ինչպէս էր իրենց սովորութիւնը, որպէս զի տեսնելով որ իրենց զաւակը հայրենեաց համար մեռեր է՝ ուրախանան :

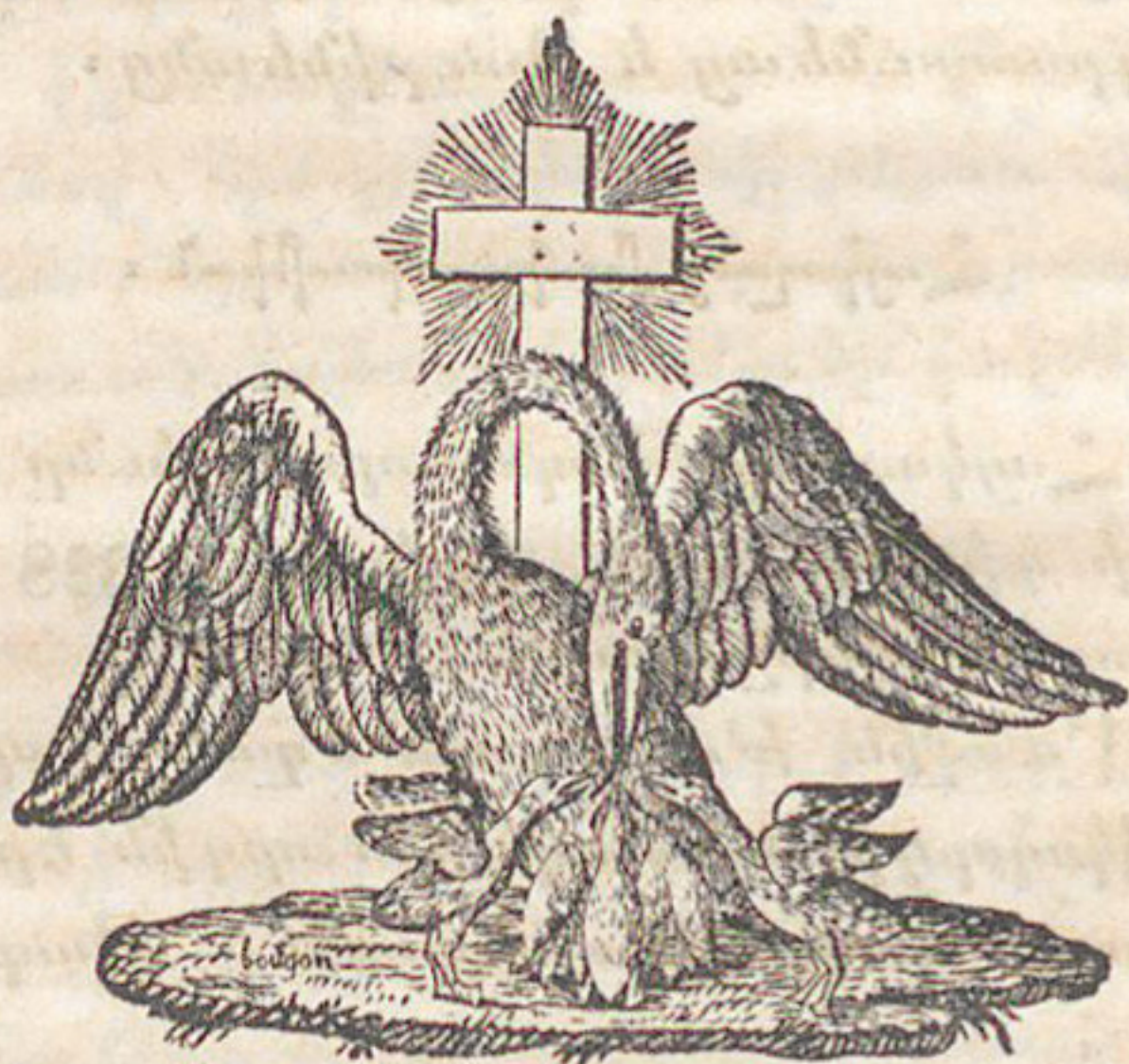
Անգամ մը I լակեդեմոնացի կտրիճ մը, որ իր մէկ ոտքը պատերազմի մէջ կտրսընցուցեր էր, ասանկ քաջալերութիւն կ'ըստանար իր մօրմէն . մխիթարէ դուն ըզքեզ, սրդեակ, վասն զի ամէն մէկ քայլ

առնելդ՝ վկայութիւն կուտայ քեզ, և կը
յիշեցնէ որ դուն քու հայրենիքդ պաշտ-
պանած ես :



ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Այն ազգը ջրհեղեղէն քիչ մը վերջը
սկսած է, Հայկ անուանով երեւելի ու բա-
րեպաշտ նահապետէ մը, որ Թորգոմին
որդին էր, Թորգոմն ալ Գամերին, Գա-
մերն ալ Յաբէթին, Յաբէթն ալ Նոյ
նահապետին :



Հայկ քաջ և վեհանձն մէկն էր, ճշ-
մարիտ Աստուծոյ ծառայ, և անոր սիրոյն

Համար երկրիս վրայէն ջնջեց վերսույ Ռե-
լը, որ ամբարտաւան հսկայ մ' էր, եւ
կ'ուզէր Վատուծոյ պէս պաշտուիլ:

Հայկէն ետքը կուգայ Վրամ'նահա-
պետ, որ խիստ անուանի եղաւ իր հայ-
րենասիրութեամբը. Հայաստանի թըշ-
նամիները զարկաւ սպաննեց, և իր տի-
րած տեղերուն ալ պատուիրեց որ Հայե-
րէն խօսին: ()տարազգիք Վրամին անու-
նով մեզի Վրճէն կ'ըսեն:

Սէր ազգը չորս թագաւորական ցեղ-
ունեցած է. Հայկազանց, Վրշակունեաց,
Բագրատունեաց և Ռուբինեանց:

Հայկազանց Թագաւորութիւն:

Հայկազանց թագաւորութիւնը 1800
տարի դիմացաւ, և Վրիստոսէ 328 տա-
րի յառաջ վերջացաւ:

Վռաջին թագաւորն եղաւ Պարոյր,
որ Ակայորդի նահապետին որդին էր. և
Վարաց Վարբակէս իշխանէն թագ ա-
ռաւ:

Վերջին թագաւորն եղաւ Վահէ,
որ Վղէքոանդրի գէմ պատերազմելով եւ

չատ քաջութիւններ ընելէն ետքը մեռաւ,
որով Հայաստան Վահեդոնացւոյ իշխա-
նութեան տակ անցաւ, մինչեւ Արշա-
կունեաց թագաւորութիւնը:

Հայկազանց թագաւորաց մէջ խիստ
անուանի եղաւ Տիգրան Առաջին, որ
Կիւրոս Պարսից թագաւորին հետ միա-
ցած, Աժդահակ Վարաց թագաւորին
դէմ պատերազմեցաւ, և իւր ձեռքը
զարկաւ սպաննեց Աժդահակը:

Նոյնպէս երևելի եղաւ Հայկակ Ար-
կորդ, որ Նաբուգոդոնոսորին հետ միա-
ցած Լիւսսադէմն առաւ, և Համբատ
անուանով հրեայ իշխան մը բերաւ Հայ-
աստան, որուն սերունդը Քազրասու-
նի ըսուած նախարարութիւնը կազմեց:

Արշակունեաց Թագաւորութիւնը:

Պարթեւաց թագաւորը Արշակ Հայ-
աստանի տիրելով, իր եղբայրը Վաղար-
շակը Հայոց վրայ թագաւորեցաւ, ո-
րով աս թագաւորութիւնը Արշակունեաց
ըսուեցաւ, Քրիստոսէ 52 տարիի չափ յա-
ռաջ:

Հայաստանի ամենէն փառաւոր և
յիշատակաց արժանի թագաւորութիւնը
աս եղաւ :

Արշակունի թագաւորաց մէջ եղան
այնպիսիներ , որ օրէնքներ սահմանելով ,
կարգեր ու կանոններ դնելով և բարւոք
կառավարելով երեւելի եղան , ինչպէս ե-
ղաւ Վաղարշակ , որ Վարիբաա կատինա
անունով մէկու մը միջոցաւ Վինուէի գը-
րատունէն գտաւ Հայկազանց պատմու-
թիւնը :

Եղան այնպիսի թագաւորներ , որ ի-
րենց քաջութիւններովը և աշխարհակա-
լութիւններովը հռչակուեցան . ինչպէս
եղան Արտաշէս Առաջին և անոր որդին
Տիգրան Արկրորդ , որոնք մինչեւ Պարս-
կաստանի և Հունաստանի տիրեցին :

Եղան այնպիսի թագաւորներ , որոնք
քրիստոնէական սուրբ հաւատքն ընդու-
նելով և իրենց բարեպաշտութեամբը ե-
րեւելի սուրբեր եղան , ինչպէս եղաւ
Աբգար , որուն ատենը Յիսուս Փրկիչ
աշխարհ եկած էր Հրէաստանի մէջ : Աբ-
գար լսեց ու հաւատաց , և թագէտս ու
Բարթողիմէոս առաքելոց քարոզութեամբ

բը լուսաւորուեցան եւ մկրտուեցան :
 Յետոյ Տրդատ , որ Ս . Գրիգոր լուսա-
 ւորչի միջոցաւ ընդունեց քրիստոսական
 սուրբ հաւատքը , և ընդհանուր Հայաս-
 տան լուսաւորուեցաւ քրիստոնէական
 հաւատոյ լուսով : Տրդատ շինել տուաւ
 Ս . Լճմիածնի Կաթողիկէ եկեղեցին , որ
 աստուածային տեղեւամբ յայտնուած էր
 Ս . Գրիգորի , ուր կը նստի մինչեւ հիմա
 մեր ազգին ընդհանրական սրբազան Կա-
 թողիկոսը :

Եղան այնպիսի թագաւորներ , որ
 ազգային մատենագրութեան զարգացմա-
 նը և մտքի լուսաւորութեանը հոգ ունե-
 ցան . ինչպէս եղաւ Ս . Աւամհապուհ , որ
 Ս . Սահակ և Ս . Եսրոպ հոգեւից վարդա-
 պետաց խրախոյս տուաւ . և անոնք ալ
 մեր լեզուին տառերը հնարեցին , սուրբ
 գիրքը և ուրիշ բաղմամբիւ գրքեր թարգ-
 մանեցին . ընտիր աշակերտներ ունեցան ,
 Խորենացիի , Եղնիկի , Եղիշէի նման , և
 ասոնց դարը ազգային մատենագրութեան
 Ոսկեդար ըսուեցաւ :

Ափան որ Ս . Աւամհապուհին որդին
 Արտաշէս Արրսրդ էր հօրը բարեմասնու-

Թիւններէն զուրկ էր . և զեղիս ու մոլի
կեանք մը անցընելով, անմիտ նախարարաց
վրէժխնդրութիւնը գրգռեց . որոնք կու-
րօրէն Պարսից Թագաւորէն խնդրեցին ի-
րենց Թագաւորը վերցընել և տեղը Պար-
սիկ իշխան մը խրկել : Ս. Սահակ շատ ար-
ցունքով ու յորդորով թէպէտ դէմ կե-
ցաւ , բայց արդիւնք չունեցաւ :

Արշակունեաց հզօր Թագաւորութեան
թիւնը տեւեց 580 տարի , մինչեւ Քրիս-
տոսի 428 թուականը :

Ասկէ ետքը կրօնի Վարդապանաց ժա-
մանակը , Հայոց Թշուառութիւններուն
հետ : Իսկ Աստուած իր ժողովրդեան
համար՝ այն դառնութիւններուն մէջ ալ
մխիթարիչներ խրկած ունի , դեր ընտիր
սուրբ հայրեր եւ անուանի իշխաններ .
Վեւոնդի նման արիասիրտ քահանայներ ,
Վարդանի նման զօրեղ սպարապետներ .
որոնք Հայոց Թագաւորութեան կործա-
նուած միջոցին՝ քրիստոնէական սուրբ
հաւատոյ և Հայաստանեայց եկեղեցւոյ
համար արիւն թափեցին , և այս արեանց
շնորհիւ զասոնք հաստատ կը վայելենք
մինչեւ ցարդ :

Հայ աղգը իր անիշխանութեան այս
 ժամանակէն սկսեալ մինչեւ հալածանաց
 դարերուն վերջերը շատ արիւն թափած
 է իր սուրբ եկեղեցւոյն և հաւատոյն
 համար . Վարաիրոսաց և Նահատակաց
 արիւններով ներկուած են Ս . Եկեղեց-
 ւոյ քարերը : Իսկ ամենէն աւելի նշա-
 նաւոր եղած է Վարդանանց պատերազ-
 մը , որ Քրիստոսի եկեղեցին Հայաստա-
 նի մէջ ամուր մը վերահաստատեց , այնպի-
 սի անշարժութեամբ որ մինչեւ ցարդ և
 մինչեւ ի կատարած աշխարհի պիտի աւել :

Վարդանանց պատերազմը Մըշակուն-
 եաց թագաւորութեան կործանումէն քիչ
 ատեն ետքն եղաւ , Վասակ Հայ մարզ-
 պանին օրով . երբ Պարսիկք Հայոց թա-
 գաւորութեան հետ կ'ուղէին քրիստո-
 նէութիւն ալ վերցընել , որպէս զի դի-
 րաւ վերնայ ու ջնջուի Հայոց աղգը :

Վասակ ուրացողը Պարսից հետ միա-
 ցած էր , և անոնց գործակցութիւն կ'ը-
 նէր Քրիստոնէութիւնը Հայաստանէն
 ջնջելու : Սակայն Վարդան Ս . Վեոնդի
 և անոր ընկերաց խրախուսովը փաթտուն
 հազար հոգի մեծ պատերազմ մը ըրին

Աւարայր դաշտին մէջ Տղմուտ գետին
քով, և անհնարին ջարդ մը տուին, ուր
ինքը Վարդան ալ 1036 նահատակներով
մեռաւ. բայց Քրիստոսի եկեղեցին ա-
ղատեց:

Վասակ ալ վերջէն իր անօրէնու-
թեանց պատիժը Պարսից թագաւորէն
ընդունեց, որուն ինք վատահացած էր, և
բանաթի մէջ որդնոտելով սատկեցաւ: Չա-
րիք չմնաց որ իր կեանքին մէջ չգործէր.
չարիք ալ չմնաց որ իր մահուան ատեն
իր գլխէն ջանցներ, կ'ըսէ Նզիշէ մատե-
նագիրը:

Բագրատունեաց Բագաւորութիւն:

Արշակունեաց թագաւորութեան կոր-
ծանու մէն ետքը Պարսիկները կ'իշխէին
Հայաստանի վրայ, յետոյ Յոյնք ալ իշ-
խեցին, յետոյ Հագարացիք ալ:

Բայց Աստուած դարձեալ ողորմեցաւ
Հայոց ազգին, և կրկին անգամ կանգնեց
Հայոց թագաւորութիւնը, որ Բագրա-
տունեաց ըսուեցաւ, ըստ որում Աշոտ
Բագրատունին Հագարացւոց ամիրայե-

տին շատ սիրելի ըլլալով, ինք թագ առաւ և թագաւոր եղաւ Վրիստոսի 859 թուականին, որով մարզպանաց ժամանակի 431 գերութեան տարիները վերջացան:

Վագրատունի թագաւորները տասն են, և գրեթէ ամէնքն ալ բարեպաշտութեամբ ու քաջութեամբ նշանաւոր եղած: Վայց ըստ որում անկախ իշխանութիւն մը չունէին, ուստի շատ անգամ Հագարացի իշխաններու քրութեանը, և Հայ իշխաններու մատնութեանցը զոհ կ'ըլլային, և Հայաստան ալ արեան ծով կը դառնար:

Վագրատունեաց ժամանակի արտաքին թշնամութիւններէն աւելի նշանաւոր են ներքին երկպառակութիւնները, թագաւորական ընտանեաց մէջ վէճեր և պատերազմներ ըլլալով, մինչեւ թագաւորութիւնն ալ բաժնուեցաւ, և Վասպուրականի մէջ առանձին թագաւորութիւն մ'ալ կանգնեցաւ, Արծրունեաց թագաւորութիւն անունով:

Վագրատունեաց թագաւորութիւնը 200 տարիի մօտ տեւեց, և վերջացաւ

Քրիստոսի 1045 թուականին :

Վերջին թագաւորն եղաւ Վագիկ
Ներսիսի, որ խաբուելով Պօլիս գնաց, և
մէյմ'ալ չկրցաւ ետ դառնալ, այսպէս
վերջացաւ Վագրատունեաց թագաւո-
րութիւնն ալ :

Ռուբինեանց Ռաֆաւորութիւն :

Վագրատունեաց թագաւորութեան
կործանումէն գրեթէ 31 տարի ետքը
հաստատուեցաւ Ռուբինեանց թագաւո-
րութիւնը Հայաստանէն դուրս՝ Վիլի-
կիոյ մէջ, Ռուբէն անունով սրտոտ և
խոհական անձի մը ջանքովը :

Այս թագաւորութիւնն ալ 300 տա-
րի մօտ դիմացաւ, բայց ներքին և ար-
տաքին թշնամութիւններէ հանգիստ
չառնելով, վերջապէս այս ալ Նգիպատոսի
Սուլթաններուն ձեռք կործանեցաւ, և
բոլորովին վերցաւ Հայոց թագաւորու-
թիւնը Քրիստոսի 1375 թուականին :

Վերջին թագաւորն եղաւ Վելոն
Վեդերորդ, որ մօր կողմանէ Հայ էր :
Ասիկա Նգիպատոս գերի գնաց, ուր եօթը
տարի բանտը մնաց : Յետոյ ազատուե-

լով Ս. Երուսաղէմ գնաց, և Քրիստոսի
Ս. Գերեզմանին վրայ ուխտը կատարե-
լէն վերջը, Արիւնիոյ առջեւէն անցնելով
և հառաչելով, անցաւ գնաց Փարիզ՝ Ֆր-
նսանայի մայրաքաղաքը, ուր մեռաւ
1393 թուականին, նոյեմբեր 22 ին :

Եւոն մեծ հանդիսիւ թաղուած է
Արեւմտինեանց վանքին եկեղեցւոյն մէջ.
ուր որ փառաւոր շիրիմ մը կանգնուած
է, Ֆրանսայի թագաւորաց և անուանի
ղորավարաց կարգը :

Անիշխանութեան Ժամանակ :

Անգլուիս մնացած Հայ ժողովուրդը
մեծ աղէտներ, հալածանք, սուր, հուր
և ուրիշ շատ թշուառութիւններ քաշեց,
ցիր ու ցան եղաւ, օտար աշխարհներ գաղ-
թեց, միլիոնաւոր Հայեր սրտխեցան, և այ-
սօր հազիւ չորս միլիոն Հայ կը հաշււի :

Անկթիմուր, Շահաբաս և ուրիշ
արիւնուռչտ կատաղի գաղաններ Հայաս-
տանը գրեթէ աւերակ դարձուցին. եւ
երանի թէ գերեզմաններէն դուրս գային
այն Հայերը, որ մասնութեամբ և երկ-
պառակութեամբ ազգային թագաւորու-

Թիւնները կործանեցին , դուրս դային և տեսնէին իրենց որդւոց և թոռանց քաշած անտանելի տառապանքները :

() Բհնեալ է Նստուած , որ հիմա հաւածանքը վերցած է , և Հայոց ազգը ու Հայաստան մեծ մասամբ () ամանեան տէրութեան , փոքր մասամբ Սուսայ տէրութեան , և փոքր մասամբ մ' ալ Վարսից տէրութեան տակ է :

Հայոց ազգին յոյսն ուրիշ բանի վրայ չէ , բայց միայն ուսմանց և գիտութեանց վրայ . և անոր համար հոգ ունի վարժարանները ծաղկեցնելու , և առաւել հոգ տանելու ալ պարտական է . վասն զի Հայ ազգին կեանքը մօքի լուսաւորութիւնն է : Նիւթական մասին ալ անփոյթ չէ . արուեստներու և վերջերս վաճառականութեան ալ հետեւութիւն ընելու վրայ է : Վասն զի նիւթական և մտաւորական զարգացումը պիտի տայ այն ամէն ակընկալութիւնները , որ ժողովրդեան բարեկեցութեանը համար անհրաժեշտ են :



ԱՂՕԹՔ

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

Լայսք առաւօտու ողորմութեամբ քով, ցնծացար
և ուրախ եղար զամենայն տառապանքս Կենաց մերոյ:

Ուրախ եղար փոխանակ աւուրցն՝ յորս խոնարհ
արարեր զմեզ, և ամացն՝ յորս տեսար զչարչարանս:

Հայեա տէր ի ծառայք քո և ի գործս ձեռաց քոց,
և առաջնորդեա որդւոց նոցա, եղիցի լոյս տեսառն Աս-
տուծոյ ի մերոյ մեր:

Չգործա ձեռաց մերոյ ուղիղ արա ի մեզ տէր,
և զգործս ձեռաց մերոյ յաջողեա մեզ:



Ողորմեա ինձ Աստուած ըստ մեծի ողորմութեան
քում, ըստ բազում դժութեան քում քաւեա զանո-
րէնութիւնս իմ:

Առաւել լուա զիս յանօրէնութենէ իմմէ, և ի
մեղաց իմոց սուրբ արա զիս:

Չանօրէնութիւնս իմ ես ինձէն գիտեմ, եւ մեղք
իմ առաջի իմ են յամենայն ժամ:

Քեզ միայն մեղաց տէր, և չար առաջի քո արարի:
Որպէս արդար եղիցիս ի բանս քո, և յաղթող ի
գատել գոս:

Անօրէնութեամբ յղացաւ, և ի մեղս ծնաւ զիս
մայր իմ:

Դաւ տէր զճշմարտութիւն սիրեցեր, զանցայտս և
զժածկեալս իմաստութեամբ քով յայտնեցեր ինձ:

Ցօղեա յիս մշտկաւ, և սուրբ եղէց, լուա, և քան
զձիւն սպիտակ եղէց:

Լսելի արա ինձ տէր զցնծութիւն և զուրախութիւն , և ջնծասցեն օսկերք իմ տառապեալք :

Դարձո զերեսս քո ի մեղաց իմոց , և զամենայն աւորէնութիւնս իմ քաւեա յինէն :

Սիրտ սուրբ հաստատեա յիս Աստուած , և հոգի ուղիղ նորոգեա ի փորի իմում :

Մի ընկենուր զիս տէր յերեսաց քոց և զհոգի քո սուրբ մի հաներ յինէն :

Տուր ինձ ջնծութիւն փրկութեան քո , և հոգւով պետութեան քո հաստատեա զիս :

Ուսուցից անօրինաց զճանապարհս քո , և ամբարիշտք առ քեզ դարձցին :

Փրկեա զիս յարենէ Աստուած՝ Աստուած փրկութեան իմոյ . ջնծասցէ լեզու իմ յարդարութեան քում :

Տէր , եթէ զշրթունս իմ բանաս , բերան իմ երգեսցէ զօրհնութիւնս քո :

Թէ կամեցեալ էիր , պատարագս մատուցանէաք . բայց դու ընդ օղջակեզս իսկ ոչ հաճեցար :

Պատարագ Աստուծոյ հոգի խոնարհ , զսիրտ սուրբ և զհոգի խոնարհ Աստուած ոչ արհամարհէ :

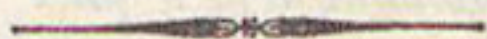
Բարի արա տէր կամօք քովք Սիօնի , և շինեսցին պարիսպքն Երուսաղէմի :

Յայնժամ հաճեսցիս ընդ պատարագս արդարութեան , յորժամ ուխտից պատարագս հանցեն ի սեղան քո զուարակս :



Երկրպագեմք քեզ տէր Աստուած մեր՝ անցեալք ընդ երկարութիւն գիշերիս , և կանխեալքս ի տեղւոյ խոստովանութեան , մատուցանեմք զառաւօտու աղօթս մեր : Զքեզ տէր օրհնեմք և փառաւորեմք , և զքէն

տէր դռնանամք, որ արժանի արարեր զգիշերս խաղա-
ղութեամբ անցուցանել և հասանիլ ի ժամ առաւօտուս :
Արժանաւորեա զմեզ տէր անձառ խոստմանց քոց, զոր
խոստացար սիրելեաց քոց ճշմարիտդ Աստուած՝ Յիսուս
Քրիստոս տէր մեր, կեցո և ողորմեա : Ողորմեաց մեզ
տէր Աստուած մեր ըստ մեծի ողորմութեան քում, ա-
սացուք ամենեքեան միաբանութեամբ :



Ձառաւօտու աղօթս և զբանաւոր պաշտօնս ըն-
կալ ամենակալ ամենամեծդ Աստուած ի քո անապական
և յերկնային խորանսդ : Ճաշեա առ մեզ զարդարու-
թեան և զխմաստութեան զլոյս քո, արա զմեզ որդիս
լուսոյ և որդիս տուրնջեան, որպէս զի ի դալ աւուրս
երկիւղածութեամբ վարեացուք զկեանս մեր, և առանց
դպրթակղութեան կատարեսցուք : Զի դու ես օգնական
և փրկիչ մեր, և քեզ վայելէ փառք իշխանութիւն և
պատիւ, պծմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն :



ԱՂՕԹՔ

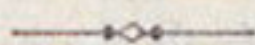
Ե Ր Ե Կ Ո Յ Ե Ա Ն

Առաքեալ տէր զլոյս քո և զճշմարտութիւն քո, զի առաջնորդեացեն ինձ և հանցեն զիս ի լեառն սուրբ և ի յարկս քո:

Մտից առաջի սեղանոյ Աստուծոյ առ Աստուած որ ուրախ առնէ զմանկութիւն իմ:

Խոստովան եղէց քեզ օրհնութեամբ, Աստուած Աստուած իմ:

Արդ՝ ընդէջ տրտում ես անձն իմ, կամ ընդէջ խռովեա զիս, յուսա առ Աստուած, խոստովանեա նմա. փրկիչ երեսոյց իմոց Աստուած է:



Ս Ա Ղ Մ Ո Ս

Եկեացէ ի վերայ իմ ողորմութիւն քո տէր, և փրկութիւն քո ըստ բանի քում:

Տաց պատասխանի ոյք նախատեն զիս բանիւք, զի ես ի բանս քո յուսացայ:

Մի ի բացեաց առնէր ի բերանոյ իմմէ զբան ճշմարտութեան մինչեւ յոյժ, զի յիրաւունս քո յուսացայ:

Պահեցի զօրհնս քո յամենայն ժամ, յաւիտեան և յաւիտեանս յաւիտենից:

Գնացի ես յանդուրու, զի զպատուիրանս քո խընդրեցի:

Խօսէի զվկայութիւնս քո առաջի թաղաւորաց, և ոչ ամաչէի:

Խորհէի ի պատուիրանս քո զոր սիրեցի:

Համբարձի զձեռս իմ ի պատուիրանս քո՝ զոր սիրեցի, և խորհէի յարդարութեան քում:

Յիշեա զբան ծառայի քո, յոր և յուսացուցեր զիս:

Սա միտիթարեացէ զիս ի խոնարհութեան խնում, զի
բանքս կեցոյց զիս :

Ամբարտաւանք անիրաւեցան յիս յոյժ, ալ յօրի-
նաց քոց ես ոչ խոտորեցայ :

Յիշեցի զիրաւունս քո յաւիտենից տէր, և մըխի-
թարեցայ :

Տրամութիւն կալաւ զիս ի մեղաւորաց, և ոյք թու-
զին զօրէնս քո :

Գտիւիւն են ինձ իրաւունք քո, ի անդունջ սլանդըխ-
տութեան խնոյ :

Յիշեցի ի դիշերի զանուն քո տէր, և պահեցի զօ-
րէնս քո :

Սա եղև ինձ ճանապարհ ի կեանս, զի զարգարու-
թիւնս քո խնդրեցի :

Զանօրէնս ատեցի, և զօրէնս քո սիրեցի :

Օգնական և փրկիչ իմ ես դու, և ես ի բանս քո
յուսացայ :

Ի բաց եղերութ յիննն չարք, և քննեցից զպատ-
ուիրանս Աստուծոյ խնոյ :

Օգնեա ինձ ըստ բանի քում, և կեցո զիս, և մի
յամօթ առնէր զիս ի յուսոյ իմմէ :

Օգնեա ինձ, և ապրեցո զիս, և խոնարհեցայց յի-
րաւունս քո յամենայն ժամ :

Անարգեցեր զամենեւեամ որք ապստամբք եղեն
յարգարութեանց քոց, զի անիրաւութեամբ էին խոր-
հաւրդք նոցա :

Յանցաւորս համարեցայ զամենայն մեղաւորս երկ-
րի, վասն այսորիկ սիրեցի զպատուիրանս քո :

Բեւեռեա ընդ երկիւղ քո զմարմին իմ, զի ի դա-
տաստանաց քոց երկեացոյ յոյժ :

Մերձեացին խնդրաւածք իմ առաջի քո տէր, ըստ
բանի քում իմաստունն արա զիս :

Մտցեն անօթք իմ առաջի քո տէր , և բանիւ քով
փրկեա զիս :

Բղխեացեն շթուհք իմ զօրհնութիւնս քո , յորժամ
աւսուսցես ինձ զարդարութիւնս քո :

Խօսեացի լեզու իմ զբանս քո , զի ամենայն պատ-
ուիրանք քո արդարութեամբք են :

Եղևցի ձեռն քո ի կեցուցանել զիս , զի զպատուի-
րանս քո ընտրեցի :

Ցանկացայ փրկութեան քում տէր , և օրէնք քո
խօսք իմ էին :

Կեցցէ անձն իմ , օրհնեացէ զքեզ , և իրաւունք քո
օգնեացեն ինձ :

Մղորեցայ ես որպէս զոչխար կորուսեալ , խնդրեա
զծառայս քո , զի զպատուիրանս քո ես ոչ մոռացայ :

Մի՛ եկեացեն ի վերայ մեր ստք ամբարտաւանից և
ձեռք մեղաւորաց մի՛ դողացուցեն զմեզ :

Անդ անկցին ամենեքեան ոյք գործեն զանօրէնու-
թիւն , մերժեցին և այլ մի՛ կարացեն հաստատիլ :

Ես ի տէր յուսացայ , ցնծացայ եւ ուրախ եղէց
Աստուած փրկիչ իմ :

Տէր տէր ես ինձ զօրութիւն և կացոյց զոտս իմ
ի հաստատութեան , ի վերայ պարանոցի թշնամւոյն կա-
ցոյց զիս , և հանգոյց զիս երազ երազ :

Ար բնակեալն է յօգնութիւն բարձրելոյն , ընդ հո-
վանեալ Աստուծոյ յերկինս հանգիցէ :

Ասացէ տեառն՝ ընդունող իմ ես , տալաւն իմ
Աստուած և ես յուսամ ի նա :

Նա փրկեացէ զիս յորոգայթէ որսողին , և ի բանիւ-
ցըն ի խռովութենէ :

Ի թիկնամէջս իւր ընկալցի զքեզ , ի հովանի թեւոց
նորա յուսացիս :

Որպէս զէն շուրջ եղևցի վրեւ ճշմարտութիւն նորա :

Ոչ երկիցես դու յերկիւղէ գիշերի , և ոչ ի նեւէ՝
որ թռչի ի տուէ :

Յիրէ որ շքի ի խաւարի , ի գայթակղութենէ գիւ-
ւին ի հասարակ աւուր :

Անկցին ի կողմանէ քումմէ հաղարբ , և բիւրբ ընդ
աջմէ քումմէ , և առ քեզ ինչ ոչ մերձեցին :

Բայց միայն աչօք քովք հայեցիս դու , և զհատու-
ցումն մեղաւորաց տեսցես , զի դու տէր յոյս իմ ես :

Չբարձրեալն արարեր քեզ ապաւէն , զի ոչ հաս-
ցեն առ քեզ չարք , և տանջանք մի՛ մերձեցին ի յար-
կըս քո :

Հրեշտակաց իւրոց պատուիրեալ է վասն քո , ի ազա-
հել զքեզ յամենայն ճանապարհս քո :

Ի բազուկս իւրեանց ընկալցին զքեզ , զի մի՛ երբէք
հարցես զքարի զոտն քո :

Ի վերայ իժից և քարբից գնացես դու , և առ ու-
արն կոխեսցես զառիւծն և զվիշասլն :

Քանզի յիս յուսացաւ , և փրկեցից զնա , հովանի
եղէց նմա , զի ծանեաւ զանու՛ն իմ :

Կարգացէ առ իս՝ և ես լուայց նմա , և առ նմա
եղէց ի նեղութեան :

Փրկեցից և փառաւոր արարից զնա , երկայն ա-
ւուրբք լցուցից , և ցուցից նմա զփրկութիւն իմ :

Առ քեզ տէր համբարձի զաչս իմ , որ բնակեալդ
ես ի յերկինս :

Որպէս աչք ծառայի ի ձեռն տեսուն իւրոց , և որ-
պէս աչք աղախնոց ի ձեռն տիկնոջ իւրոց :

Այնպէս են աչք մեր առ քեզ տէր Աստուած
մեր , մինչեւ ողորմեսցիս ի վերայ մեր :

Ողորմեա մեզ տէր՝ ողորմեա մեզ , զի բազում լծաք
արհամարհանօք :

Եւս առաւել լցան անձինք մեր նախատանօք , որք

Նախատէին զվեղ և արհամարհանօք ամբարտաւանից :

Աստուած յանուան քում կեցո զիւ և ի զօրութեան քում իրաւ արա ինձ :

Աստուած լուր աղօթից իմաց , ունկն գիր բանից բերանաց իմաց :

Օտարք յարեան ի վերայ իմ , և հզօրք խնդրեցին զանձն իմ , և ոչ համարեցան զքեզ Աստուած առաջի իւրեանց :

Ահա Աստուած օգնական իմ , և տէր ընդունող հաղւոյ իմաց :

Ի դարձուցանել զչարն ի թշնամիս իմ , ճշմարտութեամբ քով սատակեա զնոսա :

Ես կամօք իմովք պատարագս մատուցից քեզ , և խոտախն եղէց անուան քում տէր , զի բարի է :

Յամենայն նեղութենէ իմմէ փրկեցեր զիւ , և ի թշնամիս իմ ետես ակն իմ :

Օրհնեալ ես դու տէր Աստուած հարցն մերոց , զո՞վ վեալ և առաւել բարձրացեալ անուն քո յաւիտեան :

Եւ օրհնեալ է անուն սուրբ փառաց քոց , զո՞վ վեալ և առաւել բարձրացեալ յաւիտեան :

Օրհնեալ ես ի տաճարի փառաց սրբութեան քո , զո՞վ վեալ և առաւել բարձրացեալ յաւիտեան :

Օրհնեալ ես ի վերայ աթոռոյ արքայութեան քո , զո՞վ վեալ և առաւել բարձրացեալ յաւիտեան :

Օրհնեալ ես որ նախ ի քրովբէս և հայիս յանդունդս , զո՞վ վեալ և առաւել բարձրացեալ յաւիտեան :

Օրհնեալ ես ի վերայ հաստատութեան երկնից , զո՞վ վեալ և առաւել բարձրացեալ յաւիտեան :

Օրհնեցէք զԱստուած ի սրբութեան նորա , օրհնեցէք զնա ի հաստատութեան ի զօրութեան նորա :

Օրհնեցէք զնա ի զօրութեան նորա , օրհնեցէք զնա ի բաղում մեծութեան նորա :

Օրհնեցէք զնա ի ձայն օրհնութեան , օրհնեցէք զնա
սաղմոսիւք և օրհնութեամբ :

Օրհնեցէք զնա ցնծութեամբ , գովեցէք զնա ուրա-
խութեամբ :

Օրհնեցէք զնա ի բանա քաղցր , գովեցէք զնա ի
բարբառ լսելի :

Օրհնեցէք զնա ի ձայն գոհութեան , ամենայն հա-
ղիք օրհնեցէք զտէր :

Արդ արձակեա զծառայս քո տէր ըստ բանի քում
ի խաղաղութիւն , զի տեսին աչք իմ զփրկութիւն քո՝
զոր պատրաստեցեր առաջի ամենայն ժողովրդոց :

Լոյս յայտնեցար հեթանոսաց , և փառք ժողովրդ-
դեան քում խորոյն լի :

Չղեցեր զձեռն քո՝ և փրկեաց զիս աջ քո , և տէր
հատուցե ընդ իմ :

Տէր ողորմութիւն քո յաւիտեան , զգործս ձեռաց
քոց մի՛ անտես առնէր :

Տէր հան ի բանտէ զանձն իմ , գոհանամ զանուա-
նէ քումմէ :

Եւ քեզ ստատեն արդարք՝ մինչեւ հատուցես ,
Մեծացուցե անձն իմ զտէր , և ցնծացե հոգի
իմ Աստուծով փրկչաւ իմով :

Այց արա ի վերայ խոնարհութեան աղախնոյ իւ-
րոյ , պատհետեւ երանիցեն ինձ ամենայն ազգք :

Արար ընդ իս մեծամեծս հզօրն , և սուրբ է անուն
նորա :

Ողորմութիւն արար ազգաց յազգս երկիւղածաց
իւրոց , արար զօրութիւն բազկաւ իւրով :

Յրուեաց զամբարտաւանս ի մեաց սրտից , և քա-
կեաց զհզօրս յաթուոց :

Չխոնարհս բարձրացոյց , զկարօտս ելից բարու-
թեամբ , և զմեծաառւնս արձակեաց ունայնս :

Պաշտպանեաց խորայելի ծառայի իւրոյ յիշելով զդորմութիւն իւր ։

Արդէս խօսեցաւ առ հարսն մեր՝ ընդ արբանամու և զաւակի նորա յաւիտեան ։

Տուր զօրութիւն ծառայի քո, կեցո զորդի աղախնոյ քո, և արա առ իս նշան բարութեան ։

Տեսցեն ատելիք իմ և ամաչեսցեն, զի գու տէր օգնեցեր ինձ և մխիթարեցեր զիս ։



Անձն իմ ի ձեռս քո է յամենայն ժամ, և ի սուրբ խաչ քո յուսացեալ եմ թաղաւոր երկնաւոր, զբաղմութիւն սրբոյ քոյ բարեխօս ունիմ առ քեզ ։ Ար երկայնամիտդ ես առ ամենեւեան, մի անտես առներ զապաւինեալս ի քեզ, այլ պահեա պատուական և սուրբ խաչիւ քով ի խաղաղութեան ։

Տէր Աստուած մեր՝ դու պահեա զմեզ խաղաղութեամբ ի գիշերիս յայսմիկ և յամենայն ժամանակի ։ Ընդ սուրբ երկիւղ քո բեւեռեալ պահեա զմիտս և զխորհուրդս մեր ։ Արդէս զի յամենայն ժամ քեւ պահպանեալ լիցուք յորոգայթից թշնամոյն ։ Եւ քեզ հանցուք զօրհնութիւն և զփառս Հօր և Արդւոյ և Հոգւոյդ սրբոյ, այժմ և ։

Հրեշտակի խաղաղութեան յանձն արա զանձինս մեր ունի զօրութեանց, որ եկեալ պահեսցէ զմեզ անխառն ի տուէ և ի գիշերի, յաթթնութեան և ի հանգրտեան մերում, զի դու ես արարիչ լուսոյ և հատիչ գիշերի ։ Եւ այժմ աղաչեմք զքեզ տէր Աստուած մեր, զհանգիստ գիշերիս շնորհեա խաղաղութեամբ անցուցանել, և հասանել ի պաշտօն առաւօտու յերկրպագութիւն և ի փառաբանութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանդ այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն

Անկանխօք առաջի քո տիրամայր սուրբ Աստուածածին, և աղաչեմք զանարատ զկայսդ, բարեխօսեալ փառն անձանց մերոց, և աղաչեա զմիածին Որդիդ փրկիչդ լի զմեզ ի փորձութենէ և յամենայն փառնդից մերոց: Որ արձակիչդ ես կապելոց՝ պարգեւատու ամենեցուն, սցսօր հայցմամբ ծերունւոյն արձակեա և զիս զգաղմամեզս ի կապանաց մահու ի կեանսն յաւիտենից:



Արքայն Ղրիգորի Նարեկացոյ ասացեալ:

ԲԱՆ ԺԲ.

Ընկալ քաղցրութեամբ տէր Աստուած հղօր լիլ գառնացողիս զաղաչանս, մատիր զթութեամբ առ սրատկառեալս դիմօք, փարատեա ամենապարգեւ՝ զամօթական տխրութիւնս. բարձ յինէն ռդորմած՝ զանբերելի ծանրութիւնս. անջրպետեա հնարաւոր՝ զմահացու կրթութիւնս. աւարեա միշտ յաղթող՝ զխաբողին հաճութիւնս. բացատրեա վերնային՝ զմոլելոյն մառախուղ կնքեա կեցուցիչ՝ զկորուսչին ընթացմունս, ցրուեա ծածկատեա՝ զլմբունողին չար գոմունս. խորտակեա անքննին՝ զմարտողին դիմեցմունս: Տեառնագրեա քո անուամբդ զուսանցոյց երդ յարկիս, սլարփակեա քո ձեռամբդ զառաստաղ տաճարիս. դժագրեա քո արեամբդ զմուսսեմոց սենեկիս, կերպացօ զքո նշանդ ի հետս ելից մաղթողիս. ամրացո քո աջովդ զհանգստեանս խըշտի. մաքրեսցես ի հաղբից զծածկարան անկողնոյս. պահեսցես քո կամօքդ զտառապեալ անձն ոգւոյս. անխարդախ արասցես զքո շնորհեալ շունչ մարմնոյս. կացուցես շրջափակ զպար զօրուդ երկնայնոյ. կարգեսցես ի դիմի ընդդէմ դիւացն դասու: Տուր հանգիստ բերկրութեան մահահանգոյնս նիրհման ի խորութեան

գիշերիս, բարեխօսութեամբ հայցուածոց սրբուհւոյ Աստուածածնի՝ և ամենայն ընտրելոց : Ամփոփեալ պարտեա զպատուհան տեսութեանց զգայարանացս խմատից անդարհութիւն զետեղմամբ՝ ի ծիսական խռովութեանց, կենցաղական զբաղմանց անբնական երազոց, խօլականաց ցնորից, յիշատակաւ քո յաւոյժ անմիասելի տաշտարանեալ : Եւ սթամբեալ վերադառնալ ի ննջմանե ծանրութեան, ամենազգաստ արթնութեամբ հոգեհարգ զուարթութեամբ ի քեզ արձանացեալ, զայս ձայն մաղթանաց՝ բուրմամբ հաւատոց քեզ ամենօրհնեալ թաղաւոր փառաց անձաւից, փառաբանողաց երկնագումար խմբից երդակցեալ յերկինս առարել : Զի դու փառաւորեալ ես յամենայն արարածոց յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն :



Աղօթք զօրհանոր նորին սրբոյն Սրբիտի :

ԲԱՆ ԽԱ .

Որդի Աստուծոյ կենդանուոյ օրհնեալ յամենայնի հօրդ ահաւորի անքննին ծնունդ, որ տկարանայ առ ի քե՛ն և ոչ ինչ : Ար ի ծագել անասաւեր նշաւից ողորմութեան քո փառաց, հալին մեղք, հալածին դեւք, ջնջին յանցանք, խղին կապանք, խորաակին շղթայք, հեղեղանածնին մահացեալք, բժշկին հաբաւածք, ողջանան վերք, բառնին ապականութիւնք, տեղի տան տխրութիւնք, նահանջին հեծութիւնք, փախնու խաւարն, մեկնի մեղքն, մերժի մառախոսողն, փարատի մռայլն, սպառի աղջամուղջն, վերանայ մութն, գնաց գիշերն, տարագրի տաղնապն, շքանան շաքիքն, հալածին յուսահատութիւնքն, և թաղաւորէ ձեռն քո ամենազալ՝ քաւիչդ ամենայնի : Ար ոչ եկիր կօրուոս-

նել զմարդկան սղիտ, այլ կեցուցանել, թող ինձ զան-
 թիւ չարիան իմ բազում սղորմութեամբդ: Զի դու
 միայն ես յերկնի անձաւ, և յերկրի անգննին, ի տարբ
 դոյի, և յեզոս ծագաց աշխարհի, սկիզբն ամենայնի,
 և յամենայնի, ամենայն լրմամբ օրհնեալ ի բարձունս,
 և քեզ ընդ Հօր և Հոգւոցդ սրբոց փառք յաւիտեանս,
 ամէն:

Ձ հանգստեան զաղօթս և զազաշանս ընկալ մար-
 դասէր Աստուած ի հաճոյս բարերար կամաց քոց, մեր
 մեղաց և մեր բազում յանցանացն թողութիւն շնորհեա,
 և քեզ փառք յաւիտեանս, ամէն:

Փառք քեզ տէր Աստուած մեր, որ սլարգեւեցեր
 զօրս զայս բարեաւ և խաղաղութեամբ անցուցանել:

Մարդասէր Աստուած՝ զառաջիկայ գիշերս որ ի
 վերայ մեր գալաց է, ի մեղաց փրկեա, ի չարեաց ա-
 զատեա և ի գործս բարիս առաջնորդեա:

Առաւօտս օրհնութեանցն և փառաբանութեանցն
 արժանի տրա զամենայն հաւատացեալս անուանդ քում
 սրբոյ, և պահեա ի խաղաղութեան:

Տէր Աստուած մեր՝ տուր զքո խաղաղութիւնդ
 ամենայն աշխարհի, բարձ զցատումն և զպատուհանս
 ի յարարածոցս:

Ողորմեա հարց և եղբարց մերոյ՝ կենդանեաց և
 հանգուցելոց:

Ողորմեա զեկեղեցի շինադաց, երախտաւորաց,
 պաղատուից, ազատաւորաց, և այնոցիկ՝ որք ընդ հովա-
 նեաւ սրբոյ եկեղեցւոյ են հանգուցեալ:

Տէր Աստուած՝ օգնեա թագաւորացն քրիստոնե-
 ից և իշխանացն բարեպաշտից, զօրաց և զաւակաց՝ նո-
 ցին պահելով ի խաղաղութեան:

Տէր Աստուած մեր՝ պահեա զառաջնորդս և զեղբայրութիւնս մեր ամբողջ և անխռով ի կամս ողորմութեան քո :

Նշանաւ սուրբ և պատուական խաչիւ քո՝ հալածեա զերեւելի և զաներեւոյթ թշնամին ի սահմանաց մերոց և ի բնակութենէս մերմէ : Փրկեա զմեզ ի հրոյն յաւիտենից , և քեզ փառք յաւիտեանս , ամէն :

() Երհնեալ տէր մեր Յիսուս Քրիստոս ,
ամէն :

Հայր մեր որ յերկինս , սուրբ եղիցի անուն քո : Եկեսցէ արքայութիւն քո . եղիցին կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի : Օհաց մեր հանապազորդ սուր մեզ աշսոր : Եւ թող մեզ զպարտիս մեր , որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց : Եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն , այլ փրկեա զմեզ ի չարէ , զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս , ամէն :

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0340987

